

ženy v Indii

Arundhati Royová. Foto: isifa/EPA/HARISH TYAGI
ISSN 1801-4542

Za nový Respekt

S novinářem Martinem M. Šimečkou o médiích

Loňská vzpoura redaktorů nekomerčního společenského týdeníku proti novému řediteli pro strategii skočila v prvním kole šťastně. Necitlivý ředitel byl odvolán a vydavatel s redakcí společně vybrali šéfredaktora. Nastala doba příprav změn, jež mají časopisu přinést další čtenáře. Jaké konkrétní změny to budou?

KAREL HVÍŽDALA

Pane Šimečko, vy jste právě tři měsíce v Praze jako nový šéfredaktor Respektu, kam jste přešel z funkce šéfredaktora bratislavského deníku SME. Jaké rozdíly vidíte při pohledu na slovenskou a českou mediální krajinu? Ačkoli jsem české noviny četl i v Bratislavě, přece jenom je člověk tady čte jinak: stále mě překvapuje jejich větší agresivita. I takzvaný seriózní tisk je tu mírně bulvárnější.

Možná, že v České republice ani o seriózních novinách, nebudeme-li do toho počítat specializované Hospodářské noviny, nemůžeme hovořit. U nás existují jen popnoviny a bulvár, prestižní noviny na našem trhu chybějí, naše portfolio je neúplné... Určitě je to tak a moc dobře nechápu, proč se to stalo. Na Slovensku kromě tamějších Hospodářských novin i Pravda a SME

projevují větší snahu dělat noviny vážně, s vědomím jistého poslání a hlavně větší odpovědnosti vůči čtenářům. Jiná věc je, že tento stav je možná jen dočasný a že české noviny jsou v tomto ohledu vpředu a ty slovenské je budou následovat. Po listopadu přece byla v českých zemích také řada pokusů dělat seriózní noviny, teprve v druhé půlce devadesátých let se deníky hlavně pod vlivem Mladé fronty Dnes posunuly jinam.

Podobný trend je možné zaregistrovat i v Polsku, kde sice Gazeta Wyborcza jde podobným směrem, ale zároveň si uvnitř listu zachovává velkou část intelektuální žurnalistiky a troufne si otisknout i esej na dvě tiskové strany s jednou malou fotografií. S Adamem Michnikiem jsme o tom často hovořili: asi ve střední Evropě není možné dělat noviny jako Süddeutsche Zeitung či FAZ, The Guardian, Corriere della Sera

nebo Le Figaro. Najít kompromis mezi tím, jak zůstat na trhu, a přitom vydávat seriózní noviny, je velice těžké. České noviny koncem devadesátých let naběhly v celém rozsahu na komerční vlnu a až teď se mi zdá, že se zase snaží to trochu vyrovnávat, viz Lidové noviny, které rozšířily Orientaci a signalizují čtenářům, že nechtějí jít jenom po povrchu.

Jaký je rozdíl mezi českými a slovenskými veřejnoprávními médii? Přestože v Česku je vztah k veřejnoprávní televizi velice kritický, zejména ke zpravodajství a publicistice, musím říci, že česká televize je nesrovnatelně lepší než slovenská. A týká se to způsobu zpracování, obsažnosti a dokonce i nezávislosti. Znáám slovenskou televizi důvěrně, a proto to mohu s naprostou jistotou říci.
Dokončení na s. 18

Třicet let Charty 77 a vyrovnání s minulostí

Josef Halla

„Tento rok se stává rokem Charty 77,“ prohlásil na tiskové konferenci k mezinárodní konferenci k 30. výročí Charty 77 Vilém Prečan, jeden z iniciátorů první letošní velké akce, která se věnovala fenoménu Charty 77. Podle něj se o této občanské iniciativě z dob komunistického režimu nyní hovoří více, než se čekalo.

Konference byla ve středu 21. 3. zahájena v Praze za přítomnosti místopředsedy vlády Alexandra Vondry (také signatáře Charty 77). Mezi hosty byli i bývalý nizozemský ministr zahraničí Max van der Stoel, jeden z prvních zahraničních politiků, který svým setkáním s Janem Patočkou vyjádřil Chartě v jejích počátcích významnou podporu, Ludmila Alexejeva, Václav Havel, Jan Lityński, Miklós Haraszti, Miroslav Kusý a Gerd Poppe. Ve čtvrtek 22. 3. odpoledne proběhla na Filozofické fakultě Karlovy univerzity diskuse s osobnostmi Charty 77. Organizátoři nešťastně anoncovali na dvě desítky panelistů, na pódium se jich ale vešlo jen pět (Kamila Bendová, Dana Němcová, Pavel Kohout, Jaroslav Šabata a Petr Uhl). Další vystoupili v následné diskusi (mj. Ján Čarnogurský, Martin M. Šimečka, Alfréd Kocáb), ale na všechny zájemce se nedostalo. Obě panelové diskuse byly, podobně jako část dalšího jednání, živě vysílány programem ČT 24.

došlo

Ad Beaubourg slaví 30. výročí (A2 č. 11/2007)

V jedenácté A2 je půlstrana o „francouzské kulturní chloubě, pařížském Centre Pompidou“. V článku věnovaném jednak tradici, současnosti i budoucnosti tohoto významného multi-kulturního prostoru, vytríbenému vkusu kurátorů, respektive vystavovaným dílům a pečlivě zvažované strategii při prezentaci výtvarného umění, se objevila také jména nemnoha českých umělců, jimž se v rámci zejména tematických výstav podařilo do této prestižní galerie proniknout. Rád bych tedy tento výčet doplnil o významného českého malíře Zdeňka Sýkoru, jehož stěžejní dílo Linie č. 24 – Poslední soud v roce 2005 Centre Pompidou zakoupila.

Vladimír Drápal

Ad EX – samostatně neprodejné (A2 č. 10/2007)

Článek J. Pecha je málo konkrétní. Ale je pravdivý v pocitu, že EX má větší problém než jen kvalitu textů a že celá věc stojí za komentář. EX představuje nějakou „novou žurnalistiku“, která jakoby otvírá nový diskurs, ale mnohem spíše je to pragmatický tah, populistický bulvár pro mladší generaci. Samotný hlavní Reflex má interní styl, v němž je silný subjekt autorů: čtenáři jsou vedeni k tomu, aby věděli, kdo je Čermák a JXD a Dědek (autorku žádnou nepěstují, že? – snad Veroniku Bednářovou). Kulturní EX v tom pokračuje, ale uštěřuje ve formě textů někam do Prčic, protože to je poměrně těžká věc – psát zároveň 1) stručně, 2) obsažně a 3) výrazným individuálním stylem. Moje osobní otázka nebo nátlak by asi nesměřovaly k Nanorům, ale k edito-rovi Exu Ondřeji Formánkovi. Ptal bych se ho, proč to uveřejňuje, zda přiznané z nouze, anebo zda to naplňuje nějakou představu, orientaci, vymezení. Ať mi poradí: Když někdo napíše nějaké plky, třeba „Bourek“ když napíše „nenávidím Budaře a vůbec všechny herce“, mám to číst 1) jako humor? nebo 2) jako něco míněného vážně? Jsem klidně ochoten číst to i jako metaforu, obraz, ale fakt nevím čeho. Je to buď blbý humor nebo vážně míně-

Pavel Kohout na základě svých deníkových poznámek vylíčil události související se vznikem textu Charty 77 (sám je autorem názvu) a způsob, jakým byly získávány první skupiny signatářů. Z diskuse vyplynulo, že velmi nízká účast Slováků mezi prvními signatáři Charty 77 byla nejspíše důsledkem podceňení organizačního zajištění podpisů na Slovensku a byla také ovlivněna velmi vysokou mírou konspirace. Jiřina Šiklová zdůraznila roli exilu, našich krajanů a krajanských organizací a jejich morální, informační, technické i finanční pomoci. Petr Pithart vyjádřil obdiv těm ze signatářů, kteří Chartu podepsali mimo Prahu, často v oblasti, kde žili, jako jediní.

Vznik a počátky této iniciativy na podkladě archivních pramenů zpracoval velmi podrobně Petr Blažek z Archivu bezpečnostních složek MV ČR, který připravil ve foyeru FF UK výstavu *Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1. ledna 1977. Podpisy prvních signatářů*. K výstavě vydala Karlova univerzita ve spolupráci s archivem MV i řadu dokumentů k organizaci a ohlasům kampaně proti prvním signatářům Charty 77 v lednu a únoru 1977 *Tentokrát to bouchne*. Kompletní edice dokumentů Charty 77 se podle Viléma Prečana objeví v polovině roku. Zůstává přitom nevyužitou šancí, že žádná jiná publikace k fenoménu Charty 77 letos ještě nevyšla.

Zajímavý příspěvek na téma *Charta 77 a underground* přednesl Martin Machovec. Signatář Charty 77 Jiří Gruntorád z knihovny Libri prohibiti informoval o činnosti Charty 77 proti režimu. O technickém vybavení československého disentu hovořil František Janouch z Nadace Charty 77. Ze zahra-

ná křeč, to každopádně. Kritici Exu jako Pech asi píší svých pár řádků i proto, že cítí nebo vědí, že EX má nějakou odezvu. Že v nějakých adolescentech budí pocit, že to je vono, takhle že se má vnímat kultura, nenávidět herce a psát o věcech první pocit nebo nesmysly, protože víc stejně nemá cenu. V dnešním světě jde hodně o to, jak kdo umí číst v informacích, jinak řečeno: interpretovat věci kolem sebe. Vlastně chápu, že takovéhle průběžné degenerování pohledu (nejen na kulturu, na cokoli), někoho přiměje vyjádřit nad tím svůj nesouhlas, varování, opovržení.

P. S. Prošel jsem si teď na webu poslední Exy a zjistil, že mi z nich nejspíš utkvívají v hlavě ty nejslabší texty, vesměs hudební. Vedle nich se tam, nutno říct, odehrává řada dost slušných věcí. Takže přesměrovávám ošívání z celku Exu na jeho nejintimnější partie.

Pavel Klusák

Ad Hledáme prezidenta (A2 č. 8–12/2007)

Z realistů je jediným vhodným kandidátem na prezidenta Jiří Dienstbier – zvláště proto, že se jako jeden z mála bývalých disidentů ve své době stavěl proti nesmyslnému bombardování Jugoslávie. (Další autentická osobnost Erazim Kohák na to asi nemá pevné zdraví, Jan Keller je zase až moc kontroverzní, Egon Bondy se zřekl českého občanství a žije na Slovensku.) A co takhle poetická osobnost? Filmařský esejista Karel Vachek by se asi při projevech zašmodrchal do své roztomilé nesrozumitelnosti. Ale máme tu jednoho barda, jehož autenticita je nesporná: Ivan Martin Jirous, zvaný Magor. Když by tedy někomu nevoněl Jiří Dienstbier, volám hlasem pevným: ať nafrněného počtáře Klause vystřadí pravý básník života Jirous. Magor na Hrad!

Karel Rada

Ad Partneri a rodičové (A2 č. 10/2007)

Máme dvacet tisíc dětí v dětských domovech. A tisíce otevřených náručí, které by je přijaly. Mezi nimi hradba. Zákonodárce. Neomylný. Domovy ano. Jako první pomoc při neschopnosti, nemoci či smrti rodičů. Hodiny, dny,

ničí byla zasílána technika k výrobě a rozšiřování textů, audio- i videonahrávek; největším úspěchem byly zásilky počítačů, k nimž vlastními silami vytvořili matici s českou abecedou. Československý disent byl tak podle něho vybaven technikou nejlépe v takzvaném východním bloku, v některých ohledech lépe než sám režim.

Řada referátů pojednávala o vzájemném vlivu, spolupráci, výměně informací a setkávání československého disentu s opozičními představiteli sousedních zemí. Spolupráce přirozeně existovala i mezi represivními orgány, které si poskytovaly navzájem informace sloužící k perzekuci občanů té druhé strany. Charta 77 měla vliv na utváření opozice v Maďarsku (János Rainer) i NDR (Bernd Gehrke, Wolfgang Templin, Tomáš Vilímek), kde tehdy byla spíše ještě na marxistické bázi, orientovaná na mírovou problematiku; naopak z polské strany měl vliv o rok starší Výbor na obranu dělníků – KOR (Łukasz Kamiński).

Mezi vrcholy konference patřil středeční večerní koncert skupiny Plastic People of the Universe na schodišti Národního muzea.

Konference sice neodpověděla na všechny otázky související s Chartou 77, ukázala však na řadu zatím nevyužitých možností, jak zlepšit naše poznání týkající se této významné kapitoly československých soudobých dějin. K tomu i k důraznějšímu vyrovnání se s minulostí a jejím systematickému zdokumentování by mohl přispět i vznik Ústavu pro zkoumání totalitních režimů (původně Ústav paměti národa), jehož založení právě projednává Poslanecká sněmovna.

Autor je historik.

a rychle k náhradním rodičům: muž a žena, žena a žena, muž a muž, žena, muž. Souhlasím, aby děti vychovávali i gayové a lesbičky. Kdo má patent rozhodnout, komu svěřit dítě ze zlaté klece? Životní cíl? Hledání alespoň jediného svého člověka, který mě má rád. „Láska je shovívavá, laskavá, nezná závist“ (verše sv. Pavla). Jiný verš: „Však v nejkrásnější byl jsem pevnině, když tatínkovi jel jsem na klíně“ (Seifert). Byli jste na návštěvě v kojeneckém ústavu? Byli jste v dětském domově o Vánocích? Děti mají štěstí. V domovech slouží ušlechtilí lidé. Vyznamenání všem! Ale prosím, dejme dětem rozlet. Potěší rodiče, prarodiče, širší rodinu. Seznámí se s domácností, dvorem, zahradou, dílnou, rozšíří své zájmy. Vyjdou z dětského domova „dospělé“, bez rodiny. Ještě k dětem: V základním školství posílit mužský prvek (ekonomický zádrhel). Čím se stalo, že zákonodárce navrhuje trestní odpovědnost nižší věkové hranice? A stavíme kriminály pro děti (zdroje se našly). Chybí láska. Všichni jsme vinní lhostejností.

Jindřiška Czaschová, učitelka ZŠ v důchodu, Karlovice

Ad Odpůrci proti odpůrcům (A2 č. 10/2007)

S úsměvem jsem si přečetl úvodník minulého čísla A2. Pozastavovat se nad faktem, že policie zasahuje proti anarchistům, již narušují povolenou demonstraci neofašistů, je irelevantní. Nikdy nebudu souhlasit s konáním takových demonstrací, ale pokud žijeme ve svobodné zemi, kde je možné vyjadřovat svůj názor (ať jakkoli hloupý a ubohý), nemůžeme nikomu takové právo ubírat. A to ani neofašistům. V případě, že budou porušovat zákon, nechť konají orgány činné v trestním řízení, a pokud nekonají (což se bohužel stává), věnujme pozornost tomu. Ne se však pozastavovat nad tím, že policie rozhání anarchisty, kteří takovou demonstraci násilně narušují. Ono potom anarchismus i neofašismus padá do jednoho pytle výtržníků a potížíšť. A Ondřej Sláčálek by snad ani na stránkách A2 neměl publikovat, to už mi připadá jako totální intelektuální levičáctví. (A takových polů by se kulturní periodikum mělo vyvarovat.)

Jiří Š. Cieslar

editorial

Dámy a pánové, pohled na dnešní Indii, který nabízíme, je, jak lze u A2 očekávat, zaměřen na myšlenkové proudy a umění. Ty vypovídají nejcitlivěji o proměnách společnosti a našeho vztahu k ní. Neopomíňte text **Felixe Xavera o vzájemném filosofickém ohledávání a ovlivňování Indie a Francie (25)** ani článek **Hany Novákové, popisující indická ženská ekologická hnutí, vzniklá nezávisle na západním ekofeminismu (22)**. – **O bulvarizaci současného umělce píše hořce Petr Vaňous (9)**, **Antonín Tesař komentuje tón vládních lží Svěrákovici filmu (31)** a **Jiří Vančura poukazuje na žádaná zjednodušení dějin (20–21)**. **Návratné čtení!**
Libuše Bělunková

Téma čísla 13
ženy v Indii
6
Michaela Kreuterová:
Rebelka, která píše o strašných věcech – spisovatelka Arundhati Royová dnes
8
Zsuzsa Árendášová: Amrita Sher-Gil – malířka dvou světů
12
Akshay Pathak: Indická populární kultura a čisté umění
22
Hana Nováková: Ženy za životní prostředí – Ekologické hnutí v Indii má dnes především ženskou podobu
23
Indové upřednostňují muže – rozhovor s Vasanti Ramanovou
25
Felix Xaver: Postindie a Postfrancie – vzájemné kulturní ovlivňování

Soutěž

Odpověď na soutěžní otázku z čísla 9 – Jak se jmenuje prvotina francouzské autorky Anny Gavaldy? – zní: Kdyby tak na mě někdo někde čekal. U nás vydala Mladá fronta v roce 2003. Knihu Prostě spolu obdrží pan Petr Popule z Ostravy.

Správná odpověď na soutěžní otázku z čísla 10 – Svatý Petr měl také přezdívkou Comestor; co tato přezdívká znamená v českém překladu? – je: Hltavec. Knihu Tajemství klášterní kuchyně posíláme paní Věnceslavě Jelenové do Velvar.

Odpověď na soutěžní otázku z čísla 11 – Jak se jmenovala první žena Josifa Vissarionoviče Džugašviliho a ve kterém roce se konala jejich svatba? – je: Jekatěrina (Kato) Svanidzeová, oddáni byli v roce 1904. Knihu posíláme panu Rafaelovi Morenovi z Prahy 8.

–mam–

Omluva

U článku Elixír života pro kulturu (A2 č. 12/2007) jsme zkomolili příjmení jeho autorky Markéty Horešovské. Omlouváme se.

–red–

literatura

Radka Denemarková – John von Düffel

Na desátém ročníku Pražských literárních setkání vystoupí dva autoři, kteří uspěli nejdříve u divadla a posléze na sebe upozornili také coby prozaici: Radka Denemarková z Prahy a John von Düffel žijící v Hamburku. Denemarková se ve své prozaické prvotině A já pořád kdo to tluče věnuje psychickým důsledkům české poválečné historie na velmi osobní rovině. Její druhý román Peníze od Hitlera (A2 č. 30/2006) pojednává o období druhé světové války a jejích přesazích do současnosti. John von Düffel prokázal sílu svého vypravěčského stylu ve svém úspěšném románu Vom Wasser (O vodě, 1998), kde ukazuje na příběhu vzestupu a pádu jedné podnikatelské dynastie zároven vývoj jednoho celého století. Také v románu Houwelandt (2004) vypráví o osudech několika generací jedné rodiny a jeho nejnovější próza Hotel Angst (Hotel Strach) zavádí čtenáře na italskou riviéru. Setkání bude tlumočeno do češtiny. Goethe-Institut (Masarykovo nábreží 32, Praha 1), ve čtvrtek **29. 3.** v 19.00.

Míň než všechno neberu

Autorské čtení básníků Jana Kunzeho a Davida Bátora z nového almanachu, k němuž napsal předmluvu Petr Hruška. Klub Atlantik (Českých Legií 7, Ostrava), ve čtvrtek **29. 3.** v 18.00.

–pa–

divadlo

Husa v Arše

Do pražské Archy opět zavítalo brněnské divadlo **Husa na provázku**. Pásmo jeho inscenací započalo 27. března scénickou revuí Rozrazil a bude pokračovat pražskou premiérou inscenace hry **Velice modrý pták** (za niž obdržel Maurice Maeterlinck Nobelovu cenu) v režii Vladimíra Morávka. Husa přiveze též souboj divadelních dvojic o nejlepší improvizачní číslo s názvem Jiří Kniha hledá partnera. Závěrem i vrcholem přehlídky pak bude jedennáctihodinové **Svlékání z kůže aneb Maratón podle Dostojevského**, opět v Morávkově režii. Ve Svlékání se na scéně setkají všechny postavy z jednotlivých dílů tetralogie Sto roků kobry a budou diváka provázet křížovou cestou rozpolcené duše toužící po vzkříšení. Jednotlivé inscenace můžete vidět od středy **28. 3.** do soboty **31. 3.** v divadle Archa (Na Poříčí 26, Praha 1), začátky představení viz program divadla (www.archatheatre.cz).

–kv–

Havel v Hradišti

Dramatik Václav Havel má údajně pro česká divadla připravenou novou hru. Jaká a o čem je, se jistě brzy dozvíme. V Uherském Hradišti se prozatím rozhodli připravit jeho text z poloviny šedesátých let **Vyrozumění**. Divadlo podle všeho zvolilo aktualizaci – text o mašinerii a zvůli byrokratického systému má prý analogii i v dnešní době. Dramatik Havel se na scénu Slováckého divadla dostává poprvé, uvidíme, jak se mu tam bude dařit. Režie Igor Stránský, premiéra ve Slováckém divadle (Tyršovo náměstí 480, Uherské Hradiště), v sobotu **31. 3.** v 19.30.

–ml–

Titanik

Od února do května probíhá na půdě Divadla Bez zábradlí a spřízněného

Divadla Karlovy Vary 12. ročník klasické divadelní přehlídky **Slovenské divadlo v Praze** – akci pořádají Divadlo Bez zábradlí, občanské sdružení Adria a hlavní město Praha ve spolupráci se Slovenským institutem v Praze a s ministerstvy obou zemí. Na programu festivalu je necelá desítkta slovenských inscenací z divadel v Bratislavě, Nitře a Prešově. Z posledně jmenovaného města přiveze Divadlo Alexandra Duchnoviča inscenaci hry současného nejhranějšího bulharského autora Christa Bojčeva Orchester Titanik. Režijní debut známého slovenského scénografa Josefa Cillera jemně parafrázuje bezvýchodnou situaci osazenstva potápějící se slavné lodi… Divadlo Alexandra Duchnoviča Prešov se festivalu Slovenské divadlo v Praze účastní poprvé – především proto, že v poslední době dosahuje úspěchů jak na slovenské scéně, tak i na zahraničních festivalech. Přijďte do Divadla Bez zábradlí (Jungmannova 31, Praha 1) v neděli **1. 4.** v 19.00. Jediné profesionální divadlo hrající v rusínském jazyce!

–ah–

film

Vlajky našich otců

Druhá světová válka, zuřivé boje v Tichomoří, strategický ostrůvek lwodžima, měsíční krvavé boje sedmdesáti tisíc Američanů proti dvaceti tisícům Japonců a k tomu všemu jedna notoricky známá fotografie. Joe Rosenthal na ní zachytil šest amerických vojáků v dynamické akci vztyčování zástavy. Za své dílo získal Pulitzerovu cenu, vojáci pak status národních hrdinů. Vlajky našich otců vyprávějí mozaikovitou metodou jejich absurdní příběh. Příchod na lwodžimu, náhodná účast na fotografii, smrt tří z nich v těžkých bojích, propagandistické turné těch, co přežili, po vlasti. Kromě standardně frenetických a vlastenecky zabarvených bojových scén nabízí film bolestnou kresbu posttraumatického života po válce, ve kterém se přeživší vojáci musí vyrovnat se svým údělem pseudocelebrit. Režisér snímku **Clint Eastwood** vsadil na málo známé herce (nádhavem mladá hvězdička Ryan Phillipe v hlavní roli), kteří byli během natáčení podrobeni velmi tvrdému výcviku. Současně s Vlajkami vznikl snímek Dopisy z Iwo Jimy, jenž popisuje boje z opačného, japonského pohledu. Celý Eastwoodův projekt tak dosud nevidaným způsobem relativizuje ideály a záměry té které strany a ve svém celku útočí na absurditu války jako takové. Premiéra **29. 3.**

–jj–

Pražské brány

Čtrnáctidenní multikulturní festival pod mottem Praha je branou k duším lidí nabízí kromě divadelních představení, výstavy či přednášky také přehlídku filmů s duchovní tematikou. Šestice titulů v sobě zahrnuje jak dokumenty (Co my jen víme?!, Carlos Castaneda: záhada čaroděje), tak i hrané snímky, které zatím v České republice nebylo možné na plátnech kin spatřit. Za pozornost stojí novinka Victora Salvy **Cesta pokojného bojovníka**, vyprávějící o tom, jak se postavit konfliktům uvnitř nás samotných. Své diváky si bezpochyby najde filmové zpracování knižního bestselleru **Hovory s Bohem**, které v loňském roce režíroval debutující Stephen Simon. Před šesti lety natočil Richard Kelly žánrový hybrid (od dramatu přes sci-fi až k fantasy) o mladíkovi, jenž se snaží bojovat se svými

démony. **Donnie Darko** je famózní film a právem získal věhlas a obdiv. Od **28.** do **30. 3.** v kině Světozor (Vodičkova 41, Praha 1).

–lg–

hudba

Varhany postaru i nově

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK zařadil do svého koncertního cyklu také jeden neorchestrální podvečer s pozoruhodnou dramaturgií a podtitulem Starší než 300 let a mladší než 30… Pod rukama německého varhaníka Christiana Schmitta se na varhanách Andrease Wambetssera z 18. století (na něž hrál kdysi Mozart i Haydn) odehraje střet skladatelských generací vzdálených několik věků. V týmu barokních mistrů nastoupí Georg Muffat (1653–1704): Toccata octava, Christian Erbach (1568–1635): Ricercare primi toni, Canzon a 4 del quarto tono, Johann Pachelbel (1653–1706): Ciaccona f moll a Jan Pieterszoon Sweelinck (1562–1621): Mein junges Leben hat ein End. Generaci současných komponistů, kteří k velebnému nástroji přistupují občas až příliš světsky, zastupuje Sofia Gubajdulínová (1931): Hell und Dunkel (1976), Theo Brandmüller (1948): dvě části z cyklu sedmi kusů v Pašijovém čase (1983) a Guy Bovet (1942): Salamanca (1974). Ve skladbě Cloudscape od Japonce Toshio Hosogawy pak budeme moci sledovat, jak se ve varhanních písťalách střetne nejen minulost se současností, ale také Východ se Západem. Kostel sv. Šimona a Judy (Dušní ul., Praha 1), v pátek **30. 3.** v 17.00.

–mk–

výtvarné umění

Retrospektiva Serge Poliakoffa

Serge Poliakoff (1900–1969) je považován za jednoho z nejdůležitějších abstraktních malířů činných po roce 1945. Rozený Moskvan, odchází roku 1919 z revolučního chaotického Ruska do Evropy. Roku 1924 najde svůj druhý domov v Paříži. Byl autorem s výjimečným hudebním nadáním, což mu umožnilo uživit se v cizině přechodně jako kytarista ruského kabaretu a ještě si tak financovat své pařížské studium výtvarného umění. K počátkům Poliakoffovy tvorby patří žánr zátiší a ženské akty, v kterých lze číst lekci klasické moderny. Jako tehdejší vzory sloužili autorovi především Paul Cézanne, Henri Matisse, Paul Klee, Vasilij Kandinskij nebo Robert Delaunay. V roce 1947 se umělec propracovává k vlastní malířské abstraktní formě. Pozoruhodný je na těchto dílech repertoár geometrických forem, které umělec nalézal teprve při otevřeném malířském procesu, ačkoliv působí zdánlivě jasně a uzavřeně. Takto vzniklé plochy si ponechávají bezprostřednost, a to v barevných vrstvách i v pojednání povrchu (štetcový rukopis, tah špachtlí). Poliakoff je řazen k pozdní fázi tzv. Pařížské školy, jejíž kosmopolitní základnu sjednocují modernistická východiska. Sláva zastihla autora především po druhé světové válce, kdy se účastnil mnoha důležitých výstav (Documenta II, III) a kdy sbíral ocenění za své dílo po celém světě. Rozsáhlou retrospektivní výstavu, na níž lze spatřit kolem 90 Poliakoffových děl, připravila Kunsthalle v Emdenu, (Hinter dem Rahmen 13). Do **15. 4.**

Lovci lebek

Galerie U Bílého jednorožce přichází s projektem nazvaným Lovci lebek. Představeno je malířské dílo čtyř autorů, kteří společně nikdy nevystavovali – **Vladimír**

Skrepl, Josef Bolf, Lubomír Typlt, Luděk Rathouský, které však podle autorek výstavní koncepce – Edith Jeřábkové a Lenky Vítkové – něco spojuje. Tím něčím je „romanticky angažovaný projev“. Je tu sledován proud současné expresivní malby jdoucí napříč uměleckým spektrem. „Pestrost vlivů, které jsou následně zmixovány, zmutovány a nově generovány, svědčí o menší zatíženosti minulostí a o silnějším vztahu k přítomnosti a k jejímu subjektivnímu i kolektivnímu prožívání,“ píše v katalogu E. Jeřábková. Ať je tomu jakkoliv, patří Lovci lebek k dobře připravenému projektu, který vystihl to, co je dnes malba schopna nabídnout. Že by návrat šamanismu 80. let? Výstava trvá v Klatovech (nám. Míru 149) do **10. 6.** a pak putuje do Šternberka, Pardubic a německého Řezna.

–pev–

Roman Ondák

Utrechtské centrum pro současné umění BAK (www.bak-utrecht.nl) představuje slovenského umělce Romana Ondáka třemi novými projekty. Diptych **The Day After Yesterday** (2005) sestává z novinového výstřížku a fotografie. Prostřednictvím opakující se scény autor „zdokonaluje“ skutečnost. Jeho rodina prochází zchátralou rezidenční čtvrtí, v níž probíhá rychlá renovace, a zároveň jde i opačným směrem, k divákovi. Video **The Stray Man** (2006) sleduje muže, který míjí dům a evidentně je velmi přitahován jeho přízemními okny. Přes veškerou snahu pokračovat dál po ulici ho přislíb jiné skutečnosti za okny nutí ke každodennímu návratu k rituálu hledání. **Lucky Day** (2006) je 16mm filmová instalace, která zkoumá dnešní poutnictví v sekulárním kontextu. Neznámý muž v jakémsi grandiózním gestu „žádosti“ o štěstí vhaduje množství mincí do fontány. Film staví individuální jednání oproti institucionalizovanému systému víry. Výchozím bodem Ondákových filmů je dobrodružství objevování a snaha zapojit diváka do dialogu o tom, co by se mohlo stát, kdyby se vydal jinou cestou, ať už doslova nebo metaforicky. A právě takto lze najít nový prostor pro imaginaci. K výstavě v centru BAK (Lange Nieuwstraat 4, Utrecht) byl vydán katalog. Do **27. 5.**

–klv–

televize

Zběsilost v srdci

Čtyři roky po komerčním a uměleckém „sebevzkríšení“ (úpadek vzešlý z prachu Duny, vzestup v hávu Modrého sametu) a během natáčení tajemného seriálu Městečko Twin Peaks adaptoval David Lynch stejnojmennou novelu Barryho Gifforda (1984). Ta mu spíše než předlohou byla jen inspirací, s níž si pohrával místy až s parodickými sklony. Ty však propojil se svou věčnou fascinací – fantazijní pohádkou Čaroděj ze země Oz – a brutální reflexí „v jádru zběsilého a navenek prapodivného světa“. Jeho film, to jsou orgie násilí, písní vycházejících z plame- ne, perversní odhrvačkou v rytmu soulože, malebnou malbou à la kýč. Staví na extrémních protikladech, kde se setkává anděl s ďáblem, neposkvrněnost s promiskuitní radostí. Lynchův sklon k neobvyklému není hnán touhou být nevšední a záplatovat díry nezajímavé skutečnosti. Objevuje abnormalitu reálnou, ukrytou v obyčejných lidech a ve všednosti jako takové. Postmoderní příběh o pozemském pekle si z Cannes odnesl v roce 1990 Zlatou palmu. Prima, v pondělí **1. 4.** ve 23.20.

–lg–

rozhlas

V jaké době to žijeme

Až do tohoto pátku máme ještě možnost naslouchat každý den čtení Jana Kellera z jeho nejnovější publikace. Keller je významný sociolog, zabývající se postmodernou. Jeho Tajemství modernizace se snaží charakterizovat rozdíl mezi předválečným a poválečným typem modernizace společnosti. Při snaze postihnout dnešní stadium klade autor důraz na ekonomizaci a globalizaci společnosti. V závěrečných dílech Kellerova čtení se prý dozvíme o jeho vlastních závěrech a interpretacích. Především o sklonu současné společnosti k novému druhu barbarství a o tom, jak se liší od barbarství typického pro století dvacáté. Český rozhlas 3 – Vltava, denně do pátku **30. 3.** v 10.00.

Čím žil Adolf Hitler

Tento pátek proběhne hlavní večerní program na Vltavě ve znamení 95 let od smrti jednoho z neúspěšnějších spisovatelů dětské literatury všech dob, Karla Maye. Redakce slibuje, že se zaměří na zajímavá a zábavná témata. Jedním z nich je Mayova identifikace s nejproslulejším hrdinou vlastních knih: údajně nosil i vizitky se jménem Old Shatterhanda. Pozornost si zaslouží rovněž mravní čistota a až nadlidská ušlechtilost tohoto fiktivního hrdiny – vzhledem k tomu, že jeho tvůrce byl vyhozený z práce za krádež a poseděl si pro podvod ve vězení. Na přetřes přijde i známý fakt, že vášnivou láskou k mayovkám planul Adolf Hitler; tvůrci rozhlasového pořadu by měli vyzkoumat, nakolik byl diktátor tímto indiánem-teoretikem opravdu ovlivněný. Český rozhlas 3 – Vltava, v pátek **30. 3.** ve 20.00.

Wolfgang Amadeus přetavený postmodernou Blíží se další původní dvacetiminutovka vytvořená pro pořad PremEdice. V noci z pátku na sobotu vždy o posledním víkendu v měsíci zaznívá premiéra některého z mladých českých tvůrců. Projekt Magic Flute dua Birds Build Nests Underground vznikl jako remix z mozartovských opusů. Je to poněkud opožděný příspěvek ke skladatelovu loňskému výročí. BBNU, jak zní název uskupení ve zkrácené verzi, se dlouhodobě zabývá oživováním a remixováním starých gramofonových desek. Český rozhlas 3 – Vltava, v noci z pátku **30.** na sobotu **31. 3.** v 00.05.

Tartuffe i s Jeho Veličenstvem

A u Vltavy už zůstaneme. Novou rozhlasovou inscenací, natočenou v minulém roce, je Molièrov Tartuffe. Vzhledem ke klasické předloze těžko předpokládat nějaký originální příspěvek k naší rozhlasové tvorbě. Slibné je ale jméno režisérky Hany Burešové, zkušené divadelnice a šéfky Divadla v Dlouhé. Mám v paměti jejího Létavého lékaře, vtipnou a přítom existenciálně laděnou kompozici z kratších molièrovských textů. Ostatně Tartuffe má už na novou rozhlasovou adaptaci nárok, když uvážíme, že z posledního provedení, vzniklého začátkem padesátých let, byla z komedie pro jistotu vyškrtnutá postava krále. Pro titulní roli si Burešová vybrala Jiřího Lábuse. Pokud nepodlehne svému sklonu k drastické komice, mohli bychom si příjemně užít jeho šarmu a temperamentu. Český rozhlas 3 – Vltava, v sobotu **31. 3.** ve 14.00.

–ja–

ah – Anna Hejmová / **ja** – Jiří Adámek / **jj** – Jan Jílek / **klv** – Klára Vomáčková / **kv** – Kateřina Veselovská / **lg** – Lukáš Gregor / **mk** – Matěj Kratochvíl / **ml** – Marta Ljubková / **pa** – Petr Andreas / **pev** – Petr Vaňous

Miroslav Štochl JAK NA VŠ – BOHEMISTIKA

188 s.,
brož.
159 Kč

Ojedinelá publikací, která pomůže všem uchazečům o studium bohemistiky úspěšně zvládnout přijímací řízení, stávajícím studentům oboru se pak stane nepostradatelným průvodcem. Obsahuje kompletní informace o katedrách, studijních předmětech, přípravě před zkouškami, zahraničních studijních pobytech a možnostech uplatnění absolventů.

Lída Holá NEW CZECH STEP BY STEP

260 s. + 128 s. +
4 s. + 80 min. CD,
váz., 880 Kč

3. vydání, nově se
slovníčkem

Výukový program češtiny pro cizince určený začátečníkům až středně pokročilým. Téma lekcí vychází z praktického a komunikativního zaměření učebnice. Nová, revidovaná verze vydání z roku 2004 obsahuje navíc slovníček použitých výrazů. Dostupné též v německé verzi. Více informací a učitelův manuál zdarma na www.czechstepbystep.cz.

Daniela Hodrová CITLIVÉ MĚSTO (Eseje z mytopoetiky)

416 str.,
váz.
450 Kč

Nová kniha literární teoretiky a spisovatelky Daniely Hodrové nabízí pohled na město jako *text*, jehož textura je tvořena svými chodci-čtenáři, jejich čtením a poznáváním. Město-text je tak svými obyvateli nejen čteno ale i dynamicky vytvářeno a přetvářeno. Kniha doprovází autorčiny fotografie a další ilustrace.

Kamila Skopová VELIKONOČNÍ SVÁTKY O STOLETÍ ZPÁTKY

72 str.,
brož.,
69 Kč

Velikonoční knížka známé folkloristky a výtvarnice Kamily Skopové navazuje na úspěšný titul Vánoční svátky o století zpátky. Autorka tu příznačně vlnitým a čtivým stylem pojednává nejen o receptech, jež by se měly stát součástí jarní kuchyně, ale také o obyčejích a rituálech, které neodmyslitelně patří ke dnům probouzejícího se slunce.

Tyto a další publikace objednávejte u svého distributora – více informací na www.akropolis.info

Eva Kmentová Deník díla

9. 2. – 6. 5. 2007

Moravská galerie v Brně, Pražákův palác, Husova 18

Otevřeno st–ne 10–18 h / čt 10–19 h

pro jistotu pro obě z řez

LadyWeb.cz
WEB PRO ÚSPĚŠNÉ ŽENY

A2 kulturní týdeník

RESPEKT

NEWTON
INFORMATION TECHNOLOGY

ar&antiques

ČESKÝ ROZHLAS
BRNO

| STUDENT | AGENCY |
...pro každého ...v každém věku

www.moravska-galerie.cz

NEJLEPŠÍ ČESKÉ KNIHY ROKU

MAGNESIA LITERA 2007 - NOMINACE

LITERA PRO OBJEV ROKU
MIKULÁŠ BRYAN: KOLEM LÁMÁNÍ (KLUB RODÁKŮ A PŘÁTEL KUTNÉ HORY)
JAKUBA KATALPA: JE HLÍNA K SNĚDKU? (PASEKA)
DAVID ZÁBRANSKÝ: SLABOST PRO KAŽDOU JINOU PLÁŽ (ARGO)

LITERA ZA PRÓZU
RADKA DENEMARKOVÁ: PENÍZE OD HITLERA (HOST)
JIRÍ KRATOCHVIL: HEREC (DRUHÉ MĚSTO)
JAROSLAV RUDIŠ: GRANDHOTEL (LABYRINT)

LITERA ZA POEZII
STANISLAV DVORSKÝ: OBLAST TÍCHA (KNIHOVNA JANA DRDY)
ALENA NÁDVORNÍKOVÁ: SOPKY A TRATĚ (ARBOR VITAE)
LADISLAV ZEDNÍK: ZAHRADA S JABLONĚMI A DVĚMA KŘESLY (ARGO)

LITERA ZA NAKLADATELSKÝ ČIN
BELETRIE THOMASE BERNHARDA V EDICI STŘED (PROSTOR)
EDICE DĚJINY FILOSOFIE (OIKOYMENH)
PETR VOIT: ENCYKLOPEDIE KNIHY (LIBRI)

LITERA ZA PUBLICISTIKU
ANTIKOMPLEX (EDITOR MATĚJ SPURNÝ): PROMĚNY SUDETSKÉ KRAJINY
(NAKLADATELSTVÍ ČESKÉHO LESA)
PETRA DVOŘÁKOVÁ: PROMĚNĚNÉ SNY (HOST)
ERIK TABERY: VLÁDNEME, NERUŠIT (PASEKA)

LITERA ZA NAUČNOU LITERATURU
JAROSLAV FLEGR: ZAMRZLÁ EVOLUCE (ACADEMIA)
JAN KLAPŠTĚ: PROMĚNA ČESKÝCH ZEMÍ VE STŘEDOVĚKU (NLN)
OTTO M. URBAN, DANIEL VOJTĚCH, LUBOŠ MERHAUT: V BARVÁCH CHOROBNÝCH.
IDEA DEKADENCE V ČESKÝCH ZEMÍCH (ARBOR VITAE)

LITERA ZA PŘEKLADOVOU KNIHU
PETRU CIMPOESU: SIMION VÝTAŽNÍK (DYBBUK, JIŘÍ NAŠINEC)
HENRY JAMES: PORTRÉT DÁMY (VOLVOX GLOBATOR, KATEŘINA HILSKÁ)
W. G. SEBALD: VYSTĚHOVALCI (PASEKA, RADOVAN CHARVÁT)

LITERA ZA KNIHU PRO DĚTI A MLÁDEŽ
RENÁTA FUČÍKOVÁ: TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK (PRÁH)
IVA PROCHÁZKOVÁ: MYŠI PATŘÍ DO NEBE (ALBATROS)
PAVEL BRYCZ: KOUZELNÝ SVĚT GABRIELY (MEANDER)

LITERA ZA PŘÍNOS ČESKÉ LITERATUŘE

KANZELSBERGER CENA ČTENÁŘŮ

MAGNESIA LITERA 2007 – KNIHA ROKU

SLAVNOSTNÍ VYHLÁŠENÍ VÍTĚZŮ

**NEDĚLE 22. DUBNA
VE 20 HOD NA ČT2**

www.magnesia-litera.cz

MAGNESIA
2007

kanzelsberger
knihy po všech stránkách

TÝDEN
www.tyden.cz

LIDOVÉ NOVINY

Městská knihovna v Praze

BIBLIO

regio
ČESKÝ ROZHLAS
Václav Pražákův vydání

KOSMAS.cz

MERANG MEDIA

**RODINNÉ
ENERGIE**

OST

kn knižní novinky

TVAR

A2 kulturní týdeník

**LITERÁRNÍ
NOVINY**

Výšková mlha na Pankráci

Městští úředníci kličkují před názory veřejnosti

O těch mrakodrapech se debatuje už dvacet let, takže nikdo nemá důvod ke stížnostem na neexistující diskusi. Tak lze parafrázovat vzkaz primátora Prahy Pavla Béma občanským sdružením na nedávný seminář o dostavbě Pankrácké pláně.

MAREK JEHLIČKA

Seminář nazvaný *Rozvoj města a odkaz minulosti – dostavba Pankrácké pláně* byl zatím poslední epizodou vleklého dramatu o osudu jedné z významných pražských čtvrtí, jejíž obyvatelé spatřují v tomto seriálu prvky psychothrilleru od Davida Lynche. Naděje se mísí se strachem a skutečnost se ztrácí v mlžném oparu slovní ekvilibristiky. Například lze říct, že pan primátor má určitě pravdu, když říká, že diskuse se vede již dvacet let. Zainteresovaná občanská sdružení si ale stěžují na to, že do ní nebyla přibrána. A to je důvod ke stížnostem. Kdyby nebyl, nemusel by existovat ani oficiálně zaznamenaný slib ředitele městských památkářů Jana Kněžínka, že bude zástupce veřejnosti zvát na všechny jednání, která se budou dostavby Pankráce týkat. Bylo by to normální a veřejnost by si takový slib nemusela vynucovat.

Za dveřmi magistrátu

Bohužel se brzy ukázalo, že na sliby magistrátních úředníků není spolehnutí. Veřejnost se o tom přesvědčila při podivné návštěvě Irene Wiese-von Ofen. To je paní, která externě pracuje pro Výbor světového dědictví UNESCO a do Prahy původně přijela kvůli účasti v komisi pro výběr projektu na novou Národní knihovnu. O jejím oficiálním pověření jednat za UNESCO ve věci Pankráce nikde nepadlo ani slovo. Zato se vědělo, že se má v Petrohradě zúčastnit jednání Uneska o výstavbě nových dominant v historických městech. Magistrátní úředníci neváhali a zavřeli se s paní von Ofen do primátorské rezidence. Ačkoliv byl oficiální důvod její návštěvy jiný, za dveřmi se diskutovalo právě o mrakodrapech. Jednání se účastnili ještě zástupci developerských firem toužící po svých výškových stavbách. Z kritiků tohoto „řešení“ budoucnosti Pankráce nebyl pozván nikdo. Na slib daný občanským sdružením se zapomnělo.

UNESCO hraje v kauze klíčovou roli. Kvůli stížnosti občanských sdružení, že plánovaná mrakodrapa poškodí unikátní a Uneskem chráněné historické panorama Prahy,

začalo hrozit, že se hlavní město ocitne na „seznamu památek v ohrožení“, případně bude ze Seznamu světového dědictví vyškrtnuto úplně. Podobný problém potkal například Vídeň, která nakonec musela zaplatit nechutné peníze, aby stavbu svých výškových budov zastavila a mohla na Seznamu zůstat. Vyškrtnutí aktuálně hrozí Kolínu nad Rýnem či londýnskému Toweru, nad nímž se tyčí kancelářské mrakodrapy.

Když si občanské iniciativy stěžovaly, že na jednání nemohly hájit svoji představu o budoucnosti Pankráce a že úředníci porušili „rukou daný“ slib, označil magistrát jednání s paní von Ofen za neformální. Pořídil z něj ale zcela formální zápis, ve kterém paní von Ofen říká, že mrakodrapa jsou fajn.

Zbytečné řeči

Volání občanských sdružení po nedostatku diskuse se magistrát rozhodl uspokojit výše zmíněným seminářem, kam už zástupce veřejnosti pozval. Titulní strana pozvánky nese tučné oznámení, že na seminář budou pozváni zástupci organizace ICOMOS. Prezident české Rady památek a sídel ICOMOS Josef Štulc však pozvánku neobdržel. Člověka hned napadne otázka, co si asi pan Štulc myslí o mrakodrapech? Ano, panu Štalcovi se opravdu zásadně nezamlouvají. Pozvánku nedostal ani ředitel Národního památkového ústavu ČR Pavel Jerie. Ten je také názoru, že se výškové domy na Pankrác vůbec nehodí.

Jelikož seminář byl prezentován jako diskuse odborníků, je poněkud zářející, že nebyl pozván ani Vlado Milunić – jeden z předních architektů působících v Praze, jehož Tančící dům je považován za jedinou kvalitní soudobou pražskou architekturu. O Milunićovi je navíc známo, že se k tématu dostavby Pankráce často a rád vyjadřuje. Proč jej tedy magistrát nepozval? Buď se mu nelíbí, že architekt dlouhá léta mrakodrapa na Pankráci ostře kritizuje, nebo ho Milunićův názor nezajímá. Obě varianty jsou na pováženou. K dokresle-

ní situace je třeba říct, že Josef Štulc i Vlado Milunić se nakonec na seminář dostali. Přesněji řečeno se na něj vnutili. Bylo to velmi nedůstojné vzhledem k postavení obou pánů. Ředitel Jerie mezi účastníky chyběl.

Na semináři jsou zářející ještě dvě věci. Ačkoliv byl prezentován jako místo, kde se občané a odborníci mohou dosyta vypovídat, druhý seminární den byl již pro veřejnost uzavřen. Za opět zavřenými dveřmi své pikle kuli už jen zástupci magistrátu spolu se zahraničními hosty z Uneska (Irene Wiese-von Ofen nechyběla) a se zástupci ICOMOS (bez prezidenta české pobočky Josefa Štulce). Důležitější však je, že se seminář konal krátce poté, co odbor kultury a památkové péče magistrátu vydal pro stavbu mrakodrapů oficiální povolení. Každý si tedy mohl říkat, co chtěl, ale k ničemu to už nebylo. Je tu navíc vážné podezření, že povolení bylo vydáno na základě oficiálního zápisu z neoficiální schůzky s paní von Ofen.

Úplně jiné řešení

Celkem šesti zainteresovaným občanským sdružením v celé kauze nejde jen o to, že by mrakodrapa poškodily unikátní panorama Prahy. Jde jim také o to, že by na Pankráci neúměrně vzrostla dopravní zátěž. Především pak volají po úplně jiném řešení. Místo kancelářských budov ze skla a betonu chtějí vytvořit nové centrum Prahy 4 – s náměstím, kapacitami pro volný čas, novými obchody i byty. Zkrátka věci, které na Pankráci chybějí.

To však možná není tak důležité v porovnání s tím, jak se k potřebám veřejnosti chová magistrát. Jeho představitelé jednají, jako by s developery chodili na golf, a názory občanů je v podstatě nezajímají. Dávají to najevo tak ostentativně, až z toho mrazí. Z ignorance představitelů města číší nadřazenost, moc a nezáměr tak silně, že má člověk dojem, jako by nežil v Praze, ale třeba v Pekingu. Nebo v Praze před dvaceti lety.

Autor pracuje ve sdružení Arnika.

zkrátka

Autorem mezinárodního poselství ke Světovému dni divadla (27. 3.) je letos Jeho Výsost šejch Sultán Bin Mohammed Al Qasimi, člen Nejvyšší rady Spojených arabských emirátů – vládce Šardžáhu. Text je k dispozici na divadlo.cz. / Skupina Beirut, kombinující klezmer a folk, natáčí nové album, které vyjde koncem letošního roku. Seskupení bude hrát 5. 7. 2007 v Berlíně. / Akademie literatury české (A2 č. 20/2006) udělovala podruhé své ceny. Máchovu růži obdržela osmasedmdesátiletá debutantka Jarmila Uždilová za knihu *Pro medomet*, Cenu Ladislava Fukse za životní zásluhy o rozvoj české literatury dostal Milan Kundera a Cenu Boženy Němcové Daniela Fischerová za *Happy end*, dílo, které „významně přispělo k rozvoji české literatury a společnosti“. Prezidentkou akademie je Eva Kantůrková, v dozorčí radě jsou Vlastimil Ježek, Václav Suchý a Milan Hrabal, v nomináční komisi Karel Miřička, Miloš Pohorský a Pavel Vašák. Donátorem cen je televize Nova. / Druhé album skupiny The Arcade Fire, nazvané *Neon Bible*, se v 11. týdnu dostalo až na druhou příčku v prodejnosti alb v USA i Velké Británii. / V Číně se ročně údajně objevuje na 500 milionů

pirátsky vydaných knih a oproti tomu „jen“ 120 milionů audiovizuálních a zvukových nahrávek. / Asociace Film & Sociologie a Divadlo Archa spolu s festivalem Jeden svět vyhlásily Cenu Pavla Kouteckého za osobitý dokumentaristický počín. Čeští režiséři nebo producenti mohou přihlásit filmy vyrobené v období od 1. 1. 2005. Uzávěrka je 30. 4. 2007. / Server Proculture.cz otiskl varování Studentské iniciativy za záchranu kostela sv. Michaela Archanděla na Starém Městě v Praze. Současný vlastník prý míní kostel propojit se sousedními domy a vytvořit ucelený obchodně-administrativní komplex s arkádovým prodejem. / Při úpravách souvisejících s rekonstrukcí vzduchotechniky v lednu letošního roku byla v jižní předsíni Staronové synagogy v Praze zbourána středověká kamenná lavice v délce přes 11 metrů. Oznámila to památková inspekce ministerstva kultury. / Národní knihovna oznámila, že Mezinárodní unie architektů potvrdila regulérnost soutěže na návrh nové budovy NK. / Cenu Jana Palacha za mimořádný přínos ročníkové, bakalářské či magisterské diplomní na FF UK za rok 2006 dostane mgr. Pavel Polák (komparatistika-němčina) za práci Camill Hoffmann. Eine Biographie. –jgr–, –lb–

Robert Krumphanzl

Rien ne se perd...

Richarda Weinera ušetřili plynu,

František Halas nemusel jít na uran,

i Suzanne Renaud nechali snít její domovinu,

Jan Zahradníček za svůj trest si mohl sám.

Útržek šatů, chomáč vlasů Zdenka Rykra

lokomotiva do Paříže dovlekla,

Miroslav Florian Jana Zábranu vykrad,

nedostane se s jeho verši do pekla.

(Atd...)

Rebelka, která píše o strašných věcech

Spisovatelka Arundhati Royová dnes

Nejznámější indická autorka se proslavila románem, v současné době se ale mnohem víc věnuje politickému aktivismu a esejistice.

MICHAELA KREUTEROVÁ

Na téma „které tři žijící Indky jsou na světě nejznámější?“ jsme nedávno diskutovali s indickými přáteli. Po krátké výměně názorů a vyloučení političky Soni Gándhiové pro její italský původ jsme se konečně shodli. Svým šarmem svět oslňuje bollywoodská královna krásy Aishwarya Raiová, hrou na sitár zase hudebnice Anoushka Shankarová. Nejproslulejší indickou intelektuálkou je bezesporu spisovatelka a politická buřička Arundhati Royová. Její aktivity přitom vyvolávají rozporuplné reakce. Obdivovatele dokáže nadchnout i dojmout k slzám a odpůrce zase pořádně rozčítit. Román *Bůh maličkostí* (The God of Small Things, 1997, česky 2001) způsobil v literárním světě senzaci. Lyrický příběh malé Ráchel a její rodiny žijící v exotické jihoindické Kérale zaujal čtenáře nevědní strukturou, osobitým jazykem, pohrávajícím si s neobyčejnými obrazy, i věrným popisem kastovního systému a politického prostředí malé jihoindické vesnice. Částečně autobiografická kniha se ihned stala bestsellerem a tehdy šestatřicetiletá Royová za ni jako vůbec první Indka získala prestižní literární cenu Booker Prize.

Křehké fotogenické Indce s velkýma očima, kterou ještě před rokem nikdo neznal, najednou ležel svět u nohou. Stala se miláčkem médií doma i v zahraničí a dokola poskytovala rozhovory o své knize, dětství v Kérale a rozvedené mamince, která ji indicky netra-

dičně vychovávala sama. Její prvotinu literární kritici v recenzích přirovnávali k dílům Salmana Rushdieho a těšili se na další knihu. Royová ale (na rozdíl od mnoha jiných asijských spisovatelů píšících anglicky) neodešla na Západ a nezačala psát další román. Místo toho zůstala v Dillí a svou popularitu a spisovatelský talent se rozhodla využít k tomu, aby změnila svět k lepšímu.

Burcováním za lepší svět

Indie a Pákistán rok po vydání *Boha maličkostí* provedly testy jaderných zbraní. V ostrém kontrastu k tradiční nacionalistické nadšené reakci politiků a provládňích médií Royová vydává kritický esej *Konec představitosti* (The End of Imagination), kde výrobu atomové zbraně vášnivě odsuzuje a vládnoucí třídu v Indii obviňuje ze „zrady vlastního lidu“. „Je jedno, kolik metálů připneme na hruď našich vědců. Pravda je, že vyrobit bombu je mnohem jednodušší než vzdělat čtyři sta milionů lidí,“ sarkasticky poukazuje na fakt, že v jaderné velmoci Indie neumí 40 procent obyvatel číst ani psát.

Přerod milované hrdinky Indů v protestujícího rebela se odehrál rychle. V následujících letech Royová publikuje sbírky politických esejů, přednáší, vede kampaně proti jadernému zbrojení, válce v Afghánistánu i tažení do Iráku a především se stává jedním z nejsilnějších hlasů hnutí protestujícího proti stavbě kontroverzní obří přehradě Sardár Sarovar v údolí Narmáda ve střední Indii. Soubor esejů *Politika moci* (Power Politics, 2001) je působivou kritikou indické vlády a jejích plánů vybudovat „neekonomickou, ekologicky destruktivní a nedemokratickou megapřehradu“, kvůli které budou muset být stovky tisíců lidí bez adekvátní náhrady vysídleny ze svých domovů.

Kvůli šířavým poznámkám na adresu indického Nejvyššího soudu, který práci na přehradě posvětil, si Royová dokonce v roce 2002 vysloužila odsouzení za „skandalizaci“ a urážku soudu a odseděla si jeden den ve vězení. Nejvyšší soud si tím příliš nepomohl. Musel čelit kritice veřejnosti za omezování svobody slova a Royové se celou kauzu Sardár Sarovar podařilo o něco více zviditelnit.

Psaní jako zbraň v boji moci a bezmoci

Spisovatel by se podle Royové měl vyjadřovat k politické situaci. „Dva hlasy se ve mně stále perou. Jeden chce, abych utekla někam daleko a pracovala na další knize, a druhý mě nenechá dívat se jinak, vleče mě hluboko do nitra všeho, co se děje okolo mě. (...) Hrozná věc se skrýváji za každým rohem a je těžké je zahlédnout a pak jen odbýt slovy, že nelze nijak pomoci. (...) Žijeme v době, kdy spisovatel musí zaujmout jasné stanovisko,“ vyjádřila se před pěti lety v rozhovoru pro indický týdeník Frontline. A tak zatímco mnohá indická i západní média už několik let zahrnují čtenáře zprávami o úspěšných ekonomických reformách a nadějném hospodářském růstu budoucí globální supervelmoci Indie, Royová ukazuje prstem na vládu a píše o bídě indických farmářů, pogromech na muslimy, likvidaci vesnic kvůli obřím přehradám, nákladnému militarismu v Kašmíru či diskriminaci domorodých kmenů.

Téměř všechny politické texty Royové mají jedno společné: náruživé výpady proti globalizaci. Ekonomická provázanost podle ní světu nepřinesla nic dobrého a korporátní investice vedou postkoloniální země i státy na Blízkém východě do záhuby. „Svobodné volby,

svobodný tisk a nezávislé soudnictví nic neznamenají, když je svobodný trh zredukoval na zboží nabízené k prodeji tomu, kdo nabídne nejvíc. (...) Korporátní globalizace zvětšila vzdálenost mezi těmi, kdo rozhodují, a těmi, kdo trpí následky těchto rozhodnutí,“ píše v poslední knize esejů a přednášek *Průvodce obyčejného člověka Impériem* (An Ordinary Person's Guide to Empire, 2004).

V Indii kontroverzní buřička, na Západě levicový guru

Kromě upozorňování na všechna nebezpečí globalizovaného mezinárodního obchodu a investic věnuje Royová hodně prostoru také ostré kritice hegemonické politiky Spojených států amerických. Bush je v jejích očích mnohem větší stvůra než Saddám Husajn a válka proti teroru je nástrojem k nastolení „nekonečného amerického imperialismu“. (Války nejsou nikdy vedeny z altruistických důvodů. Většinou jsou vedeny kvůli nadvládně a byznysu.)

V zahraničí má Royová mnoho levicových obdivovatelů a těší se podpoře takových osobností, jako je Noam Chomsky nebo Naomi Kleinová. Její popularita je pochopitelná. Není jen autorkou provokativně napsaných esejů, ale také románu, jenž byl podle ankety BBC zařazen mezi stovku nejlepších knih na světě. A navíc je charismatickou ženou ze třetího světa.

Doma v Indii je však situace trochu jiná. Pro jedny je hrdinkou, druhé provokuje a irituje svým nekonvenčním chováním. Loni jí například hodně Indů nemohlo přijít na jméno poté, co odmítla přijmout státní literární cenu na protest proti politice indické vlády. Svým agresivním stylem psaní si nadělala spousty nepřátel, kteří ji označují za rebelku a hysterickou buřičku. Nelíbí se jim, že neustále kritizuje Indii (tím podle nich projevuje málo vlastenectví) a věci vidí černobíle.

Je pravda, že její argumentace v esejích je často příliš jednostranná a dogmatická („...rozvojové projekty a masová privatizace jsou barbarským vyvlastněním takového rozsahu, že bychom v historii jen těžko našli podobné.“ – *Průvodce obyčejného člověka Impériem*). Royová píše politický esej jako román – bohatým jazykem, vrstevnatě a emocionálně, což je jedinečné a zrádné zároveň. Mezi expresivními prvky a metaforami se ztrácejí fakta a někdy i výsledné sdělení. Člověk se pak těžko brání rozpačitému pocitu („Můj svět se zhroutil. A já píšu, abych ho mohla oplakat. Indické jaderné testy, způsob, jakým byly provedeny, a euforie, které v nás vzbudily, jsou neobhajitelné. Pro mě to znamená strašnou věc.“ – *Konec představitosti*).

V posledních týdnech Royová znovu zaplnila stránky novin a internetových diskusí. Oznámila totiž, že se po deseti letech konečně chystá napsat román. „Jsem unavená ze zavalení fakty a už se mi nechce hrát věčné hry se statistikami. Kdybych se jimi dále zabývala, stagnovala bych jako spisovatelka. (...) To hlavní bylo řečeno, ale bitvy zůstávají,“ řekla v interview pro agenturu Reuters.

S politickými názory Arundhati Royové nemusíme souhlasit, ani se nám nemusí líbit dramatický tón, s jakým nám je předkládá. Důležité ale je, že klade znepokojující otázky a čtenáře vyzývá k hledání odpovědí. Jistá míra provokativnosti ostatně není nikdy na škodu. Přispívá k širší diskusi a výměně názorů.

Autorka dlouhodobě žije v Dillí, tři roky působila jako lektorka češtiny na Dillíské univerzitě.

Arundhati Royová

Spasení Rumunska skrze výtah

Ironický román o životě v postkomunismu

JARMILA NOVOTNÁ

Posledních deset let uplynulého století bylo dobou překotných změn, a to především v zemích střední a východní Evropy, v nichž se téměř přes noc zhroutil politický režim a následovalo složité období transformace. Román Petra Cimpoeše *Simion Výtažník (Román o andělech a Moldavanech)* je zasažen do roku 1997 a představuje velmi zdařilou výjimku z pravidla, že literatura potřebuje odstup pro uchopení a zpracování časově blízkých historických témat a etap.

Petru Cimpoešu (1952) je původním povoláním inženýr specializovaný na těžbu ropy a zemního plynu. Vystřídal řadu zaměstnání, živil se jako novinář, manažer soukromé firmy, středoškolský profesor, režisér loutkového divadla, ředitel knižního velkoobchodu atd. Debutoval v roce 1983 sbírkou povídek *Vzpomínky z venkova*, následovaly romány *Přirozeně* (1985), *Hrdinou proti své vůli* (1994) a *Příběh o velkém lupiči* (2000). Ač je *Simion Výtažník* (2001) už Cimpoešovou pátou knihou, do českého prostředí proniká poprvé, a to díky vynikajícímu překladu Jiřího Našince.

Děj románu se odehrává v jednom průměrném paneláku na sídlišti moldavského města Bacău. Zde žije pestrá paleta různých lidských typů (nevěrná pobožná manželka, ješitný úředník trpící svrabem, gymnaziální profesor nařčený ze zneužití studentky, učitel jógy zasvěcující mladé ženy do tajů Kámasútry, bývalí estébáci, neúspěšní partajníci atd.), zobrazených se svými slabostmi a každodenními prohřešky. S nimi v domě bydlí také švec Simion, jenž se rozhodne modlitbami spasit své spoluobčany a jako novodobou poustevnu zvolí výtah (odtud neologismus v názvu knihy). Zde se modlí k Bohu, rozmlouvá s anděly a záhy se k němu obrací o radu a pomoc téměř veškeré osazenstvo paneláku. Po symbolické potopě – vytopení několika pater domu – Simion zmizí a výtah začne opět normálně fungovat.

Autorovi se v knize podařilo nejen zachytit příznačné atributy doby, ale i je velmi konkrétně ilustrovat na lidském chování, myšlenkových stereotypch a klišé. Přes veškerou ironii své hrdiny, potýkající se s novou realitou i se sebou samými, neodsuzuje. Konec konců podobní lidé žijí všude a není vyloučeno, že v jednom z nich poznáme svého

sousedu, nemluvě o tom, že podobnou transformační zkušenost – privatizaci, korupci, skandály, zdiskreditované vládní strany i opozici, politikaření, podvodné loterie a kupčení všeho druhu – jsme prožili (a v některých aspektech stále prožíváme) i u nás.

Román přesto pevně tkví v rumunské realitě důrazem na „náboženskou“ stránku věci. Počínaje častým kontrastem mezi náboženským mravním kodexem a skutečným chováním lidí, přes konstatování, že občané včetně komunistické nomenklatury vyměnili ze dne na den kult Ceaușeska za Boha, až po laické úvahy jednotlivých postav, pojednávajících o stvoření světa, biblických podobenstvích a božské přítomnosti v lidské duši a světě. A zdali to autor myslí vážně či ne, to čtenář musí posoudit sám. Určitým vyvrcholením je pak Simionovo proroctví o budoucím rumunském prezidentovi – Ilieskovi, který bude zvolen ve volbách v roce 2000, ač proti němu kandiduje sám Ježíš Kristus, jenž se uvolil sestoupit na zem, aby Rumunsko spasil skutečným nezbytných reforem. Jeho volební kampaň je však poněkud zastaralá a Desatero jako politický program nemá ani u religiózních Rumunů šanci na úspěch...

Klíčem k celému románu je závěrečné podobství – celý nešťastný panelák a jeho obyvatelé jsou symbolem Rumunska, které musí projít očistcem a pak snad bude spaseno. Okamžikem spásy může být vstup Rumunska do NATO a EU, ale co se bude dít po dosažení těchto met, to už autor neprozrazuje. Z románu se dozvíme jen tolik, že Simion odešel a užaslí obyvatelé domu se rozcházejí do svých bytů, v nichž se zavřou a zapomenou.

Při četbě *Simiona Výtažníka* nelze nevzpomenout na dramatika a prozaika I. L. Caragiala, který satiricky tepal morálku a pokrytectví svých současníků v devatenáctém století. Petru Cimpoešu je důstojným pokračovatelem tradice rumunské kriticko-satirické literatury – je výborným vypravěčem a má odvalu nastavit mírně pokřivené zrcadlo svým současníkům; jeho román má humor, spád i nadhled a je velmi pravděpodobné, že bude mít své čtenáře i za sto let, podobně jako je dnes mají díla I. L. Caragiala.

Autorka je postgraduální studentka romanistiky na FF UK.

Petru Cimpoeșu: Simion Výtažník (Román o andělech a Moldavanech).

Přeložil Jiří Našinec. Dybbuk, Praha 2006, 276 stran.

nových 300 let české literatury

Jan Kraus SJ

Rozjímání nad pomerančem

Jan Kvapil

„Ctíhodný otec Jan Kraus z Tovaryšstva Ježíšova, muž jak v ctnostech, tak v rozmanitých uměních velmi zběhlý a pro mnohé sepsané knihy vůbec známý.“ Tato jedenáct let po smrti vyslovená pochvalná zmínka nám připomíná jednu z plejády pozapomenutých postav české literární historie. Měřítkem jeho „ctíhodnosti“ však budiž ne kvantita, tj. dobrá půlstovka titulů, sepsaná především v německém jazyce, ale kvalita, tj. míra přínosu jeho díla k duchovní atmosféře své doby.

Jan Kraus přišel na svět 22. května 1649 v Dubé u České Lípy. Alfou a omegou jeho řádového života se stal východočeský Jičín, kam byl pro své nadání již jako třináctiletý chlapec poslán na jezuitské gymnázium a kde i dokončil 18. března 1732 svoji životní pouť. Výraz „životní pouť“ není v žádném případě nadnesený, neboť v dobrém jezuitském zvyku často měnil místa svého působení. Po vstupu do řádu v roce 1668 následovala řada studií a pedagogických štací, mj. ve slezské Zaháni, Olomouci, Brně, Praze a Opavě. Jeho pedagogická kariéra vyvrcholila jmenováním profesorem morální teologie na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě v roce 1690. O tři roky později však došlo k zásadnímu životnímu zvratu – Kraus opustil univerzitu a po dvanáct let působil na misii ve Slezsku. Dobové prameny zmiňují, že se tak stalo jednak pro jeho příklon k tomismu a také kvůli zvláštnímu způsobu myšlení, jímž vyvolával nejednotu mezi studenty. Každopádně až do konce života mu byly upřeny významnější řádové funkce. Teprve až na přímlovu svého bratra Friedricha, toho času představeného chomutovské koleje, se mohl v roce 1704 konečně vrátit ze Slezska do Čech a od roku 1711 nastalo do Jičína. Po celou první třetinu 18. století je tak cele zaměstnán zapísováním své slezské zkušenosti.

Matka Boží Rušánská v Jičíně, detail z grafického listu, 1737

Proč zrovna Slezsko? Slezsko si na rozdíl od ostatních zemí Království českého dokázalo i po třicetileté válce uchovat značnou míru náboženských svobod. Materiální i duchovní zájem zpusobilo, že zde byli katoličtí misijnáři ve srovnání s ostatními zeměmi království v obracení protestantů podstatně méně úspěšní. A právě úspěchu katolické misijní akce Kraus zasvětil svoji tvorbu.

První, co padne do oka čtenáře, listujícího jeho knihami, je žánrová různorodost: Kraus je skvělý konceptuální kazatel, který před kázáním při příchodu do kostela (kázání tehdy nebylo součástí mše) rozdává věřícím sedmikrásky, jež se k údivu posluchačů a čtenářů mění ve východisko světeční řeči ke cti svatého Jana Křtitele (*Kleinodien-Schatz*, 1720). Na příběhu o zamilovaném hledači ztracené perly (rozuměj lidské duše,

protestanta) zase postavil ucelenou řadu kontroverzních postních kázání (*Allutiones De Passione Domini*, 1705).

Kraus je rovněž spoluvůrcem barokní slavnosti přenesení bohosudovské milostné piety do nového poutního kostela, pro niž komponuje vedle jedné chvalořeči i dvě písně. Ostatně veršování mu není vůbec cizí – po celém jeho díle je rozseta řada básní, jejichž tematický záběr sahá od žalozpěvů přes mariánská vzdychání a satirické šlehy proti protestantům až po poetické rozjímání nad pomerančem.

V Krausově žánrovém portfoliu nechybí ani poutní knížka ke cti jičínského milostného obrazu Panny Marie Rušánské *Nigra, sed Formosa*, která vyšla v roce 1713 v latinské, německé a české verzi.

V seznamu jeho děl nacházíme i řadu latinských spisků o životech a dílech významných

katolických mystiček pod společným názvem *Flores gratiarum*. Boží láska, centrální pojem křesťanské mystiky, byla současně duchovním základem jezuitské rekatolizační horlivosti. V tomto smyslu je i Krausův „Bohumil“ – *Theophilus quaerens et amans Deum suum* (1706) přirozenou součástí jeho upřímného zájmu o spásu duší slezských protestantů.

V reakci na jeden protestantský spisek vydává Kraus pod titulem *Geistlich Curieuse Nachrichten* (od 1717) pozoruhodné soubory exemplů, mezi něž neváhal zařadit ani poučné příběhy z vlastního života nebo jezuitské „poudačky“ o soubojích svých českých spolutovaryšů s ďábly a démony.

Jak bylo již několikrát zmíněno, váže se naprostá většina jeho tvorby k slezským misiím. Proto mezi jeho vyhraněné kontroverzními spisy nacházíme jednak polemické traktáty, vyvracející konkrétní věroučné útoky protestantských teologů (často pod bojovnými tituly jako *Kulhajíci hasič* nebo *Luteránský skrupulant*), a jednak kontroverzní kázání, která zachycují ústní složku misijní činnosti.

Nejvlastnější formou obracení na pravou víru však není ani teologické pojednání, ani kazatelský monolog, nýbrž přímá rozmluva, dialog. Tuto didaktickou a polemickou metodu, oblíbenou již od starověku, se však Kraus pokouší pojímat jinak, zábavně. Jeho tiskem vyšlé rozmluvy, shrnující katolickou věroučnou argumentaci, proto zalidňují nejen jinak obligátní „katolíky“ a „luterány“, ale i hospodští, kupci, sedláci, poslové, žebráci, vojáci, lupiči, kočí nebo vandrovní knihkupci. Do náboženské disputace se v jeho podání neváhájí pustit ani husa, labuť a orel. A jelikož Kraus jednotlivé postavy nechává mluvit, „jak jim zobák narost“, a nebojí se emocí, vzbuzují mnohá místa i dnes pobavení a úsměv.

Jan Kraus patří bezpochyby mezi naše nejaktivnější a ve své době nejuznávanější spisovatele (jeho knihy vycházely dokonce i v Kolíně nad Rýnem). Svou invencí a provokacemi sklízel jak nadšení svých stoupenců ve víře, tak i odpor a výsměch svých odpůrců; od osvícenců dále pak již jen nezám.

Autorka je germanista.

Amrita Sher-Gil

Malířka dvou světů

Zsuzsa Árendásová

Amrita Sher-Gil je považována za průkopnici moderního indického malířství. Často bývala srovnávána s mexickou malířkou Fridou Kahlo. Ať už toto přirovnání působí jakkoliv, Amrita rozhodně představuje svébytný typ umělkyně na moderní indické scéně: měla radikální vidění, autonomní povahu a v neposlední řadě též výrazné charisma a ženský šarm. Její nejznámější výrok „Evropa patří Picassovi, Matissovi a dalším, Indie patří mně“ zní možná troufale, zároveň však reflektuje autorčinu mimořádnou odvahu a vitalitu, o níž nelze pochybovat.

Počátky

Narodila se roku 1913 v Budapešti maďarské matce (jmenovala se Marie Antoinette Gottesmanová a pocházela z nejvyšších budapeštských kruhů, byla to atraktivní žena z bohaté společnosti) a sikhskému otci (Umrao Singh Sher-Gil pocházel z Majithy u Amritsaru, sikhské metropole, rovněž z dobře situované aristokratické rodiny; zajímal se o poezii, filosofii a jazyky, mj. urdštinu, perštinu a sanskrt). Amrita strávila dětství v Maďarsku. V její pozdější tvorbě sehrála klíčovou roli zkušenost s evropskou přírodou, sladký

čas v domě na břehu Dunaje, umělecká tradice této země i maďarská lidová tvorba.

Paříž, hlavní město umění

Protože mladá Amrita začala projevovat zájem o malířství, přestěhovala se rodina Sher-Gilů do Paříže. Amrita se v šestnácti letech zapsala na akademii k profesorovi Pierru Vaillentovi. O jejím talentu, zvláště kreslířském, nebylo od počátku pochyb. Většinu prázdnin trávila mladá studentka mimo Francii, v maďarské pitoreskní osadě Zebegeny, v rodinném sídle Sher-Gilů. Toto rustikální prostředí je zachyceno na některých autorčiných raných kresbách.

Jak se umělecké sebevědomí a schopnosti umělkyně postupně rozvíjely, začala pocítovat, že pařížské období se chýlí ke konci a je potřeba se vydat po stopách vlastních kořenů. Odcestovala tedy do země svého otce, do Indie. Paříž opustila roku 1934, do Indie dorazila krátce nato. Její osobní i umělecký vývoj zachycuje dochovaná korespondence s bratrancelem Victorem Eganem, za nějž se později – navzdory silné nevoli celé rodiny, zejména z matčiny strany – provdala.

Matka Indie

„Pracovala jsem na sobě a teď se začínám konečně vyvíjet. V Evropě jsem pocítovala stísněnost z všudypřítomné šedi a uvědomovala jsem si, že tomu divnému zastřenému světlu musím nějak uniknout, abych se dokázala nádechnout. Tady je všechno tak přirozené,“ píše Amrita Victorovi roku 1935 z Shimly. Amrita zde žila spolu se svými rodiči, kteří jí jeden pokoj v domě zařídili jako ateliér. V té době hodně pracovala. Inspirovala ji krajina i místní lidé, jak ukazují například obrazy *Muž z kopců* (Hill Man, 1935) nebo *Žena z kopců* (Hill Women, 1935). Jsou to malby plné vitality, uvolnění barevnosti, která se „díky indickému slunci tak liší od melancholických barev Evropy“, jak píše v dalším ze svých dopisů. Vydala se na cesty po této rozlehlé zemi: výlet na jih Indie je zachycen v malbách jednotlivých regionů a oblastí s jejich přirozenými zvyky (*Vesničané na jihu Indie jdou na trh* – South Indian Villagers Going to the Market; *Šaty pro nevěstu* – Bride's Toalet; či *Brahmacharis*, 1937).

Amrita se v posledních letech života spolu s manželem přestěhovala do Lahore, neboť hledala opravdovou uměleckou komunitu stejně jako publikum, které by ji bylo schopno ocenit. Chystala se v tomto městě, tehdy proslulém bohatým uměleckým životem, uspořádat samostatnou výstavu. Náhlá smrt

v devěťadvaceti letech ukončila však slibnou kariéru mladá umělkyně.

Amritin smíšený euroindický původ, akademické vzdělání v Paříži, léta strávená v působivé scenerii Himálaje, příležitostné cesty do Evropy a zejména rodného Maďarska, neuvěřitelně otevřená, citlivá mysl, to vše sehrálo v jejím krátkém životě důležitou roli. Navzdory předčasné smrti dosáhla toho, o čem někteří umělci jenom sní: zajistila si své místo v dějinách indického výtvarného umění stejně jako v dějinách moderního umění vůbec.

Autorka je doktorandka na univerzitě v Pécsi; zabývá se národnostními otázkami východní Evropy. Momentálně žije v Indii.

Přeložila Marta Ljubková.

Psí útulek

Sklon některých umělců ke sdružování zažívá v současné době jakousi renesanci. Výtvarné skupiny nezakládají jen mladí a začínající protagonisté současného umění, ale podobně se začali prezentovat i někteří autoři střední generace.

Martin Mikolášek

Ostravsko-brněnská skupina František Lozinski, o.p.s. (Jiří Surůvka, Petr Lysáček a František Kowolowski), vznikla v roce 2005. Veřejně se představila poprvé na IV. novém zlínském salonu v témže roce. V Praze o sobě dala znát v loňském roce, když v galerii Vysoké školy uměleckoprůmyslové proběhla výstava *Art and Antikrist*. Mnohé z této pražské výstavy je v těchto dnech k vidění i v Ostravě, včetně společné „dominanty“ obou prezentací – pouťového prodejního stánku, v němž členové skupiny prodávali a prodávají své umělecké produkty: plastové reliéfy, výšivky, fotografie, drobné objekty atd. za lidové ceny.

Na první pohled možná nesourodý konglomerát obrazů, digitálních disků, instalací, videí a záznamů performancí v sobě nese jakési pojítko, jež v doprovodném textu k jedné z performancí uvádí František Kowolowski: „Romantickou podobu umělce trpíte... provázejí už jen úsměvy. Relativizace společenských

hodnot se promítá do umění. Žijeme v době, která uplatňuje tzv. kulturní kanibalismus. Všechny hodnoty se relativizují, vše se unifikuje, vše je na prodej...“ Aspekty umění, o nichž mluví Kowolowski, se v pracích skupiny zřetelně projevovaly už na zmiňované pražské výstavě. Od počátku společného účinkování využívají J. Surůvka, P. Lysáček i F. Kowolowski především těch aspektů popkultury (často v její křesťanské variantě), jejichž ostentativní netíhnutí k „vysokému“ v umění se stává jakýmsi otevřeným polem pro vznikání panoptikálních prostředí, v nichž se může setkávat s naprostou samozřejmostí vše se vším, vysoké s nízkým, umění s neuměním stejně jako spiritualita s jejím popřením. Čitelný je tento skupinový koncept především na videu, v němž je chirurgickou jehlou na záda jednotlivých členů skupiny postupně vyrýván název pražské výstavy (jedná se o parafrázi podobně koncipovaného díla F. Kowolowského). Slova z názvu jsou psána vlastní krví. Co je jí ale hodno? Umění, anebo Antikrist? Stojí tyto pojmy proti sobě, anebo mají něco společného, tak jak to naznačuje spojka mezi nimi?

Podobné otázky se vynořují i při sledování videa *Extáze*. Založeno je opět na použití vzájemně se konfrontujících prvků tradiční křesťanské spirituality a moderní vizuální kultury. Bičující se autoři procházejí sály s vystavenými díly českého moderního umění. Flagelantské scény odehrávající se před obrazy české moderny dávají tušit, že celkové ironické vyznění většiny artefaktů spojených s prací této skupiny není jen záležitostí povrchního chvilkového vtípu, ale že se jedná o podstatnější dotazování se po současném kulturním diskursu. Sakralizace (nejen) moderního umění vede nakonec k vyprázdnění a popření jeho hodnoty tím, že je tato hodnota vyjádřena číslem. Podobně co je vnímáno s přílišnou devótností, obrací se velmi záhy ve svůj opak. V této souvislosti se nabízí otázka, zda je současné umění právem obviňováno z podílu na rozbití hodnotových kritérií, nebo zda naopak přesně nereflektuje obecné tendence, přítomné v kultuře a společnosti posledních desetiletí jaksi apriorně.

Tematizování vysokého a nízkého, balanc mezi uměním a ne-uměním spolu s odmítáním respektu vůči zavedenému a etablovanému rezonuje i na neúspěšném Lozinského projektu *Doghhouse* pro český pavilon na letošním Benátském bienále. Z pavilonu, k němuž mnozí z českých (a slovenských) umělců vzhlíží jako ke zlatému teleti, jehož se touží dotknout a které jim ale není schopno poskytnout víc než jen chvilku pomíjivé pozornosti (J. Surůvka by mohl z vlastní zkušenosti jistě dlouze vyprávět), se Lozinski rozhodl vytvořit psí útulek, v němž by každý z jeho zvířecích obyvatel měl svého vlastního patrona vybraného autory z řad ikon moderního umění (P. Picassa, D. Hirsta, M. Kellyho atd.). Jak naznačuje textový komentář, pes se v rámci vymezeného konceptu stává jakýmsi zástupným znakem českého umění vůči umění západnímu. Zároveň ale jde o sociální apel: „Osamělost umělců je realita. Pes možná symbolizuje emoci návratu ke společenské komunikaci. Mezi psem a umělcem stojí rovnítko stavu osamění, ale i odevzdání...“ stojí v textu skupiny. Přesun a přechýlení tradičních významů a postulování nových obsahů u tradičních znaků jako výraz přivlastnění si kódů z odlišných prostředí a jazyků se stalo jednou z hlavních složek současného umění, v tom Lozinski nijak nevybočuje. Jeho pokus o balanc mezi uměním a neuměním je ale právě v této souvislosti možná nechtěnou sebeironií. Narušení vztahů mezi nedotknutelností, potřebností a angažovaností se v této ironické rovině propojuje. Zbývá tedy otázka, zda je na tom současné umění skutečně tak, že mu nezbyvá nic jiného než čekat na soucit mecenáše.

Autor je kurátor výstav.

František Lozinski, o.p.s.: Psí útulek/Doghhouse.

Galerie Sokolská 26, Centrum kultury a vzdělávání, Ostrava, 22. 2. – 30. 3. 2007.

František Lozinski, o.p.s.: Psí útulek/Doghhouse, 2006. Foto Martin Mikolášek

Spleen & Ideal

Permanentní extáze není možná

Formální proměny malířského média jsou v plném proudu. Je to proces, který probíhá a zároveň je již s odstupem čitelný. Výstava Spleen & Ideal se zaměřila na detail tohoto procesu. Prostřednictvím výběru pěti českých a slovenských umělců (Bolf, Drahotová, Gerboc, Hošek, Šille) podchycuje jednu z výrazných obrazových tendencí směřující k hermetickému uzavírání forem.

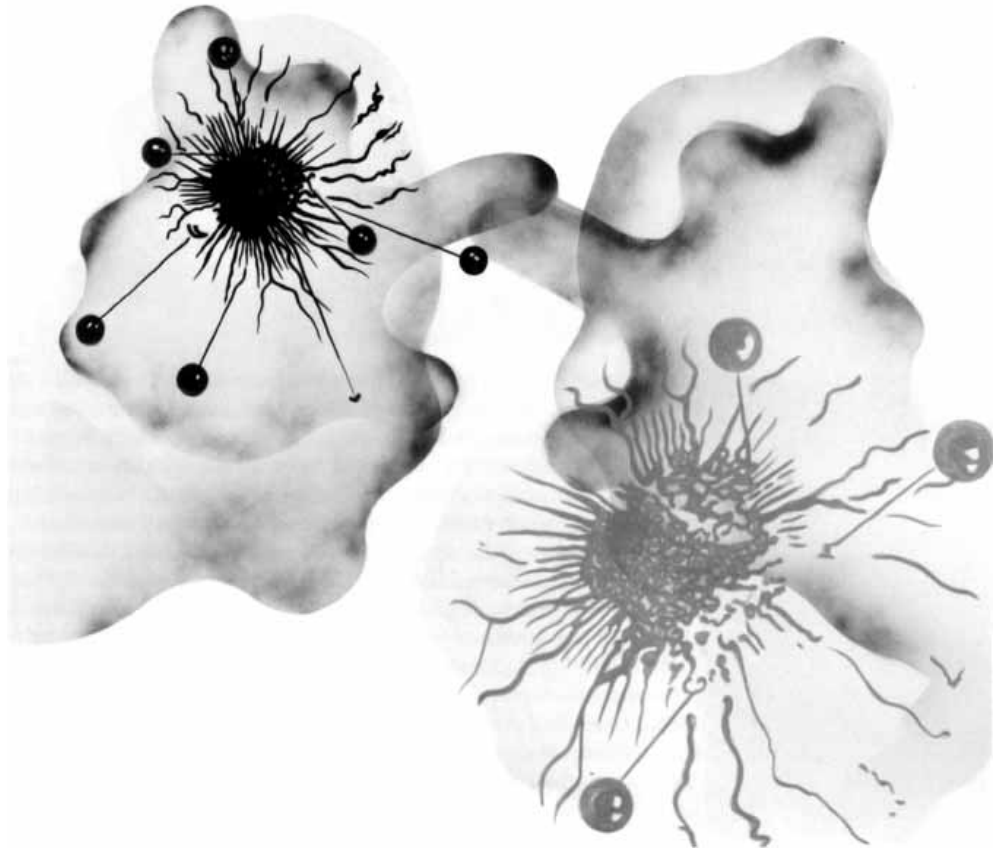
PETR VAŇOUS

Nazve-li se výstava *Spleen & Ideal*, čteme tu jasné stanovisko. Kurátorka projektu, slovenská teoretička umění Beáta Jablonská, postavila svou koncepci na pěti umělcích narozených v sedmdesátých letech, jedná se tedy o výstavu generační. Co ještě dotyčné autory spojuje? Společným prvkem jejich obrazů je vyhraněná autorská stylizace. Ta se u někoho láme více do čisté formy, skládané z různých předloh a povstávající z rozmanitých vizuálních impulsů, u jiného je výsledkem vnitřní senzibility. Polarita mezi vnitřním a vnějším dává prezentaci určitou dynamiku. Zároveň ale poukazuje na to, že před sebou máme velmi rozdílné umělce.

Skutečným pojítkem mezi obrazy se zdá být ironie napojená na skepsi. V obrazových výstupech je patrná stylizace na hranici uzavřené plochy. Nejedná se tu již o otevřené experimentální pokusy ozvláštnit malbu, o živý průzkum formálních prostředků. Zvědavost a z ní povstávající vitalita se vytratila. Mnohem spíše je tu nalézána doslovnost a s ní spojená bezvýchodnost. Podobná, jakou lze, ovšem bez ironického podtextu, spatřovat u zcela jiného druhu dnešního malířství – u hyperrealismu a konzervativní iluzivní malby, kde prioritu hraje fotografická předloha. Oba tyto proudy vykazují určitou dlouhodobější neživotnost, neboť jsou uzavřeným tvarem a obětí vlastních, byť zdůvodněných hranic. Oba v sobě obsahují tuhnutí formy, formalismus, který znamená konec vnitřní dynamiky média, a tedy počátek mechanického opakování určitých nalezených formulí a schémat. Nastává zvnějšíšňování užitého tvarosloví, vedoucí k formálnímu vyčerpávání obrazu. V tento moment nastupují náhražkové, přídavné strategie, které simulují „ozvláštnění“ mimo vlastní vizuální díla. Týkají se prezentace.

Katalog jako prostředník

Vodítkem k příslušným strategiím je podoba katalogu, které se ujal jeden z vystavujících, Martin Gerboc. Ten, jak čteme v úvodním textu, je také iniciátorem celé akce a spolu-

Veronika Drahotová: Lost in Scheme, 2005

autorem výstavní koncepce. Forma jeho obrazů se dostává do podoby tištěného katalogu (grafická úprava, barevné řešení, struktura textových sdělení). „Cílem projektu Spleen & Ideal je odprezentovat malbu jako silný samostatný solitér – vždyť ‚velká malba‘ stojí vždy jako solitér! –, jako dílo reprezentující samo sebe a referující o své zdánlivé nezařaditelnosti,“ čteme v Gerbocově textu. Co to znamená? Že část zodpovědnosti za projekt na sebe bere jeden z umělců. Zároveň je tu učiněn pokus o nezpochybnitelnou „sakralizaci“ díla z pozice autora. Tím dochází ke kontaminaci teoretického zázemí výstavy tvůrčím vstupem aktivního umělce. Praktik si podává ruku s teoretikem a společně vytvářejí dočasné konsorcium nebo společnost s ručením omezeným. Proč? Odpověď je nasnadě. Stírají se tu hranice. Umělec může být na chvíli teoretikem, teoretik umělcem. Hledají se chybějící životné impulsy. Tento trend je dnes běžný a velké výstavy ho pouze potvrzují (do koncepcí výstav vstupuje dokonce třetí strana, okrajově nebo nijak spojená s vlastním uměleckým provozem – například kustodi, příbuzní umělců, kuchaři, bezdomovci apod.). Tyto kroky doprovází další jev: přesun pozornosti z děl na samotné autory. „Blízkost ve *Spleen & Ideal* není postavená na shodách v obsazích a formách tvorby, či dokonce v odvolávání se na studentská přátelství. Zdá se to být komplikovanější. Jejich blízkost je především ve ‚stylu‘, v tom, jak se vypořádali, anebo lépe řečeno, jak nakládají s úlohou ‚být umělcem‘. A paradoxně právě proto, že se výstava odvolává k něčemu tak neuchopitelnému a v podstatě vizuálně neověřitelnému, má o to větší šanci nabídnout barevnější obraz současného umění,“ píše v úvodu katalogu Beáta Jablonská. Úloha „být umělcem“ je v katalogu zohledněna portrétními snímky malířů. Foto versus dílo připomíná postupy filmové reklamy (herec propaguje film). Pokud máme postupně před sebou podmanivou Veroniku Drahotovou, extrémně excentrického Martina Gerboce, sebevědomého Erika Šilleho nebo démonického Josefa Bolfa (Jakub Hošek foto patrně nedodal), znamená to vznik interpretačního meziprostoru. Autorovy trable stejně jako jeho ironický „cool“ nadhled jsou součástí image – díla, výstavy, tvorby atd. Důležité je vzít v úvahu fakt, že i zde dochází ke stylizačním procesům uměle podpořeného rozrůznění. Marketing prosakuje do současné-

ho volného umění. Nebezpečná je v tomto směru „bulvarizace“, jinak řečeno vytváření účelových nepravd s cílem vytvořit zábavnou nebo iritující show.

Radost z jazyka – kategorie extází

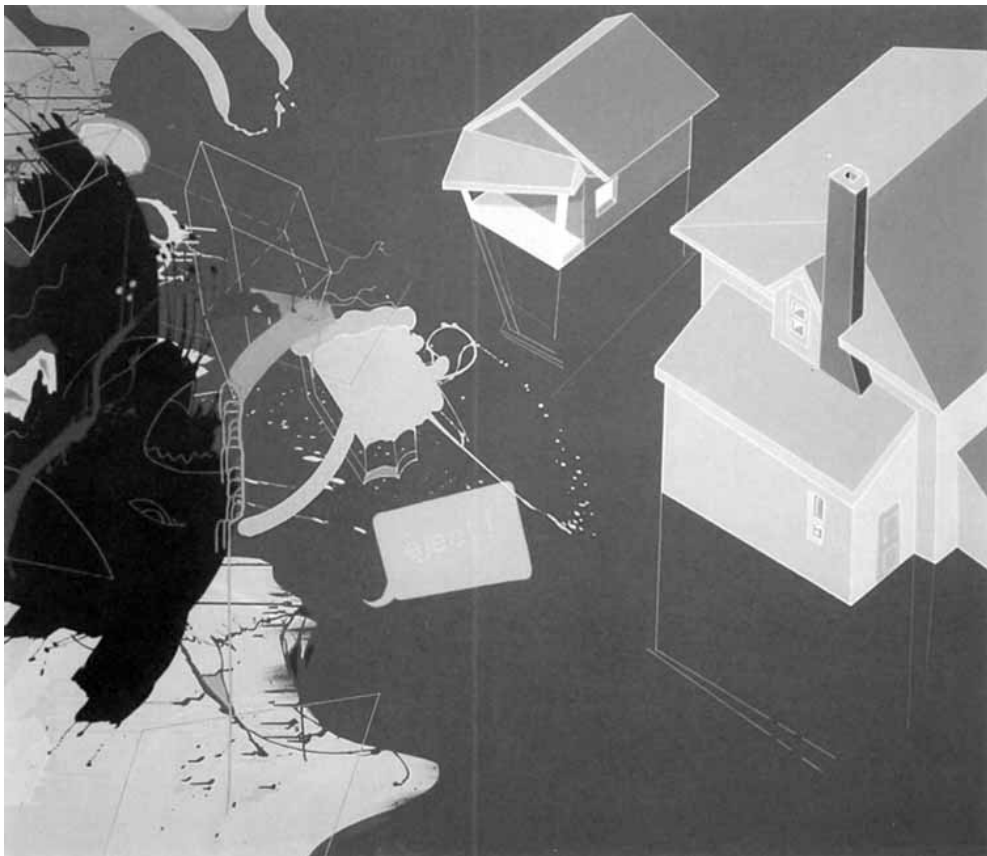
Beáta Jablonská píše o „barevnějším obraze současného umění“, Martin Gerboc o tom, že „tvůrce řeči (v tomto případně vizuální) už není systematick, ale ten, kdo prostřednictvím evokace nových malířských – a tedy také jazykových kódů projektuje doslova novou řeč“. V čem je ale tento jazyk skutečně nový? V tom, že mixuje přejaté, že vzniká napříč vším, nebo snad svými „bizarními formami zvláštních, vášnivých jazykových kombinatorik“ (M. Gerboc)? Jakmile se někde exponuje vašeň, pestrost a extáze, je nasnadě otázka, zda právě tyto složky neabsentují. Proklamativně až naivně působí Gerbocovo vyznání, že „ho nezajímá zkušenost malby, ale zkušenost existence“. Před sebou máme vesměs formálně vypjatá díla, která rychle směřují vzhůru ve smyslu vlastního vyčerpání (s výjimkou Josefa Bolfa, kde jsou formy opodstatněné). Není co rozvíjet, pouze co opakovat. Podnázev výstavy Kategorizace extází může být pokusem o ironický odstup. Žádná z extází totiž netrvá věčně. Po každém vrcholu (připomínajícím ideál) nastává propad (spleen). Jako by tu někde bylo přítomno toto očekávání. Paradoxem je, že výstava se chtěla nějakým způsobem vymezit proti tlaku postkonceptuálních tendencí v přístupu k malířskému médiu a s tím spojené adoraci neomylného kurátora-politika, lodivoda uměleckých proudů a generala globalizačních kulturních anšlusů. Kurátor byl sice odsunut na vedlejší kolej, ale proti konceptuálnímu pragmatismu byla postavena bulvarizace umělce, která v důsledku opět oslabuje pozici (nejen) malby jako takové a nahrává účelovému pragmatismu tržních a kariérních mechanismů. Postavit ale proti bulvární degradaci a komercializaci nějakou formu „nové umělecké anonymity“ je stejně bezzubé a stejně oslabující. Umění je dnes ve velmi svízelné situaci. Nejsnadnější by bylo vsadit na přirozenost a nečekat na odměnu. Jako v pohádce.

Spleen & Ideal. Kategorizácia extáz.

Kurátorka Beáta Jablonská, koncepce Martin Gerboc.

Galerie Brno v Brně, 16. 2. – 15. 4. 2007.

Reprízy 2007/08: Štátna galéria v Banské Bystrici, Galéria Bastard v Bratislavě, Galéria V. Löfflera v Košicích, Karlín Studios v Praze.

Erik Šille: Ejectorrrr, 2004

Radok prozrazený, mediální, operní

O jedné české divadelní ceně

V sobotu 31. 3. 2007 ve 20.00 bude ČT 2 přenášet předávání cen Nadace Alfréda Radoka pro nejúspěšnější divadelní tvůrce loňského roku. Oceněna bude inscenace, režie, ženský a mužský herecký výkon, scénografie, hudba, dramaturgický počín a původní česká hra. Letos se téměř s jistotou potvrdí, že balet či tanec nemají v hlasování – oproti opeře – velké šance. Co je důvodem?

TOMÁŠ VOKÁČ

V březnovém maratónu předávání uměleckých cen by se mechanicky a nezáživně pokračovalo až do prvních jarních dní, kdyby se redakci časopisu *Svět a divadlo* nepovedl skutečně pikantní, originální, ale nijak zvlášť fatální omyl. Ceny Alfréda Radoka byly tímto úzkostlivě seriózním, konzervativním a v mnohém nejprofesionálnějším českým divadelním periodikem prozrazeny.

To, co na první pohled vypadalo jako antická tragédie, která bude mít pro cenu katastrofické následky, se nakonec proměnilo v maličernost. Rvát vlasy si snad může pouze Česká televize, jejíž přímý přenos si „vychutnají“, troufám si odhadnout, jen spoluvůrci či příbuzní oceněných. Ostatně příliš diváků bez tak neubude, pokud nepočítáme příznivce nominovaných, protože podobné, pro tradičního televizního příjemce marginální pořady málokoho zajímají či vzrušují.

Omylem vyzařené radokovské výsledky tak přináší první pozitivní moment. Odhalují totiž scestnost a zbytečnost přímého televizního přenosu, o vrcholně trapném, základ divadla popírajícím „smskovém“ diváckém hlasování ani nemluvě, a snímají mnohým z nás růžové brýle (o loňském předávání více A2 č. 13/2006). Pokud se totiž stále někdo domnívá, že podobné šarády s plejádou neznámých, vysílané v sobotním prime timeu, přivedou do hledišť divadel nové diváky či učiní divadlo populárnější a vyhledávanější, je zcela na omylu. Navíc o konzervativní profil, jakési zkamenění divadla v očích veřejnosti, se již Česká televize dostatečně postarala staromódním, nyní již vylepšeným pořadem *Divadlo žije* (A2 č. 34/2006) či vznosným, mondénním a notně rozvláčným předáváním Cen Thálie, takže akčnější a alternativnější ceremoniál Cen Alfréda Radoka již situaci vskutku nezachrání.

Druhé zjištění, které v Česku nyní tolik populární únik důvěrných informací zprostředkoval, již není tak lehkovážné a nevinné jako jeden nedůležitý, již dopředu odpískaný televizní přenos. Operní lobby či lépe řečeno dobře organizovaná zájmová skupina operních kritiků, pyšníci se skalpem nedávno odvolaného ředitele Národního divadla Daniela Dvořáka, opět po krátké pauze razantně v Cenách Alfréda Radoka zaúřadovala. Prohlásovala, abychom použili parlamentní terminologii, jako inscenaci roku operní představení La Clemenza di Tito v režii Karl-Ernsta a Ursel Herrmannových v Národním divadle v Praze. Ani na vteřinu nesnižují uměleckou úroveň inscenace a již vůbec ne obdrženou cenu za scénografii či za ženský herecký výkon Kate Aldrichové, jakož ani svobodné hlasování jednoho každého kritika;

Martin Finger v inscenaci Světanápravce v Divadle Komedie. Foto Viktor Kronbauer

nad podivně jednotným, a bohužel v radokovských cenách nikoli prvním hlasováním „národní fronty“ operních recenzentů se přesto vznášejí nemalé pochybnosti. Nabourávají – doufám, že nevědomky – věrohodnost jednoho z mála vskutku seriózních hlasování (každý z hlasujících má vždy tři hlasy pro různé interpretace v jednotlivé kategorii) a zároveň otevírá prostor k adekvátním spekulacím o setrvání opery v Cenách Alfréda Radoka. Ostatně samotná cena by opeře nejen slušela, ale byla by i daleko objektivnější – už jen tím, že srovnávání operních a činoherních hereckých výkonů je vskutku značně diskutabilní. Jednotné hlasování předem domluvených kritiků není žád-

ný planý výmysl, kupříkladu balet či tanec při počtu pěti aktivních recenzentů nemá na dobré umístění v podstatě šanci a naopak některá jména činoherců či současných dramatiků se notoricky, s podivnou pravidelností opakují.

Stačí se projít v kuloárech divadel, zavítat na pár divadelních festivalů nebo pročíst „Radokům“ předcházející anketu Divadelních novin, a o vítězích hlasování máte předem jasno, aniž byste museli surfovat po internetu a hledat omylem natukané výsledky. Mimochodem, k vítězství většinou bohatě postačí něco kolem patnácti hlasů z padesáti až šedesáti volících kritiků. Někdy však i mnohem méně.

Tím v žádném případě nechci snižovat důvěryhodnost Cen Alfréda Radoka, jichž jsem se několikrát sám zúčastnil a kde předkládá názory mnoho skutečných profesionálů, přesto je třeba se zamyslet nad ještě pracovanějším a snad žárově rozmanitějším systémem hodnocení.

Třeba nás však čeká při přímém přenosu velké překvapení a vše je pouze rafinovaná mediální blamáž, která bude v podobě nových vítězů odhalena až poslední březnový den v Divadle v Dlouhé. Pak smekám, omlouvám se a zároveň potvrzuji, že Martin Finger jako herec roku, Kate Aldrichová jako herečka roku, Ivana Uhlířová jako talent roku, Dejvické divadlo jako divadlo roku, Má vlast Ivy Klestilové jako hra roku, Karl-Ernst Hermann za scénografii roku, Vladimír Franc a Petr Kofroň za hudbu roku nejsou ti skuteční, již prozrazení laureáti za rok 2006.

Autor je teatrolog.

INZERCE

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

Miloš Urban Mrtvý holky 10 divných povídek

Kmenový autor nakladatelství Argo Miloš Urban vydává *Mrtvý holky*, sbírku všech svých dosud napsaných povídek, z nichž některé se objevily v časopisech domácích i zahraničních a též v souborech povídek od různých autorů. Tato kniha nebyla dopředu zamýšlena jako sbírka, proto je skutečnou „sbírkou kuriozit“, které během pěti let vznikaly zcela samostatně, někdy na zakázku, jindy z holé nutnosti ztuhnit chorobnou představivost do podoby krátkého, ostře pointovaného textu. Obsahuje deset povídek seřazených podle doby vzniku, od bizarních „vztahovek“ jako Běloruska nebo Faun, přes tragikomické mikropříběhy jako Smrtečka či Pražské Jezulátko, až po čistokrevné horory, jako je Štědrá noc baronky z Erbanu nebo To strašný kouzlo podzimu.

Kniha vychází ve třech různých vydáních, která připravil Pavel Růt: jako ilustrovaná, jako neilustrovaná a jako číslovaná bibliofilie s litografií, uložená v dřevěné truhle a oblečená do dámských kalhotek s originálním brandem URBAN GIRLS.

Ilustrované vydání za 338 Kč, neilustrované za 248 Kč a 100 kusů bibliofilských výtisků za 600 Kč.

depeše

Tři veteráni v HaDivadle

Po jedenácti letech se na jevišti HaDivadla vrátilo legendární představení *Smrt Huberta Perny* (v režii Blažeje Ingra), v němž se herci Pavel Liška, Josef Polášek a Marek Daniel poprvé po absolutoriu brněnské JAMU objevili na této scéně. Autorem textu je Luboš Balák, který za něj byl v roce 1995 oceněn Nadací Alfréda Radoka. Inscenace odkazuje nejenom k lepším časům HaDivadla v Kabinetu múz, ale také k době, kdy Pavel Liška ještě nebyl mediálně známým prototypem blbečků (nejenom ve filmu *Návrat idiota*), Marek Daniel měl před sebou filmové role v *Koljovi* a *Divokých včelách* a o účinkování v Dejvickém divadle si mohl nechat jenom zdát, stejně jako Josef Polášek o Divadle Na zábradlí. Otázkou zůstává, proč HaDivadlo oprašuje jedenáct let starou hru. V oficiálním vyjádření se říká, že jde o srdeční záležitost všech tří herců, kteří se po tak dlouhé době sami zatoužili vrátit k brněnským začátkům a k současnému brněnskému publiku. Škarohlídi ovšem tvrdí, že HaDi nasazuje staré kusy, protože na nové nemá. Po lednové vydařené premiéře *Grabbeho hry Žert*, satira, ironie a hlubší význam a před dubnovým uvedením *Wedekindovy Lulu* vlastně ale není nutné cokoli reinkarnovat a po nějaké době je konečně možné říct, že HaDivadlo na to už zase snad má.

Klára Kubíčková, Brno

Marie Antoinetta

Lesk a bída největšího diváckého hitu festivalu Febiofest

Jan Jílek

Je sedmého dubna roku 1770. Čtrnáctiletá rakouská princeznička Marie (Kirsten Dunstová) se na hranicích loučí se svými dvorními dámami, odkládá své staré oblečení a vstupuje na půdu francouzské říše... Třetí snímek americké režisérky Sofie Coppolové provázají velká kritická i divácká očekávání. Svými předchozími filmy *Smrt panen* a *Ztraceno v překladu* si Coppolová vydobyla status jedné z největších nadějí současnosti a nutno hned v úvodu říci, že *Marie Antoinetta* její postavení rozhodně nijak neoslabí.

Tři stadia vývoje

Již úvodní titulky vyvedené v křiklavě růžové barvě naznačují, že Coppolová se nerozhodla natočit suchopárný historický velkoilm, plný unavujících dat a neživotných postav. *Marie Antoinetta* není lekcí z dějepisu, ale stylizovanou interpretací jedné výrazné historické figury. Coppolová důsledně vychází z faktů (scénář je ostatně adaptací románu britské historičky Antonie Fraserové), ta jsou ale jen základem pro její interpretační práci.

V centru snímku neochvějně stojí hlavní hrdinka a její tragický úděl. Téma ztracené ženské hrdinky dominuje již v režisérčině debutu *Smrt panen* (nejvýraznější postavu Lux navíc ztvárňuje také Kirsten Dunstová) a objevuje se i ve filmu *Ztraceno v překladu*. Titul tohoto díla se dá vztáhnout i na Marii Antoinettu – nejen proto, že je cizinka, ale i pro její spontánní, živou povahu, která tolik kontrastuje se studeným světem panoptika jménem Versailles. Úvod díla ovládá rytmizovaný stereotyp života ve zlaté kleci a hrdinčina marná snaha nalézt se ve vztahu k postavám, prostoru a také svému věku.

Zatímco kritika se stále nemůže smířit s anachronickým využitím hudby nové vlny osmdesátých let (New Order, Bok Wow Wow, Adam Ant), ve filmu se objevuje daleko zásadnější vazba na současnost, která se vztahuje k vývoji protagonistky. V momentě příchodu do Versailles je Marii Antoinettě pouhých

čtrnáct let a bude procházet třemi stadii vývoje dnešního typu dezorientované ženy. Jako teenagerka je drcena vyprázdňenými dvorními rituály stejně jako sedm let trvající sexuální krizí a s ní spojeným neustálým společenským tlakem. Nenaplněnost vztahu s manželem se později transformuje do druhého období, které lze současným slovníkem nazvat jako období „posh“. Tupírované paručky, roztodivné dortíčky, dechberoucí střevíčky, kamarádky a kartičky – to je extrémní podoba současného typu konzumní ženy, která nemá valné existenční starosti a je cele v zajetí své pseudoemancipace. V poslední třetině snímku začínají pomalu převládat smutné, melancholické tóny a tísnivý pocit samoty, podpořený dlouhými pasážemi bez dialogů. Z Marie Antoinetty se stává zelená vdova: manželka zaneprázdněného muže, trávící čas s dětmi v prázdných pokojích. Tempo filmu se velmi zvolňuje a celoživotní samota se jeví ještě palčivěji... Zatímco hudba je pouhým formálním oživujícím prvkem, ve ztracení Marie Antoinetty lze pro jeho vazbu k současnosti najít model obecně ženského tragického osudu a významové jádro celého opusu.

Historie vs. pop-art

Z hlediska režisérky Sofie Coppolové lze vnímat *Marii Antoinettu* také jako osobní zpověd. Sama totiž prožila v mnoha směrech obdobný příběh jako její hrdinka – narodila se do slavné rodiny (otec je režisér Francis Ford Coppola, bratr režisér Roman Coppola, bratranec herec Nicolas Cage) byla od počátku konfrontována s velkými očekáváními a stala se terčem zdrcující kritiky (Zlaté maliny za herecký výkon ve filmu *Kmotr III*, kde na poslední chvíli zaskočila za Winonu Ryderovou). Její filmové téma ztracené ženské hrdinky, nenacházející harmonii s okolím ani se svým mužským partnerem, tak získalo nový, privátní rozměr...

Ženský princip ovládá celý film i ve smyslu selekce událostí. Téměř úplně je ignorován politický kontext doby. „Mužské záležitosti“ typu války, konference či honů jsou použity pouze jako prvek karikující noumovitého krále Ludvíka XVI. (Jason Schwartzmann). Daleko větší prostor dostávají aférky, klepy a módní trendy. Učebnicový obraz historie v masivním rámu se všemi dostupnými detaily je nahrazen letmou popartovou ski-

cou, kterou lze každý den nanovo přepudrovat. Nevidaná opulentnost celé výpravy, chrlící desítky scén přeplněných luxusem a rokokovým kýčem, záměrně svádí diváka k ulpívání na povrchu či detailech a šálí jeho úsudek. Množství předvedeného pozlátka může vzbudit dojem, že pozlátkem je i celý film. Přesto tomu tak není – i módní ikony své doby mají totiž srdce, stejně jako dcery slavných otců. Dvorní dámy musí při převlékání vrstevnatých a mohutných šatů drobnou královnu permanentně hledat a podobná práce čeká při probírání se filmem také diváka.

Autor je přispěvatel serveru Nostalghia.cz.

Marie Antoinetta (Marie Antoinette). USA 2006, 123 minut. Režie a scénář Sofie Coppolová, kamera Lance Acord. Hrají Kirsten Dunstová, Steve Coogan ad.

Indická populární kultura a čisté umění

Různé kmeny a subkultury mají na subkontinentu své vlastní soubory tradic, kultury a umění. Výrazně se také liší Indie venkovská a Indie větších a menších měst. Jaké druhy kultury lze tedy v Indii nalézt?

Akshay Pathak

Velká indická města procházejí rychlým růstem a za jejich rapidně přibývajících obchodními centry a kiny – multiplexy se maloměstská Indie trochu loudá. Přesto se ale pokouší o jakousi miniaturní nápodobu nejbližších metropolí. Základna masové spotřeby je ve větších i menších městech společná, obyvatelé zde sledují stejné televizní programy, kupují stejné produkty a inklinují ke stejnému životnímu stylu a módě.

Počátek masového konzumu v Indii můžeme hledat v osmdesátých letech. Televize v té době zasahovala velkou část domovů střední třídy a tvořila tak životní styl větších i menších sídel. Většina Indů mé generace si vzpomene

na vysílání náboženských eposů *Mahábhárata* a *Rámájana* na jediném povoleném národním televizním kanále. V těch chvílích se ulice nořily do zvláštního ticha a všichni byli přilepeni k obrazovkám.

Dnes máme na výběr řadu kanálů včetně 24hodinových zpravodajských programů. Ve skutečnosti se ale mnoho nezměnilo. Velká část lidí je dosud nábožně připoutána k televizi, hlavně v pozdních večerních hodinách, kdy se všudypřítomné mýdlové opery pokoušejí napodobovat současnou, nebo – podle názoru některých lidí – formovat budoucí společnost.

Jakkoli ale konzum ovládá statisticky sice malou, ale ve skutečnosti důležitou střední třídu, vždycky vedle něj ještě bují umění, které není založeno na konzumu, ale naopak přežívá jeho nárůst.

Vezměme nejdříve hudbu. V Indii funguje dlouhá tradice *gharan*, v přibližném překladu škol hudby, které jsou ve skutečnosti stylem a kulturní tradicí samy o sobě. Pro masy se jejich tvorba přepracovává do formy filmové hudby, jednoho z nejvýstižnějších prvků současné indické společnosti.

Každý Ind se neustále setkává s evidentními odkazy k tomu, co je tak smutně nazýváno Bollywood. Ten hraje důležitou roli ve stmelování společnosti. Typický film zůstává věrný chuti i vůni, s níž se může identifikovat obyčejný Ind jakékoli třídy, kasty, náboženství atd. Ztělesňuje sny, dilemata, boje, zklamání, radosti a nástrahy, s nimiž se setkává většina Indů. Ti pak tyto snímky prožívají s velkým zaujetím.

Za příklad živých proměn výrazových prostředků současného umění může posloužit třeba tanec. Tradiční formy tance, silně zatížené ritualistickým přístupem, dnes působí, jako by se dusily pod rigorózními pravidly a požadavkem na strukturální loajalitu, které samy vytvořily. Noví tanečníci si nutně připadají ztraceni, protože pro oči znalce může být i jen mírná formální změna drastická, zatímco laické publikum stejně výsledek vždy vnímá jako „exotický a indický“. Kde má tedy umělec hledat svůj výraz? Některým se povedlo odpoutat od této kategorizace. Indie tak pro ně zůstává pouhou regionální specifikací, ale jejich tvorba směřuje více k označení „globální“ než „místní“.

Populární kultura však tímto dilematem netrpí. Má neuvěřitelnou schopnost asimilace nových forem, stylů i celých kultur. Může se v ní spojit rap a Punjabi bhangra a vytvořit tak zcela zásadní prolnutí forem. O jeho osudu nakonec rozhodne lid. A ten rozhoduje velmi svévolně.

Určujícím okamžikem pro další podobu a směr vývoje indického výtvarného umění byla nedávná aukce děl indických umělců v New Yorku. Většinu kupců opět představovali Indové ze subkontinentu, což znamená, že indický výtvarný umělec už nemusí oslovovat jen západní kupce. Jde samozřejmě o důsledek dalekosáhlé změny životního stylu určité skupiny a třídy indické populace, která přinesla novou definici vlastnictví. Bohatí už nechtějí jen kupovat výrobky mezinárodních značek, krásná auta apod., ale kladou důraz i na umění.

Tradiční formy umění, jako je klasický tanec, hudba apod. v současnosti přežívají ve své, změnám vzdorující podobě – často téměř nadbytečně – díky částečné vládní podpoře a silně zakořeněné religiozitě. Ty současné a moderní projevy kultury jsou potom odsouzeny buď k hledání náhradního sponzora nebo k „vyprodání se“ světu populární kultury.

Populární kultura tak vytváří vlastní poptávku a sebe samu z ní živí. Stává se prázdnou tělesnou schránkou, a čisté umění se mezitím dovolává ducha. Kam tedy umístit tyto dva fenomény – populární kulturu a čisté umění – v sociálním kontextu? Myslím, že dohromady prospívají. Vypůjčují si jeden od druhého, vzájemně se zavrhuji a v mnoha směrech se navzájem využívají a zneužívají.

Autor je koordinátor Goethe Institutu v Dillí.

Přeložila Dina Podzimková.

Upíři mají svůj soundtrack

Nad brilantní novinkou Amona Tobina

ONDŘEJ STRATILÍK

Jedno z nejočekávanějších alb bondovského roku 007 je tady. Londýnský label Ninja Tune vypustil do světa neřízený projektil jménem *Foley Room* brazilského hudebního kolážisty Amona Adonaie Santose de Araujoa Tobina. Příklad k Jamesi Bondovi je vcelku příznačný. Jen díky agentově chladné trpělivosti se totiž s deskou *Foley Room* důkladně seznámíte. Tobin uvařil smrtící sloučeninu, v níž neukotvené úderý střídají jemné offbeatové pasáže, nablýskané tóny harfy sólistky Sarah Pageové se prolínají s linkami bluesové elektrické kytary, smyčce slavného Kronos Quartetu odehrávají svou nejslavnostnější serenádu a kde romská cimbálovka funguje jako headliner strašidelné taneční party. Vítejte ve zdánlivě nedokonalém světě Amona Tobina, v němž i termíny „post“ a „pseudo“ patří k éře pravěku!

Zvukový herbář

Za existenci tohoto trvale progresivního člena rodiny Ninja Tune musí být hudební svět vděčný. Hlavně dnes, kdy se elektronika zmitá v křečích a producenti míchají dokola horkou vodu a navíc pořád ve stejném vyvařeném hrnci. I když by se dal lehce orazítkovat jako Squarepusher číslo dvě, Tobinova aktuální tvorba je o poznání invenčnější. Tihle dva hudebníci se k sobě sice hodně blíží, jenže Squarepusher (A2 č. 44/2006) nikdy neopustí svou úsečku ambient-drill'n'bass. Hudba Amona Tobina zní naproti tomu jako blouznění šamanů, kde je vše dovoleno a zakázána je jediná věc: myslet si déle než třicet sekund, že i on má v oblíbené písničkové motivy. Neboť i horory mají své soundtracky. A Ninja Tune není jen label mírného Bonoba či rozšafného turntablisty Kida Koaly.

Album *Foley Room* nesleduje současné trendy, v nichž se i tak experimentální žánr, jakým sofistikovaná elektronika kdysi byla, blíží zlatému středu. Po boku několika posledních statečných, od nichž se ve studiové tvorbě separuje třeba i ikona Aphex Twin, zkouší nové věci. Proto Tobin nahrával svou aktuální

desku metodou „field recording“, kterou proslavil třeba Geir Jenssen aka Biosphere (A2 č. 1/2007). S mikrofonom v batohu se vydal lovit hluky britského venkova, hor a velkoměst, aby je pak po večerech splétal do metaforických řetězců. Tohle pro něj není nic nového: už od svých raných nahrávek manipuluje s posluchačem a ruchy převléká do nerozpoznatelných trikotů. Právě ve *Foley Room* se mu podařilo elektroniku a vycizelované ruchy sebrat do zvukového herbáře, který budou za několik let zkoumat publicisté jako milník „starého mistra“.

I z downtempových pasáží ponořených do víru roztodivných perkusí dokáže Tobin vybruslit do poslechové taneční elektroniky. Zcela samozřejmě vypráví pověst o vodě, kterou kontaminoval breakbeat vybroušený z lámajícího se plechu za analogové střelby z prvních dílů Star Treku. Aby *Foley Room* nebylo přece jen nekončícím domem hrůzy, rozesel po ploše alba i pár „romantických“ motivů: flašinetový úvod skladby *Always*, zavánějící kramářskou písničkou, nebo rozvrstvený mužský hlas plující nad zastřeným pianem v songu *Ever Falling*. Ať už jednotlivé tracky začínají jakkoliv, vždy se propadnou do beatového inferna, kde se i downtempo nebo drum'n'bass dostávají do nových a originálních schémat. Možná je to tím, že rytmus neustále přebírá jiné nástroje (sampler, bicí, malé perkuse, činely), nicméně důležité je i neustálé střídání a prolínání „nápěvků“. Ve výsledku se proto posluchač nezbaví dojmu, že autor použil na dvanáctiskladbovou desku všechny myslitelné hluky: od kapající vody ve své kuchyni až po tygří rýhání, jako vystřižené z aktuálního EP *Pukology* Otto von Schiracha. Tobin ovšem vykazuje nejen větší míru nápaditosti, ale i vkusu.

A proto si *Foley Room* oblíbí i jeho věrní, zvyklí na anekdoty typu hitu *Verbal*, vypalovačky *Reanimator* nebo hymny *Nightlife*. Vše potřebné a nejlepší z jeho metody se Amonu Tobinovi podařilo smíchat do nezvykle silného a surového koktejlu. Protřepat, nemíchat. Autor je student žurnalistiky na FSV UK.

Amon Tobin: Foley Room. Ninja Tune; 2007.

hudební zápisník

Bicykl a říše, obojí v rozpadu

Pavel Klusák

Vyšlo životopisné DVD skupiny Beach Boys. Mezi archivními snímky je i koncert „from a Czech club“, čímž je nepochybně míněn Velký sál Lucerny. O historickém koncertu v roce 1970, poslední západní popové show před pádem normalizační opony, se zmiňuje i Tom Stoppard ve své hře Rock'n'roll. // Producent James Murphy, spiritus agens kapely LCD Soundsystem, se stal bloggerem. Na webových stránkách Guardianu píše o své zkušenosti s permanentním cestováním či tréninkem bojových umění. Čtenáři jsou kritičtí, neboť nepoužívá velká písmena. // Vlivný elektronický hudební deník Pitchfork začal – poprvé ve své existenci – recenzovat novinky z avantgardní hudby. Rubrika Out Music asi není nejčtenější, ale zato představuje logické

„předsálí“ čerstvého popu, o němž Pitchfork píše především. // Odpočívej v pokoji, Arthure! Existoval jsi jen pět let (2002–2007), ale pokud někdo doprovodil novou hudební scénu (Joanna Newsomová, nový metal typu Sunn O))), TV On The Radio...) energickou grafikou mnoha barev a křivek, nezakrytých echující šedesátá léta, pak jsi to byl ty. A kterému jinému časopisu vybíral a recenzoval novinky Thurston Moore ze Sonic Youth? // Avey Tare, člen brooklynských Animal Collective, si vzal za ženu Kríu Brekkanovou, exčlenku islandských Múm. Zatím zplodili album *Pullhair Rubeye*, které kompletně tvoří jejich autorská hudba pouštěná pozpátku. Zní to jako naprosto suverénní dlouhé album. Avey a Kría se prý rozhodli pro „zpětný chod“ bezprostředně po zhlédnutí tříhodinové novinky Davida Lynche *Inland Empire*. // Trumpetista Arve Henriksen, silný autor a hráč, jehož flétnové křehký zvuk lze rozpoznat po sekundě, nazval své třetí album *Strjon*. Je to staronorský název jeho rodné obce. Tedy i Henriksen („Hendrixen“, jak

říká Josef Chuchma na Rádiu 1) dnes tihne k leitmotivu doby, návratu z virtuálna do konkrétního prostoru, z globálních sítí do lokální komunity. Na albu hrají tři čtvrtiny Henriksenovy domovské grupy, kultovních Supersilent. Chceme-li někde hledat Milese Davise dneška, pak *Strjon*, tedy Pramen, je zde. // Na DVD Värttinä *Archive Live* (Sony BMG) lze pozorovat vývoj od neotesaného dětského folklorního souboru po dohledka otesané hvězdy globální world music. Někde ke konci cesty se objeví televizní studio s umělými břízkami a rurálními ornamenty. Říkáte si – všude na světě panuje schematičnost a nevкус. Když vtom v prostřihu přebírá známý pán e-mail a Pavel Anděl si v papírech hledá další otázku – vida, tak přece jen se Češi dostávají do světových hudebních katalogů! Congratulations. // Koncert The Klezmatics v Akropoli se dotýkal nebes, nicméně lístek stál 550 korun. „Když tohle publikum ty peníze nakonec má,“ pravil mi na rejpnutí organizátor. Vida, to je tedy podivuhodná zpráva o levicové mládeži, poslucha-

čích tradiční muziky a zasloužilých členech Židovské obce! // Nádherný, od zvonku po zadní blinkr kompletně zrezivělý bicykl lze vidět na obalu nového alba kanadských Do Make Say Think. Drží se postrockového jam session, poprvé zpívají, jsou tišší a akustičtí. Název: *You, You're A History In Rust*. // Písničkář Randy Newman oznámil, že věci došly tak daleko, že poprvé za čtyřicet let kariéry napsal adresně satirickou píseň. *A Few Words in Defense of Our Country* („Každá říše zaniká v dokonalém zmatku, a ta naše právě zaniká jako každá jiná...“) nahrál doma u klavíru, viz YouTube. // Jaká slušná česká deska letos vyšla? Nemůžu si pomoci, se zvědavostí a chutí poslouchám poprvé v životě *Atlantidu 99*, reeditované album Václava Neckáře z roku 1987. Neckář měl dobrý projev na to, aby přitlumil nadutou mnohomluvnost textů Michala Horáčka, koncepční album tu o sobě jaksi vědělo, že je pouhým popem. Styl: supraphonský art-pop osmdesátých let, navěky spolu v dobrém i zlém.

Autor je hudební publicista.

Dvojí rekapitulace

Pavel Klusák, Jiří Černý a pop-music

Dvojice recenzovaných knih má několik společných rysů – jejichmi autory jsou hudební publicisté a ve svých dílech se především ohlížejí do minulosti a bilancují. Pavel Klusák ve své knize 101 největších alb pop-music (od Elvise k Radiohead) zkoumá půlstoletí vydávání dlouhohrajících desek populární hudby, Jaroslav Riedel v obsáhlém rozhovoru s Jiřím Černým Kritik bez konzervatoře odkrývá životní a především profesní osudy nejproslulejšího domácího hudebního publicisty.

PETR FERENC

Knížka Pavla Klusáka se navzdory svému názvu rozprostírá od Elvise ke Gorillaz a jejich předloňskému albu *Demon Days* (Radiohead na obálce ale asi vypadali prodejněji), čímž pokrývá období, které – dle autora – patřilo formátu dlouhohrající desky. Album *Elvis Presley* z roku 1956 bylo pokusem vydavatelství RCA představit zpěváka v širším než dosud preferovaném singlovém formátu. Konec věku dlouhohrajících desek se odehrává v režii čtyř kreslených postavček Gorillaz, jejichž píseň *Feel Good Inc.* byla úspěšně prodávána přes internet.

Opakovat!

Předpověď soumraku LP a CD formátu se může i nemusí zdát poněkud teatrální, jen nevím, proč si pro jeho ilustraci autor vybral právě Gorillaz, skupinu, která svá alba vydává v „hmatatelné“ podobě a s internetem dosud jen opatrně experimentovala, zatímco alb zavěšených ke stažení na síti jsou již tisíce. V heslu *Demon Days* je přitom zmíněn kandidát, jenž mi pro Klusákem ušitou roli připadá mnohem vhodnější: producent DangerMouse, který svým internetovým „Šedým albem“ navíc vyvolal diskusi o rozdílném vnímání autorských práv a slušně se proslavil. Domnívám se, že *Grey Album* je mnohem zřetelnější stopou v historii změn populární hudby než slavnější Gorillaz.

Autor se na ploše devětadevadesáti hesel mezi dvěma výše uvedenými zmiňuje zejména

o peripetii vzniku té které desky, jejím významu, občas přihodí životopisnou odbočku a doporučí zájemcům k poslechu další alba. To vše opravdu v krátkosti – každé heslo se vejde na necelé dvě strany formátu přibližně A6. Zde tkví stěžejní problém knihy: podobných encyklopedických výcuců lze najít v cizojazyčné literatuře či na internetu nepočítaně a seznam alb je dosti předvídatelný: *Sgt. Pepper*, *Velvet Underground And Nico*, *Electric Ladyland*, *London Calling*, *Nevermind*, *Screamadelica*... Příjemným zpestřením je zařazení dvojice desek z východního bloku – opusy Marka Grechuty a Vladimira Vysockého.

Klusák je mezi tuzemskými hudebními publicisty přitom tím, kdo neustále pátrá po nových výrazových prostředcích současné hudby, neúnavně vykládá objevivší se trendy a dokáže o nich smysluplně a čtivě referovat. Toho se v recenzované knize ale dočkáme pouze u několika hesel o hudbě žhavé současnosti: třeba o Fenneszovi, chicagské skupině Wilco či freak-folkaři Devendru Banhartovi. Mnohem raději bych si od Klusáka přečetl souhrn zásadních alb poslední dekády a věřím, že by to byla kniha v Česku bez konkurence. Jenže asi mnohem hůře prodejná než přítomný svazek, tak narychlo sestavený pro potřeby vánočního trhu, že se jen hemží chybami – nepřesnou datací vydání jednotlivých alb, podivuhodnými úmrtími (Clash), nesjednoceným používáním kurzív u názvů...

Pitvat!

„Boj za rock pro mě především byla etická záležitost, s hudbou to nemělo nic společného. Kdyby pronásledovali dechovku, dělal bych totéž,“ říká v knize *Kritik bez konzervatoře* Jiří Černý. Více než třísetstránkový životopisný a „rekapitulační“ rozhovor je úctyhodným dílem Jaroslava Riedela (1963), hudebního publicisty a pečlivého editora nových vydání hudebních archiválií. K rozhovoru s Černým, rozdělenému na tematické kapitoly (Mladý svět, Houpačka, Antidiskotéky, Melodie a další časopisy, Od Charty k Občanskému fóru...), přistoupil s podobnou pečlivostí: přesně vládne daty a fakty, zpovídáného neustále konfrontuje (takže otázky jsou mnohdy delší než odpovědi) s citáty nejrozumnějších, mnohdy nelichotivých materiálů, často polemizuje o faktech. Nejvíce asi, když dojde na detaily zpracovávání a vydání archivních nahrávek Karla Kryla. Dva editoři se zde pouštějí do debaty, která může unavovat – nebo připomínat roztomilost neutuchajícího dialogu dvou „hobbišť“ na stejné vlně. Proč ne, ale najdou se zde i svižnější pasáže, třeba ta vcelku zábavná sportovní.

Jiří Černý si poslední půlstoletí tuzemské populární, ale i vážné, folkové a folklorní hudby skutečně odžil. Začínal jako sportovní redaktor, později se proslavil především referováním o rocku, ať již formou časopisových článků, rozhlasových pořadů (hitparáda Dvanáct na houpačce) nebo poslechových pořadů. Pověst propagátora kvalitní a v ČSSR většinou obtížně slyšitelné hudby z něj udělala publicistickou legendu s neprůstřelným morálním štítem, Černého život ovšem není tak jednobarevný. Jako novinář na volné noze či zaměstnanec redakcí se snažil udržet si možnost oficiálně publikovat (i když na několik let skončil jako korektor v tiskárně), což s sebou muselo nést alespoň nějaké kompromisy. Z české hudby pak referoval především o mainstreamu, přestože zdaleka nejen o něm – na svých Antidiskotékách například pouštěl zakázané folkové zpěváky. Od semaforové hvězdné exploze k osmdesátým letům

vedla ovšem cesta trnitá, jak Černý dokládá, když mluví o Karlu Gottovi, s nímž se zná po celou dobu jeho kariéry a může s občasnou hořkostí nahlížet jeho hudební i lidské vzlety a pády. Problém oddělení profesních a mezilidských vztahů se táhne celou knihou – v úzkém kruhu hudebníků, pořadatelů a novinářů se během pěti dekad musela objevit spousta třetích ploch. Černý se snaží být zdrženlivý a objektivní, někdy je ovšem patrná nejistota a měření dvojím metrem, například co se týče členství v komunistické straně: k přátelům je shovívavý, na ostatní tento detail „vytahuje“ dle potřeby. Přitom několikrát zdůrazňuje, že umělecké dílo posuzuje bez ohledu na osobní vlastnosti autora, což je v tuzemské hudební publicistice věčný problém – opačný, podle něho až přehnaný postoj zastává Jan Rejžek, kterého Černý narčne z mstivosti.

V současnosti je Jiří Černý vnímán především jako „zasloužilý umělec“, vyjadřující se do médií o odvětvích populární hudby, jimiž se žádný z jeho kolegů nezabývá: pamatuji si na televizní srovnávání aktuálních alb Lucie Bílé a Heleny Vondráčkové, z něhož jsem měl pocit zcela zbytečné práce. Přestože se pop music za posledních čtyřicet let změnila, Černý je jí jako jediný stále věrný. Stejně tak opeře, keltské hudbě, rocku a hudbě z Hornácka, o spoustu žánrů se, jak sám říká, nezajímá již z důvodu nedostatku času, který je každému bez pardonu vyměřen. Jistý konzervativismus ho ovšem provázel vždy. Nikdy nebyl ctižádostivým rockové alternativy a experimentálních hudebních forem – Švehlík a Extempore na Pražských jazzových dnech mu už před třiceti lety připadali jako „příliš velký nářez“. Soudní posudek na hudbu Plastic People však napsal v jejich prospěch. Nevím, jestli v těchto ušlechtilých gestech není popření touhy po apolitickém vnímání umění (k tomu viz citát na začátku kapitoly) a nevím toho ještě mnohem víc. Asi to nebylo Černého ani Riedlovým cílem; po přečtení výborně zpracovaného rozhovoru mám pocit, že hvězda české hudební kritiky je problematičtější osobností, než se navenek jeví. Možná je to lepší, než kdyby se kniha od začátku do konce četla jako oslavný paján.

Autor je zástupce šéfredaktora časopisu HIS Voice.

Pavel Klusák: 101 největších alb pop-music (od Elvise k Radiohead). Albatros, Praha 2006, 230 stran.
Jaroslav Riedel: Kritik bez konzervatoře. Galén, Praha 2006, 384 stran.

Ilustrace Jiří Franta

INZERCE

VYŠEHRADEK SPOL. S R.O.
NAKLADATELSTVÍ • PUBLISHERS LTD.

Petr Charvát
Zrod českého státu
568-1055

Kdo vlastně byli oni „Bohemci“ vystupující v soudobých pramenech západoevropské proveniencí? Proč nikdy nikdo vážně nezpochybnil svrchovanost Přemyslovců nad celým územím Čech? Jaký význam připadá korunovačnímu rituálu českých

přemyslovských knížat a jak rozumět jeho atributu „mir“? Neobjevuje se zde stopa vlivu dualistického náboženství vzdáleného Iránu? V odpovědích na tyto a další otázky ukazuje autor obraz života v prvních pěti staletích českých dějin. Svou hlavní odbornost – archeologii a dějiny starověkého Orientu – využívá pro soustavné zapojování dějů v „české kotlině“ do širších souvislostí. Váz., 264 s., 268 Kč

Nákup v obdoby Bellova 352, Praha 10 – SLEVA 20 % Na www.ivysehrad.cz – SLEVA 15 %

Nechtějí klipy ve stylu MTV

Filmař z britské organizace Oxtam hovoří o festivalu Jeden svět, globální odpovědnosti, pravdivosti v dokumentu a důležitosti tvůrčova záměru.

DINA PODZIMKOVÁ

Jak na vás zapůsobil festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět?

Na festival jsem přijel proto, abych se tu zúčastnil semináře Filmem proti bezpráví a chudobě. Pozvali mě sem jako zástupce Oxfamu, což je velká mezinárodní humanitární organizace, která se zaměřuje na problémy chudoby. Ta je proto i tématem mých filmů.

Ocenil jsem, že na festivalu nešlo jen o filmy. Díky pořadateli, kterým je humanitární organizace Člověk v tísni, se tady setkává velké množství lidí. Proto jsem sem přijel i já, protože je to příležitost k výměně zkušeností s podobně zaměřenými lidmi. Obecně musím říct, že se mi líbily filmy, které jsem měl možnost tu zhlédnout, ale daleko víc mě zajímali lidé, s nimiž jsem se setkal.

Které filmy to byly?

Obzvlášť zajímavý pro mě byl Tambogrande. Protože – kromě toho, že je to velmi dobrý film – jsem na semináři potkal filmařku Stephanie Boydovou, která je jeho autorkou. Řekla mi, že na tento film dostala peníze od regionální pobočky Oxfamu v Limě. Jako filmaři mi dalo toto setkání možnost navázat bližší vztahy s kolegy z Peru a najít partnery pro plánovanou budoucí práci v Jižní Americe. Zaujal mě také snímek Cuba Libre, který ve mně vyvolal spoustu otázek. Ve skutečnosti jsem ale filmů viděl jen pár. Ty si můžu sehnat kdekoli jinde, ale s lidmi už se třeba znovu nesetkám.

Existují ve Velké Británii podobně zaměřené festivaly, jako je Jeden svět?

Dokonce několik. Právě před několika týdny byl Oxfordu, kde sídlí také organizace Oxfam, festival zaměřený na lidská práva. Jeden svět je ale v některých ohledech jedinečný – například proto, že ho organizuje Člověk v tísni. A to je z něj hodně znát. Festival v Oxfordu pořádá místní univerzita, takže je takový akademičtější. Další festival u nás pořádá organizace Amnesty International.

Jaký dojem na vás udělala diskuse s českými posluchači během semináře?

Proběhla tam jedna velmi obsáhlá a důležitá debata o tom, který typ filmů je „sdělnější“, který ve filmové komunikaci lépe funguje... Z jedné strany tam zazněl z úst Martina Atkina z Greenpeace velice silný argument, který tvrdil, že environmentální filmy v minulosti měly silnou tendenci podávat depresivní výpověď. To podle něj vedlo k tomu, že měli diváci pocit beznaděje z toho, že vlastně není nic, co by s těmi problémy sami mohli dělat. Proto tvrdil, že je potřeba lidi nepoučovat, nekázat jim, ale snažit se je angažovat, a doporučil pro tento účel kratší, vizuálně poutavé filmy, které lidem ukážou nějakou ideu, s níž se pak dá dále pracovat.

Ale byl tam i názor z druhé strany, která tvrdila, že je přece nutný i prostor pro filmy, které jdou skutečně do hloubky a odhalují lidem věci, které dříve neměli příležitost vidět... Můj osobní postoj je ten, že je tu prostor pro obojí tvorbu a že se naopak dobře doplňuje. Chodil jsem tady na večerní projekce filmů, který byly mnohdy velice náročné, dlouhé a komplikované a viděl jsem kino plné mladých lidí. Bylo na nich vidět, že se o ta témata hluboce zajímají a nechtějí se dívat na žádné klipy ve stylu MTV. Byli připraveni tam sedět, nechat se těmi obtížnými filmy vtáhnout a debatovat o nich.

Jakou roli podle vás v této tvorbě může hrát dramadoc?

To je zajímavá otázka... Když se na to zeptáte Leslieho Woodhama, který na festivalu představil českému publiku svůj film o roce 1968 v Československu, nazvaný Invaze, řekne vám, že dramadoc je vhodným způsobem zpracování jen v případech, kdy není žádná jiná cesta, jak natočit to, co chce, přímo v terénu a dokumentárně. A že by mnohdy raději udělal obyčejný dokument. Ale dramadoc je zcela platný způsob práce. V dramadoku jde o to, že pokud chcete vyprávět skutečný příběh, k jehož aktérům nebo situacím z nějakého důvodu nemůžete získat přístup, pak je potřeba lidi a věci nějak zdramatizovat, nasimulovat.

Skutečná otázka spojená s dramadokem však není ve způsobu zpracování. Ve spojení dramatizace a dokumentu může obojí vypovídat pravdu, ale také může obojí lhát... To je daleko spíš záležitost tvůrčova záměru. U toho typu filmů, které dělá Leslie Woodham a jemu podobní, tvůrci soudí, že lidé by jinak nedostali možnost vidět problémy, o něž tu jde, a neporozumějí jejich podstatě. Ale samozřejmě je možné použít tento žánr i ve velice triviální podobě. Nedávno například proběhl v britské televizi skandál kvůli filmu, který se jmenoval Zpověď a zabýval se sexuální životem zástupce ministerského předsedy. V tomhle případě ten vážný záměr, který by tomu dal oprávnění, chyběl. Jde vlastně především o účel a způsob, jakým se film používá.

To samé ale přece platí i v případě klasického dokumentárního filmu...

Ano, to je naprostá pravda. V případě dokumentu jde o jakési „pozorování“, které má sice velice dlouhou tradici, ale v poslední době se převrátilo v cosi, čemu v Británii říkáme „docusoaps“ – mýdlové dokumenty. To je třeba to, čemu se říká reality TV, současně Big Brother a podobné věci. Zde už nejde o pozorování nebo film. Vždycky je důležité, jak určité záběry použijete, co s nimi uděláte. Tak vzniká celé spektrum filmů – od velice precizní a platné dokumentární práce až po naprosté nesmysly.

Dostal jste se, třeba během svého působení v Africe, do situace, kdy byste si řekl: „tohle je výborný záběr“, ale zároveň jste věděl, že jej z etických důvodů nikdy nebudete moci použít?

No ano, je mnoho důvodů, proč něco neukázat. Jedním z nich je respekt k lidské důstojnosti. O tom se vedla a stále vede vzrušená debata, protože jedním ze způsobů, jak některé organizace získávaly peníze, bylo právě použití šokujících záběrů. Pořád ale musíte mít na mysli dopad, který to může mít. Když šokujete lidi tím, že jim ukážete dítě umírající hlady, tak vám nejspíš pošlou peníze. Ale zároveň se tím vystavíte nebezpečí, že v těch dárcích vyvoláte pocit beznaděje. A přitom je přece chcete přesvědčit o tom, že mohou udělat něco pozitivního! Proto je lepší používat pozitivněji laděné záběry toho, jak se lidé se svými problémy vyrovnávají, a potom vyzvat své okolí, aby je v tom podpořilo. A pak je tady další věc, kterou já sice ve své práci tolik řešit nemusím, ale je velmi aktuální při natáčení pro jiné organizace. Někdy – hodně to platí u politických dokumentů – můžete dotyčného člověka uvést v nebezpečí, pokud ukážete jeho tvář. Protože tím

ho identifikujete před úřady. Takže je mnoho situací, kdy si musíte říct, ano, toto je skutečně silné, ale přitom se to nedá použít.

Já osobně jsem toto dilema řešil například v roce 2005 na západě Afriky, kde byla těžká potravinová krize. V té době by bylo snadné natočit lidi ve velice smutných situacích. Takže jsem si někdy raději ani nebral s sebou kameru.

Jak se v této souvislosti díváte na práci profesionálních filmových reportérů nebo fotoreportérů pracujících pro agentury či pro noviny, například Jamese Nachtweye?

Obecně si myslím, že je velice důležité dostat obrazy některých situací – například toho, co se nyní děje v Darfúru nebo v Čadu – na veřejnost. V prostředí médií je možná občas nutné konfrontovat lidi se skutečností, jakkoli je děsivá. Protože ten šokující obrázek někdy může být velkým přínosem pro povědomí lidí o daném problému. Ale zodpovědnost vůči osobě, kterou fotografujete nebo točíte, by tady měla být vždycky.

Mohl byste trochu přiblížit zaměření a práci vaší organizace?

Oxfam existuje přes šedesát let. Hlavní náplní jeho činnosti je rychlá pomoc v krizových situacích, například při velkých katastrofách, jako byla tsunami, zemětřesení v Pákistánu, nebo v případech uprchlíků ve válečných oblastech. Tam se Oxfam angažuje v rámci humanitární pomoci, například v tom, že dodává do kempů vodu a sanitární prostředky. Další část naší práce spočívá v dlouhodobé rozvojové práci s chudými komunitami po celém světě a třetí část potom tvoří jednotlivé kampaně. Organizace si před nějakou dobou uvědomila, že je sice velice cenné dělat komunitní práci přímo v krizové oblasti, ale že to je podobné jako obvazovat krvácející ránu. Protože to, co je opravdu nutné, to je prevence. To znamená snažit se věcem předcházet, angažovat se, tláčit na ty, kdo mají ekonomickou nebo politickou moc... To bylo například cílem velké kampaně proti chudobě, kterou organizace rozjela v roce 2005. Zaměřila se v ní na lidry G8 a upozorňovala je na nutnost změny postojů a politiky.

Jakým způsobem se organizace měnila během těch šedesátí let své existence?

Oxfam vznikl v době evropské krize po druhé světové válce, vlastně v reakci na hladomor v Řecku a velké počty uprchlíků v různých zemích. Původně to byla jen malá, lokální organizace, která v průběhu let rostla a rostla... To je jedna velká změna. Kromě toho se změnila i metodologie práce, protože dnešní problémy nejsou totožné s tehdejšími. Co zůstalo, je základní filosofie organizace, která se zaměřuje na boj s chudobou.

Na jakých kampaních se Oxfam v současnosti podílí?

Je jich vícero a některé z nich probíhají už delší dobu. Například kampaň „Make trade fair“, která se zabývá globálními pravidly obchodu a diskriminací chudých komunit. Tato kampaň běží současně na různých úrovních, které se zaměřují na rozmanité cíle – částečně na mladé lidi, ale také třeba na lobbování ve Světové obchodní organizaci. Dále probíhá společná kampaň s Amnesty International, která se zaměřuje na omezení obchodu se zbraněmi. Řada lidí se nás v minulosti ptala, proč si organizace toto téma vybrala, když

INZERCE

CHARITA

pro SRÍ LANKU

Válečný konflikt na ostrově se vyhroutil. Do provincie Batticaloa, kde působí Charita ČR, uprchlo z oblastí bojů dosud na 120 000 lidí, včetně starců a dětí. Lidé jsou ubytováni ve stanech a veřejných budovách. Prosíme o podporu finanční sbírky, jejíž výtěžek umožní poskytovat alespoň základní pomoc těm nejpotřebnějším.

Sbírkové konto: **22770022/0800**
u České spořitelny, **VS 171** (Srí Lanka)

Charita Česká republika
Vladislavova 12, 110 00 Praha 1
www.charita.cz

Rozhovor s Peterem Murphym

Peter Murphy. Foto Jan Bartoš

s problémem chudoby přímo nesouvisí. Ale to přece není pravda! Copak je možné dosáhnout rozvoje v místech, kde se permanentně odehrávají ozbrojené konflikty? A to, co tyto konflikty neustále přizívuje, je mezinárodní obchod se zbraněmi a velké množství zbraní mezi lidmi v nestabilních oblastech. Kromě toho se v současnosti začínáme zabývat také kampaní v souvislosti se změnami klimatu. A zase se nás lidé ptají, proč to děláme, když přece nejsme environmentální agentura. Ale to je stejný případ, protože dopady klimatických změn na chudé komunity jsou velice silné, silnější než na kohokoli jiného...

Zaregistroval jste v průběhu sedmi let, kdy pro Oxfam pracujete, že se organizaci podařilo dosáhnout nějakých skutečných pozitivních změn ve společnosti?
Rozhodně. Jeden z filmů, které jsem přivezl do Prahy, jsem natočil v Bolívii. Byl jsem tam poprvé v roce 1999, krátce po svém nástupu do Oxfamu, a pracoval jsem s místní komunitou. Tehdy jsem navštívil jižní část Bolívie a situaci tam bych popsal téměř jako apartheid. Šlo o velice silnou diskriminaci. V loňském roce jsem tam byl znovu a změny, které se za tu dobu na místě udály, jsou opravdu velké. Místní lidé jsou dnes chápáni jako občané, mají právo na půdu... Na národní úrovni už diskriminace v podstatě zmizela. To jsou velmi, velmi pozitivní změny, i když nechci tvrdit, že to vše bylo jen díky Oxfamu.

Vezměme to trochu obecněji. Cítíte změny ve společnosti jako takové? Mají dnes lidé větší zájem o lidská práva, ekologii a další podobná témata?
Lidé mají o těchto problémech čím dál tím větší povědomí. Horší je to se strukturálními problémy, které souvisí s fungováním světové ekonomiky, přístupem k moci. Jde o politická témata a není snadné s nimi něco dělat, ale pokud se k nám budou přidávat stále další a další lidé z celého světa, nakonec je budou muset politici vyslyšet.

Nepřišel tento zájem lidí tak trochu sám od sebe díky změně světové situace?
Změnil se způsob komunikace, vytvořila se příležitost upoutat daleko větší pozornost na globální dění. Lidé už si uvědomují, jak je všechno propojené, že to, co uděláte tady, má důsledky někde jinde. U takových témat, jako jsou globální změny nebo životní prostředí, je daleko větší možnost oslovit ty, kdo chtějí slyšet.

Na druhé straně organizace jako Oxfam pracují velmi tvrdě na tom, aby lidi nejen informovaly, ale také zainteresovaly. Aby lidé neměli jen povědomí, ale aby si také uvědomili, že s tím něco můžou dělat. Navíc dnes menší lokální organizace daleko víc spolupracují a jejich hlas tím sílí. A to už je pak i pro politiky těžké přehlížet.

Oxfam se v současné době angažuje na mnoha místech po světě, ale

mezi lokalitami, kde působí, jednoznačně převládá Afrika...
Podívejte, třeba v Asii nebo Latinské Americe je také spousta práce. Jedním z kritérií výběru místa, kde budeme působit, je to, kde může právě naše organizace poskytnout něco nového nebo odlišného. Na některých místech působí jiní, a není proto nutné, abychom tam byli také. V Africe je ale skutečně mimořádná potřeba pomoci, a to i kvůli slabé ekonomice zdejších zemí ve srovnání s většinou asijských ekonomik. Ale máte pravdu, že asi většina peněz, které Oxfam vydává, plyne do Afriky. Zřejmě je to dáno také historicky, ale celkově jde o to poskytovat co nejefektivnější pomoc.

Ve kterých částech Afriky považujete situaci za nejkritičtější?
Z humanitárního hlediska je momentálně asi nejhorší stav v Súdánu a Čadu, z hlediska lidských práv je problematická většina kontinentu. A pak je tu samozřejmě problém chudoby. V současnosti se některé africké ekonomiky začínají prudce rozvíjet, ale pořád je tam hodně sociálně vyloučených nebo marginalizovaných lidí. Speciálně to platí pro oblast Sahelu.

Kde byste hledal odpovědnost za tuto situaci?
Existují různé úrovně odpovědnosti. Na té první leží odpovědnost vlád jednotlivých zemí. Některé vlády se skutečně snaží zajistit svým

občanům slušný život, ale nemají k tomu prostředky, protože celá světová ekonomika působí diskriminačním způsobem. To už je záležitost globálních struktur – když se podíváte na Světovou obchodní organizaci (WTO), vidíte, v čím zájmu pracují. A konečně je tu i ta část odpovědnosti, která připadá na každého z nás. Všichni jsme zainteresováni na osudu každého jednotlivého člověka na světě.

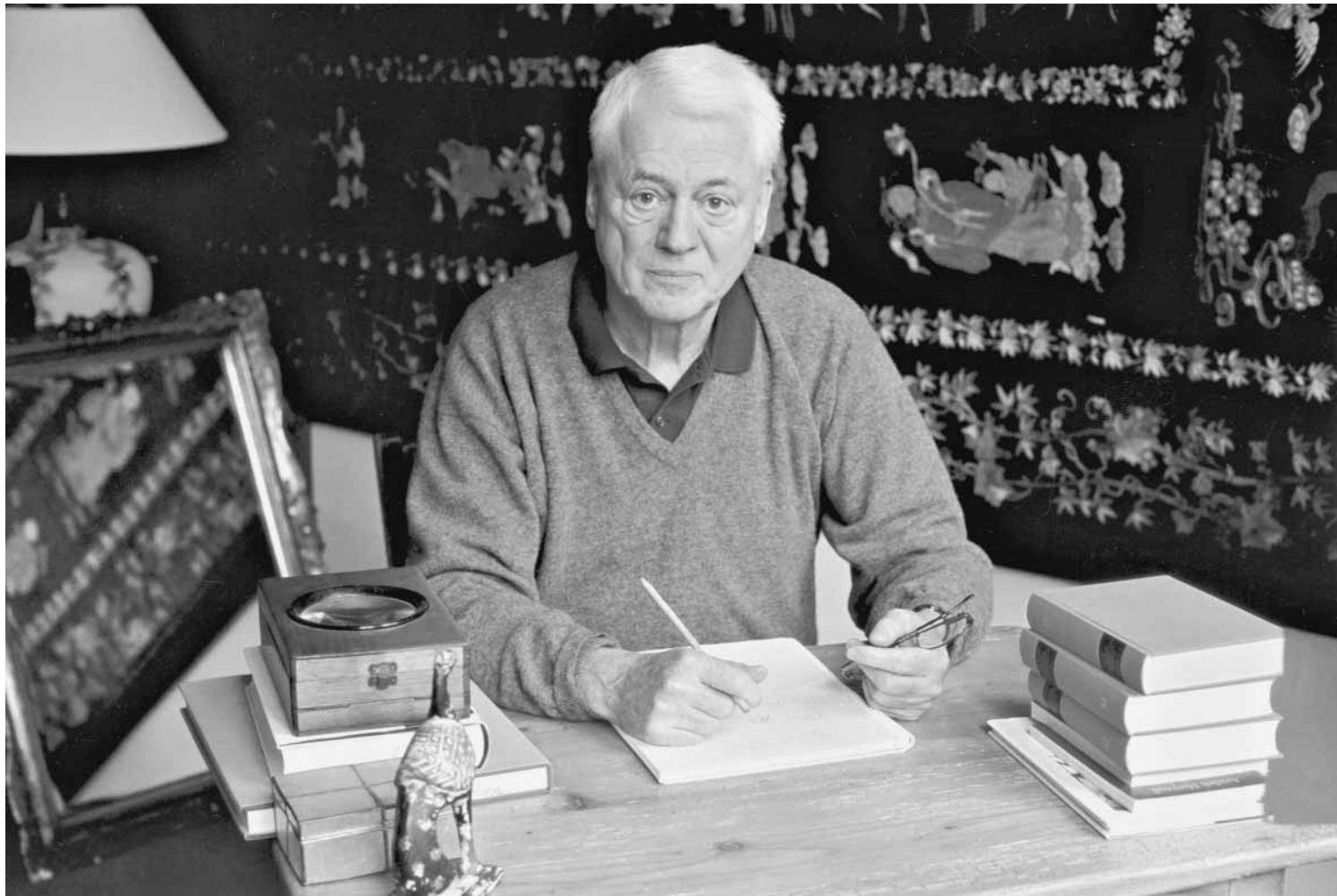
A vidíte nějakou snahu tuto „víceúrovňovou odpovědnost“ přijmout?
V globálním měřítku došlo od roku 2005 k několika velkým změnám. Velmi pozitivní je, že vzniklo silné hnutí na podporu odpuštění dluhů. Na druhé straně WTO stále nic nedělá třeba s dovozními kvótami nebo obchodními restrikcemi na zemědělské produkty v Evropě a Americe, kterými část světové populace, tvořená převážně chudými farmáři, dost trpí.

Peter Murphy (1951) se jako fotograf a novinář řadu let zabýval hudební scénou v Londýně, na Jamajce a v Západní Africe. Vyučoval na Národní filmové a televizní škole v Británii. Jako kameraman se podílel na výrobě reklamních spotů, dokumentárních i hraných filmů, postupně se však více orientoval na spolupráci s nevládními organizacemi, pro které produkoval i natáčel různé snímky. V posledních letech spolupracuje především s organizací Oxfam.

Literátova televize

Prózy a filmy Alexandra Klugeho uvedené v Československu v šedesátých letech se svým neopakovatelným stylem vryly do paměti několika desítek dnešních šedesátníků. Víc se o autorovi u nás neví. V Německu mu k pětasedmdesátým narozeninám věnovaly kulturní přílohy renomovaných deníků celé stránky, filmový časopis Filmdienst mu zasvětil jedno číslo, v Suhrkampu vyšly jeho dvě nové knihy. Inspirativní je dnes především Klugeho projekt soukromé televize.

ČESTMÍR LANG

„Čím blíže si prohlížíte jedno slovo, tím se na vás dívá z větší dálky.“ Alexander Kluge. Foto nakladatelství Suhrkamp

INZERCE

Občanské sdružení SOK
ve spolupráci s portálem Lavka.info
za podpory Rosa Luxemburg Stiftung,
Varšava Vás zvou na workshop

Mladé ženy v politice ve středovýchodní Evropě

který se koná ve čtvrtek 29. března
v hlavní budově Filozofické fakulty UK
(v místnosti 209), nám. Jana Palacha 2,
Praha 1 od 19.00 hod.

za účasti těchto diskutujících:

Julia Bonk, poslankyně zemského sněmu
spolkové země Sasko (SRN)

ing. Eva Tylová, místopředsedkyně
Společnosti pro trvale udržitelný život
a zastupitelka hl. m. Prahy

Dr. Joanna Gwiazdecka,
filosofka, Nadace Rosy Luxemburkové,
Varšava (Polsko)

Bc. Kateřina Konečná, poslankyně
Parlamentu České republiky

Mgr. Marie Saša Lienau, ředitelka
neziskové organizace proFEM
Workshop se bude věnovat problematice
šancí mladých žen na uplatnění
v politice a rozdílu a podobnostem
ve feministické, levicové a ekologické
politice. Posledním tématem
budou rozdíly v politické kultuře
v České republice, SRN a Polsku
z pohledu mladých žen.

**Bude zajištěn překlad z němčiny a polštiny
a stejně jako občerstvení pro účastníky.**

Za organizátory workshopu
PhDr. Stanislav Holubec Ph.D.

Alexander Kluge si po právnických studiích otevřel advokátní kancelář, která zastupovala i legendami opředený frankfurtský Institut pro sociální výzkumy, v němž po návratu z americké emigrace pracovali Theodor Adorno a Max Horkheimer, dvě osobnosti v padesátých a šedesátých letech výrazně formující německou kulturní levici. Když Kluge uviděl v kině Godardův debut *U konce s dechem*, bylo mu jasné, že musí také točit filmy. Tak se – na Adornovo doporučení – stal asistentem režie u posledního filmu Fritze Langa *Indická hrobka*.

V roce 1962 formuloval za vydatné pomoci dvacítky mladých německých filmařů *Oberhausenský manifest*. Ten radikálně skoncoval s takzvaným tatkovským kinem kýčovitých heimatfilmů, dominujících tehdy v německých kinech, a dal impuls ke zrodu hnutí mladého německého filmu. Do něj se Kluge nesmazatelně zapsal svým debutem se symbolickým názvem *Rozloučení se včerejškem* (1965) a také inovativní umělecko-politickou parabolou *Artisté v kupoli cirkusu: bezradní*, za niž obdržel nejvyšší ocenění na benátském festivalu v roce 1969 (obě díla byla u nás uvedena). Do roku 1985 realizoval celkem čtrnáct celovečerních filmů, mezi nimi také *Silného Ferdinanda* (1976), v Československu též hraný groteskní portrét německého *law and order* biedermana, a *Patriotku* (1979), vyprávěnou z pozice kolena řadového vojáka, který padl ve stalingradské bitvě.

Miluji lakoničnost

Počátkem šedesátých let začal Kluge psát v kantýnách filmových ateliérů krátké prózy. Jejich první soubor, nazvaný *Životopisy* (1962), vyšel česky, stejně jako *Popis jedné bitvy*, kolážovitá rekonstrukce stalingradské bitvy z pohledu řadových vojáků. Neznámé jsou však v Česku *Procesy učení se smrtelným*

koncem, *Hrůza času* i rozsáhlá dvousvazková *Kronika citů* z roku 2000, jež obsahuje všechny dosavadní autorovy texty. Loni a letos vyšly dva nové svazky Klugeho próz: *Nablízku jinému životu* (Tür am Tür mit einem anderen Leben) a *Příběhy o filmu* (Geschichten vom Kino), z nichž zde přinášíme několik ukázek.

Zatímco první z nich představuje Klugeho literární umění v nejkoncentrovanější podobě, *Příběhy o filmu* jsou spíš oddechová záležitost, která někdy s nostalgickým tónem, jindy s intelektuální britností oživuje svět filmové tvorby, aniž si přitom klade vysoké nároky.

O Klugeho postoji k literatuře, filmu a také k formě televizních kulturních magazínů svědčí jeho prohlášení: „Formotvorný princip ve filmu a literatuře, jemuž dominuje příběh, považuji vlastně za chybu. Jsem toho názoru, že skutečná kvalita autora se manifestuje pozorností, kterou prokazuje tím, že si z množství společenských jevů vybere jeden obraz nebo jednu událost, která funguje jako mřížka krystalu. Kolem ní, kolem této jakési původní ideje, by mělo všechno vyrůstat nikoli manipulací, ale podle vnitřních zákonů. Příběh, ať už literární nebo filmový, se pro mne realizuje výlučně v hlavě čtenáře nebo diváka, a čím je práce poréznější a fragmentárnější, tím větší je šance, že pronikne do recipientovy fantazie.“

Lapidární prózy svazku *Nablízku jinému životu* často nezabírají víc než jednu stranu knihy. Pro jejich otevřenost, ojedinělou vnitřní hru uvnitř textu i mnohoznačnost výpovědi je lze jen obtížně popsat a analyzovat. Většina z nich vypadá na první pohled jako záznam autentických faktů či událostí z nejrůznějších oblastí života. Autor často používá formu dialogu, jež

posunuje text dopředu a působí dojmem definitivnosti a jednoznačnosti. Teprve při druhém či třetím čtení se odhalují mezery a paradoxy popsané příhody.

Humor v mezeře

O co vlastně jde v próze úředně nazvané *Případ fraternizace*? O evokaci archetypické touhy mladých žen po styku s exotickými vojáky? Nebo o skrývaný rasismus? O pomstu pohraničnicků? O úřední popis celého incidentu, který je plný proslulých švýcarských úředních precizností? O absurditu celé situace? Či se tu poodhrnuje opona iluze korektnosti, za níž se skrývá grotesknost? Zdánlivě komická próza *Vášeň jako nárok* je postavena na „marxisticko-vědeckém“ přesvědčení referentky, že lásku je možno regulovat a neschopnost její regulace je svědectvím nezralosti jejích posluchačů. Co může připomínat groteskní slapstick, vyvolává ovšem množství asociací. Připomíná například typický rys německé mentality, shrnutelný pod přesvědčení *alles ist machbar*. To bývá v běžném životě míněno technicky. Kluge ho odkazem na marxistické myšlení spojuje s absurdností komunistické ideologie a jejího reálného experimentu. Paroduje tak dogmatismus pruského přesvědčení, jež vyhání z lidského života city coby balast. Postoj referentky je samozřejmě možný v novějším kontextu spojit jak s nacistickým dogmatismem, tak s nechvalně známými zásadovými pozicemi radikálního feminismu sedmdesátých let.

Princip komiky této miniprózy spisovatel nepřímou osvětlil na nedávném semináři *Salonu pro zkoumání komična*, konaném v Salcburku: „V osmnáctém století nebylo komické, jak je tomu zvykem dnes v televizi, házet kolem sebe vtipy nebo vybuchovat smíchy v tragické situaci. Už od Rabelaisovy

Vesmíry lapidárních příběhů Alexandera Klugeho

doby existuje tradice, která ve smíchu nevidí požitek, ale prostředek, schopný přerušit logiku rozumu... Komika vzniká vždy v mezeře. Stačí, aby se v nesprávném okamžiku nasadil věcný tón. Pro komiku lze zneužít nejen nejoddanějšího stoupence, ale také nejhoršího zloducha – když se o něco snaží v nesprávném okamžiku.“

Kulturní lekce soukromé TV

„Neustále mne udivuje, že živé bytosti, které mají na Zemi za sebou 4,5 miliard let, což je téměř poklad, rozpoutají druhou světovou válku a jen o něco málo později se dívají na něco takového jako Big Brother. Nejsou, jak se zdá, na úrovni své evoluce, jež trvá už téměř věčnost,“ říká Kluge. V roce 1987 byly v Německu povoleny soukromé televizní kanály. Jejich plytké programy byly s to v průběhu několika měsíců naprosto nivelizovat úroveň veřejné televize. Kluge rychle reagoval tím, že založil s japonskou reklamní společností Dentsu Inc., nakladatelstvím týdeníku Der Spiegel a s deníkem Süddeutsche Zeitung „subverzivní“ televizní produkční společnost dctp (development company for television programs, www.dctp.de). Té se po dlouhých právních bojích podařilo obsadit vysílací místo v soukromých televizních kanálech v divácky nejslabším čase, tj. od půlnoci do jedné ráno.

Od té doby prezentuje spolu se skupinou spolupracovníků na SAT 1, RTL, VOX a PRO 7 patnácti- až šedesátiminutové pořady, které sleduje zhruba milion diváků. Říká jim autorská televize. Rozmlouvá v nich, aniž by byl na obrazovce přítomen, s osobnostmi z oblasti literatury, hudby a společenských věd. Ti se nevyjadřují pouze k danému tématu, ale zásluhou otázek kolem něho krouží. V rozhovoru se náhle vynořují zdánlivé maličkosti, slepé uličky, vedlejší příběhy, relativizující známá fakta nebo pojmy. Dialog je přerušován titulky a citáty, které s tématem nemají zdánlivě nic společného a posunují je do překvapivých souvislostí. Sugerují dojem nikoli uplývajícího, ale poletujícího času, což odpovídá situaci diváka v jedné hodině v noci, v době mezi bděním a snem. Slovo, citáty, kresby nebo fragmenty reálných obrazů vytvářejí nové vztahy mezi sebou i k diskutovanému tématu. Klugeho televize je v ostré opozici k homogenizované televizní produkci, v níž dominuje jednotný, přežvýkaný a většinou diváků akceptovatelný styl: zjednodušený, bez hran, komiky a grotesknosti.

„Zajímá mě jen různorodost,“ konstatuje Kluge, „a je mi jasné, že takový přístup nemá nic společného s mainstreamem. Tato situace se ale může při rozšíření digitální placené televize, která se bude orientovat na menší cílové skupiny, změnit. V kinematografii dvacátého století měl autorský film zvláštní postavení. Přispěl k dějinám filmu víc než konfekční mainstream. Proč by neměla existovat autorská televize? Alespoň v homeopatických dávkách, jak ji praktikujeme v dctp?“ Nejen jeho literární, ale také televizní a filmová tvorba je vlastně s ohledem na rostoucí pokleslost jednotlivých žánrů a kultury vůbec projekt budoucnosti, jakou si reálnou science fiction. Tichý, introvertní optimismus, který je jednou z nenápadných konstant jeho tvorby, poskytuje naději hrstce nadšených čtenářů. Ti jeho donkichotské úsilí právě v dnešní době za považují za nepostradatelné.

Nablízko jinému životu

Alexander Kluge

Případ fraternizace

Ze švýcarského pohraničního města Rheinecku bylo možné – jako na divadle – řadu let sledovat válečné události na druhé straně Rýna. Tak svědkové hovořili o „létající pevnosti“, která se, sestřelena německou protileteckou baterií, zřítíla do Bodamského jezera; ale tito svědkové pád nemohli vidět. Po kapitulaci velkého souseda se na druhém břehu objevili severoafričtí vojáci. V noci přeplavaly mladé ženy z města na druhou stranu a pohlavně se spojily s partnery z ciziny. Celou událost prozradil švýcarskému pohraničnímu úřadu koloniální voják, který byl odmítnut. Ze závisti. Při návratu na švýcarský břeh byly ženy zatčeny. Byly vyslýchány. – Bylo právně jednoznačné, že tyto ženy narušily hranici, dopustily se trestného činu a měly zaplatit pokutu? I když už Německá říše neexistovala? Jakou hranici překročily? – Nedošlo k narušení hranic. Opuštění Švýcarska není pro švýcarské ženy trestné. Bylo by to překročení hranic, kdyby, jak správně říkáte, bývala existovala Německá říše.

– A ten zjevný pohlavní styk? – Máte na mysli to, že se jednalo o Marokánce? – Také obecně. – Ten se mi nejeví trestný. – Ale nepožehnaný. – Nejedná se o celní a pohraniční delikt. – Co se s ženami stalo? – Pohraničníci je takříkajíc v afektu, protože jejich chování považovali za provokativní, poslali do vězení. Teď pro to musí najít důvod. – Dodatečně opodstatnění? Pohraničníci byli vzrušeni. Také jejich nadřazení se vzrušovali, když si ve své fantazii přehrávali celou situaci. Celníci nechali ženy – aby se vůbec něco stalo – vyšetřit lékaři. Přece bylo možné, že na cestě přes Rýn zanesly do Švýcar pohlavní choroby. Existoval tudíž legitimní důvod tyto nepoddajné, po cizích dobrodružstvích toužící ženy, na určitou dobu zadržet a zotudit. Jména účastnic byla zveřejněna. Bylo léto. Rýn měl nízký stav vody.

Jsou lži nereálné?

To se takhle vůbec nedá tvrdit, odpověděl kriminální rada Bauer. Ze lži vám vyfiltruji za krátkou dobu zločin. Ale nemohu říci, že by se mi to podařilo z každého pravdivého výroku. Kousek pravdy je okleštěný. Něco pravdivého svádí, protože to odpovídá souvislostem; ale vede to k omylu. – Čím je lež atraktivní pro kriminalistu? – Je v ní něco subjektivního, co vede k fiktům, která mají zůstat v tajnosti. – A pravdivá výpověď? – Ta nemá cíl. Někdo něco viděl, ale vůbec se ho to netýká. Pravda ho nezajímá. To je ten nejhorší případ. – A po subjektivní stopě lži se dostanete k vyřešení případu? – Vždycky. Lháři není jeho výpověď lhostejná.

Šestiletý chlapec ve mně a hvězdné nebe nade mnou

Zasedací síň byla kvůli přestavbě odříznuta od vnějšího světa. Dostatek zasedacích

siní se mohl zbudovat jen v případě, že některé prostory neměly okno. U siní s oknem by též nebylo – kvůli mléčnému polednímu světlu, které naplňovalo velkoměsto – vidět hvězdné nebe, i když nad námi nahoře přece v každém okamžiku bděly hvězdy.

Neživější řečník této společnosti platil za ukecance. Nikdo z přítomných si ho nevážil. Nepaříčné poznámky v sále.

Jsem starší než ostatní. Slyším v sobě šestiletého chlapce, kterým jsem byl kdysi a KTERÝM JSEM V KAŽDÉM OKAMŽIKU SVÉHO ŽIVOTA. Často ve mně mluví sedmáctiletý nebo dvaatřicátník. Ti ale nemluví ve stejném okamžiku, zatímco poznámky šestiletého jako by se hodily ke každému z ostatních hlasů. Zavřu-li na chvíli oči, zdá se, že se do sálu vracím z minulé doby. Mám dojem, že jsem žil na jednom statku ve starověké Sýrii. A bylo-li tomu tak, žiji také teď, zatímco tady stojím před účastníky konference a diskutuji s nimi, v této jiné době. Mám ji rád? Vzpomněl bych si na ni, kdybych ji neměl rád?

Jaký lidský typ potřebuje vedení globálního koncernu?

Dva headhunteri v New Yorku. Ne konkurenti, protože jeden pracuje pro pacificko-asijský trh v Šanghaji, druhý pro britsko-americké konexe na východním pobřeží USA. Teď spolu sedí v italském lokálu naproti Museum of Modern Art. Příští termíny až v pět odpoledne. Poněkud neobvyklá situace pro oba: pauza.

Zvlášť bezohledným exemplářům lidského rodu, které likvidují své předchůdce v úřadě, kastrují následovníky a suma sumárum představují renesanční idol homo-novus, nedává evoluce kapitalistických struktur přednost. Takové charaktery jsou po krátké době svrženy. Nevytvářejí žádnou školu. Vzpomínky na ně jsou vymazány. Oba headhunteri souhlasí: takové lidi nedoporučujeme.

– Jste toho názoru, že se zlá povaha nevyplácí? – Nikoli v moderním podniku. Agresivní charakter, ještě ho neoznačuji za zlý, ale spíš krutý, nepřekročí řemeslnou úroveň. Všechno si musí udělat sám. – Neexistuje průmyslové zhotovení agrese? – Kde by se vzala ta mašinerie? – CEO, kterého oba dobře známe, je rabiátský, ale má ještě pořád úspěch. – Někdy se daří klamat okolí delší dobu. Okolí považuje rabiátský postup za *počáteční rychlost* nebo za *šťastnou ruku* a důvěruje mu. Nerozeznává, že to, co jim předvádí, je jen brutalita. Mají ji za *rozhodnost*. Takové vlastnosti musí eventuálně simulovat, aby dostal obrazu manažera. Přejde-li se na to, že je krutý, bude odstraněn. Uvidíte, že tomu tak bude. – Opačný charakter je dobrosrdečný, velkorysý šéf. Ani ten se v nejvyšší pozici neudrží. – Ten se tam ani nedostane. – Myslíte si, že muž s málo vlastnostmi by byl nejlepší volba? – Taková je zkušenost. – A člověk bez vlastností? – To by bylo málo. – A průměrný muž s mnoha vlastnostmi? – Ten by byl lepší. Ten musí v prvních dnech své činnosti prokázat takové atributy jako rozhodnost, mimořádnou kompetenci, výdrž, houževnatost, trpělivost, rychlost a snad ješ-

tě čtrnáct dalších. A všechny tyto vlastnosti musí transportovat tajný rys: ve skutečnosti jsem jen průměr.

– To znamená: můžete na mne vsadit. – A tento rys se nedá zvýšit? – Nikoli. Potencovat se dají jen jeho vlastnosti. Něco skutečného se nedá zesílit, aniž by to působilo nereálně. – Taková kombinace vlastností je vlastně artistický výkon, který se vyžaduje pro vedoucí pozici. – Je to vysoké umění hrazdy. Ale ještě větší umění je pro nás headhuntery takový charakter najít. – A ještě obtížnější je takový objevený výtvar prodat. Přece ho nemůžeme prodat tak, že po pravdě řekneme: koneckonců je jen průměr.

Vášeň jako nárok

V mých kursech večerní univerzity narážím při tématu láska na odpor, když formuluji dva požadavky:

– v rozumné míře a podle očekávání
– opakování podle požadavků.
Láska, odpovídají mi účastníci kursů, by si měla zachovat určitou vášeň a pro ni charakteristickou nespoutanost. Ta je jejím principem. Když před sebou vidí hranice, už je překonala. Považuje se na NEZKROTITELNOU. Kdyby se měla zcela podrobit vůli a mohla se libovolně opakovat, ztratila by své kouzlo. Úplně by ztratila svou hodnotu.

Měla by tudíž, odpovídám neústupně – nejsem totiž jen výzkumnice z oboru pedagogiky, ale také ekonomka lásky a marxistka – zůstat na stejném barbarském vývojovém stupni jako sběratelé z pravěku nebo kmeny bojující o kořist? To neodpovídá žádnému výrobnímu stupni moderní společnosti. Proč se pak nedíváme, že tato společenská síla, nejdůležitější síla, kterou vlastníme, se takřka beze zbytku přesunula do reklamy a médií? Tam se demonstrují velké vášně a kouzelná síla lásky: schopnost dostat povolení k tomu, aby došlo k intimnosti mezi dvěma osobami.

Mé kurzy trvají čtvrt roku. Čtyřikrát týdně dvě hodiny. K modernímu pojetí lásky (odpovídajícímu myšlenkovým půdorysům školy Bauhausu) jsem se s účastníky ještě nedostala. Láska, jak se zdá, představuje STA-ROU SÍLU, soustřeďující na sebe vehementní zájem účastníků kursu, což si jako marxistka při četbě ekonomických textů nedovedu vysvětlit.

Z knihy **Tür am Tür mit einem anderen Leben**, Suhrkamp Verlag 2006

Nikdo nechce v úplné tmě sedět před televizorem

Někteří říkají: kino umírá (nebo přežije v muzeích a na mezinárodních filmových festivalech). Považuji to za omyl. Ale je možné, že kino bude mít po svém znovuzrození takovou podobu, že ho hned tak nepoznáme.

„Nejsem mrtvý
Měním jen prostory
Jsem u Vás
Procházím Vašimi sny“
(Michelangelo)

Z knihy **Geschichten vom Kino**, Suhrkamp Verlag 2007

Vybral a přeložil Čestmír Lang.

Za nový Respekt

S novinářem Martinem M. Šimečkou o médiích

KAREL HVÍŽDALA

Dokončení ze s. 1

Kde vidíte příčiny tohoto nedobrého stavu?

Slovenská televize se nikdy nevzpamatovala z rozdělení státu, byla v plenkách a v ten moment se jí zmocnil Vladimír Mečiar. Šest let to nebyla televize, ale služka vlády. Veškerý slušný novinářský potenciál z televize odešel. Když po roce 1998 nastal první pokus o její vzkříšení, tak se to vinou ředitele Milana Materáka nezdařilo. Televize se nikdy nedostala do stavu, aby přitahovala slušné a kvalifikované novináře, protože nevěděli, kdy jejich mise zase skončí. Slovenská televize neměla nikdy takovou důvěru u novinářské obce, aby měla čas si vychovat kvalitní lidi. Ani dalšímu řediteli Richardu Rybníčkovi se to moc nepodařilo změnit, i když některé dobré kroky učinil. A nynější šéf Radim Hreha z toho určitě neudělá nic lepšího, spíš to bude zase jenom horší. Slovenská televize nedostala nikdy šanci být normální televizí. Česká televize, i když vůči ní člověk může mít řadu výhrad, je stabilní institucí. Pracovat v ČT není ostuda, zatímco pracovat v STV často ostuda byla.

A podíváme-li se na privátní kanály?

Ty budou asi vyrovnané. Tam i tady je to stejný trapas. Z hlediska komerční profesionality je to standard. Ani si nemyslím, že německá RTL je lepší než Nova, protože mechanismus, jak přežít na trhu, je tentýž.

Jak vypadá na Slovensku a u nás trh se zpravodajsko-společenskými časopisy?

Tady je jeden zásadní rozdíl, totiž že na Slovensku se na začátku devadesátých let vynořil týdeník, který se jmenuje Plus sedm dní. Byl to první týdeník, který nabídl čtenářům kromě běžného obsahu také televizní program. Dnes má tento časopis náklad dvě stě tisíc výtisků a takhle se drží už deset let. V současné době je bulvárnější než předtím, ale otevírá občas i politické kauzy. S televizním programem přišel tento časopis dříve než slovenské deníky, a v tom je základní rozdíl. V Česku se noviny s barevnou přílohou s televizním programem dobře prodávají, a to se na Slovensku nepodařilo. Tento prostor obsadila „Pluska“. Kromě běž-

Martin M. Šimečka. Foto Jan Malý

ných společenských týdeníků je tam ještě Týždeň, velice konzervativně laděný intelektuální názorový týdeník, funguje na trhu už asi tři roky a prodává 19 000 výtisků, což na Slovensku není špatné číslo, ale na solidní přežití to není. Je to projekt dotovaný skupinou Ladislava Reháka, který vydává i bulvární časopisy a má vlastní rádio. Nyní se na Slovensku připravuje další zpravodajský týdeník liberálního střihu s názvem Žurnál, a to bude zajímavý souboj. Myslím ale, že udělat něco, jako je český Týden, se tam podaří jen těžko, protože trh je obsazen „Pluskou“.

A srovnáte-li naše a slovenské noviny s rakouskými?

Der Standard, bezesporu nejlepší rakouské noviny, jsou bohužel také jen malými provinčními středoevropskými novinami. Výjimkou v našem regionu je pouze Gazeta Wyborcza. Rozdíl je snad jen v tom, že Der Standard se víc zajímá o zahraničí a stránky o Evropské unii má vepředu. Je na nich sympatická snaha tlačit světové záležitosti na titulní stranu, což se ani tady, ani na Slovensku neděje. Bohužel české noviny zůžily zájem o zahraničí na nedůstojný zlomek novin.

I Respekt čeká velká změna, ke které mělo dojít buď začátkem března nebo dubna. Jak jste daleko?

My jsme byli připraveni na první duben. Mým úkolem bylo vypracovat koncepci změny s novou grafickou úpravou a novým formátem. To jsme spolu s redakcí a firmou Redesign udělali. Jeden z mých hlavních požadavků na investora pana Bakalu ale byl, aby vzniklo silné vydavatelství, které bude hlavní oporou projektu. Trval jsem na vybudování silného zázemí v inzerci, distribuci a marketingu a na jmenování ředitele vydavatelství, který se o to bude starat. Trvalo tři měsíce, než jsme komplikovaným výběrovým řízením našli člověka, který se toho ujal.

Můžete prozradit, kdo to je?

Ředitelování se ujal Tomáš Šídlo, který se léta věnuje krizovému a změnovému řízení firem. Je to manažer, který je ovšem také magistrem filosofie a dlouholetým čtenářem Respektu. Vybrali jsme ho ze třiceti uchazečů. Jedním z jeho prvních kroků, které učinil poté, co se rozhlédl po firmě, bylo, že oddálil přechod na nový formát, protože zjistil, že není dostatečně profesionálně připraven. Proto ke změně dojde ve dvou etapách: k té obsahové k prvnímu dubnu, formát změníme o něco později.

Jenže je přece moc dobře známo, že změna formátu a papíru mění i vnímání textů. Proto třeba takový časopis jako Cicero tiskne náročné eseje raději na horším kuléru, protože se čtou lépe než na hladkém ofsetovém papíře, kde člověk hledá spíš zábavu a obrázky...

S tím počítáme a pevně věřím, že nová typografie snese i tento typ textů. Nicméně obsah změníme již od začátku dubna.

V čem ta změna spočívá?

Respekt zůstane, jaký je, jen přibude dalších osm stránek, na nichž bude výrazně rozšířená kultura s důrazem na literaturu, přibudou esejistické texty jak z domova, tak ze zahraničí. V Česku mi chybí hlavně to, že se intelektuálové k běhu světa málo vyjadřují, málo za něj cítí odpovědnost. Ti z literátů a vědců, co takovou chuť mají, by měli u nás dostat prostor a nenechávat ho jen novinářům. Myslím, že by český čtenář měl vědět, jak špičkoví současníci na naší planetě o světě přemýšlejí.

Co dalšího lze očekávat?

Udělali jsme dohodu s časopisem The Economist a náš čtenář bude mít každé pondělí dva zásadní články z tohoto časopisu, který vychází v pátek.

Na co ještě se může váš čtenář těšit?

Respekt vznikl v roce 1990 s jistou generační energií, která je stále velice silná a inspirativní. V tom je naprosto výjimečný. Redakce se přitom vyvíjí spolu s prudkým vývojem světa, který je čím dál složitější, ale také barevnější. Chceme čtenáře víc inspirovat a ukázat jim, že svět je hrozně zajímavý.

Budete měnit i vnitroredakční způsob práce? Vy jste zatím známí důkladným editorováním, ale hledání nových úhlů pohledu i na běžné, banální věci spíš vyžaduje důkladnou předpřípravu.

To je další výjimečnost této redakce: o každém článku se tu debatuje často i velice živě a ze

všech možných úhlů. Na Respektu je velmi zajímavé, že není složen jen ze solitérů, kteří si pracují každý na svém. Tendenci důkladné přípravy budeme jistě podporovat.

Rozšíření záběru Respektu lze rozumět celkem snadno, proč ale chcete změnit formát a papír? Nebojíte se, že se dostanete do mnohem ostřejší konkurence a ztratíte své výjimečné postavení na trhu, že se změnou formátu zmizí poslední fenomén české seriózní žurnalistiky devadesátých let, jak tuhle řekl Josef Chuchma? Nehledě na náklady, které odhadem stoupnou desateronásobně: jestliže jste prodělávali nyní kolem tří milionů ročně, tak teď by to bylo třicet milionů, a to do vás nikdo stále investovat nebude.

Důvodů je několik. Za prvé tento typ časopisu na novinovém papíře už v Evropě mizí, změna je skoro nevyhnutelná. Za druhé si od toho slibujeme nárůst inzerce. Za třetí si myslím, že i časopis, který je určen ke čtení, a nejen k prolistování, by měl být pohodlnější než noviny, nerozpadat se v ruce. Časem by právě i zvýšená inzerce měla ztratit vymazat.

V jakém časovém horizontu by měla být ztráta vymazána? Přece nejspíš změna formátu a zdražení bude naopak znamenat pokles nákladu, který ani teď s prodanými 16 000 či 17 000 kusy není moc veliký...

Při našem prvním rozhovoru s investorem jsme se domluvili na tom, že je pro něj důležitější pozitivní trend než okamžitý profit. To byl také jeden z důvodů, proč jsem nabídku na funkci šéfredaktora přijal. Proto v této fázi není určeno žádné datum, dokdy musíme být v černých číslech.

Kolik by měl v nové úpravě časopis stát?

K žádnému dramatickému zvyšování ceny se nechystáme.

Na jakou dobu máte zaručenou garanci?

Ohraničené to opět nijak není, ale bilanci budeme dělat po třech letech.

Proč jste vůbec tuto nabídku přijal?

Jednak jsem byl díky rodinné výchově na Česko napojen, vyrostl jsem na české literatuře, orientoval jsem se tu, a pak ta nabídka přišla včas – právě když jsem si koncem září v redakci SME balil své věci. Původně jsem si plánoval, že si vezmu alespoň rok volna, ale když zavolali – jak redakce, tak Karel Schwarzenberg –, a protože byl pro mě Respekt důležitý, začal jsem o tom přemýšlet. Po řadě konzultací jsem měl dojem, že když to nevezmu, redakce jen těžko najde s vydavatelem řešení. Nemusi to být objektivní realita, ale v ten moment jsem měl pocit, že odmítnutím na sebe vezmu zodpovědnost za to, že Respekt nepřežije.

Martin M. Šimečka je slovenský spisovatel a redaktor českého původu. V době normalizace samizdatově publikoval. Později vedl politicko-kulturní týdeník Domino fórum a od roku 1999 do roku 2006 byl šéfredaktorem deníku SME. V současnosti je šéfredaktorem českého týdeníku Respekt.

přešlap

Krajinský hlas

Pokud se vůbec sluší naříkat nad televizí, slušelo by se snad zde naříkat zejména nad tím, co se stalo s Událostmi v kultuře, které nikdy nebyly povedené, po reformě zpravodajství v České televizi. Ale asi nemá smysl plakat: kulturní zpravodajství ve veřejnoprávní televizi vlastně nikdy neexistovalo, protože jím jistě není obsáhlá propagace velkých komerčních podniků a zcela náhodný výběr událostí dalších (nahrávky, filmy, knihy, časopisy). Ani více či méně milé magazíny. Kromě toho bych mohl být podezřelý ze zhrzenosti, neboť sám občas něco vydám a nějaký kulturní podnik uspořádám... V tomto ohledu jen jednu zkušenost: chce-li člověk z Olomouce upozornit ČT na pozoruhodný (podle jeho názoru) kulturní podnik, který se koná v Olomouci, většinou ani nezjistí, zda je lépe obracet se na pražské ústředí, či na olomoucké, případně ostravské pracoviště.

Ale jinou zhrzenost, provinční, si dopřeji rád. Samostatnou rubriku hlavního zpravodajství ČT pod názvem Události v regionech si totiž mohl vymyslet pouze snob. Když se narodí žirafátka v pražské zoo, je to událost centrálního významu? A když se rozmnoží dikobraz v Liberci? Když se najde kniha evropsky vzácná v olomoucké knihovně, je to událost z regionu? Je všechno, co se děje ve Sněmovně, včetně hulvátství, světodějné? Možná se u nás vůbec nic zajímavého neděje, a pak není třeba zprávy natahovat. A pokud se snad něco přece jen děje, není i snobské, i legrační dělit beztak malou zemi na centrum a venkov?

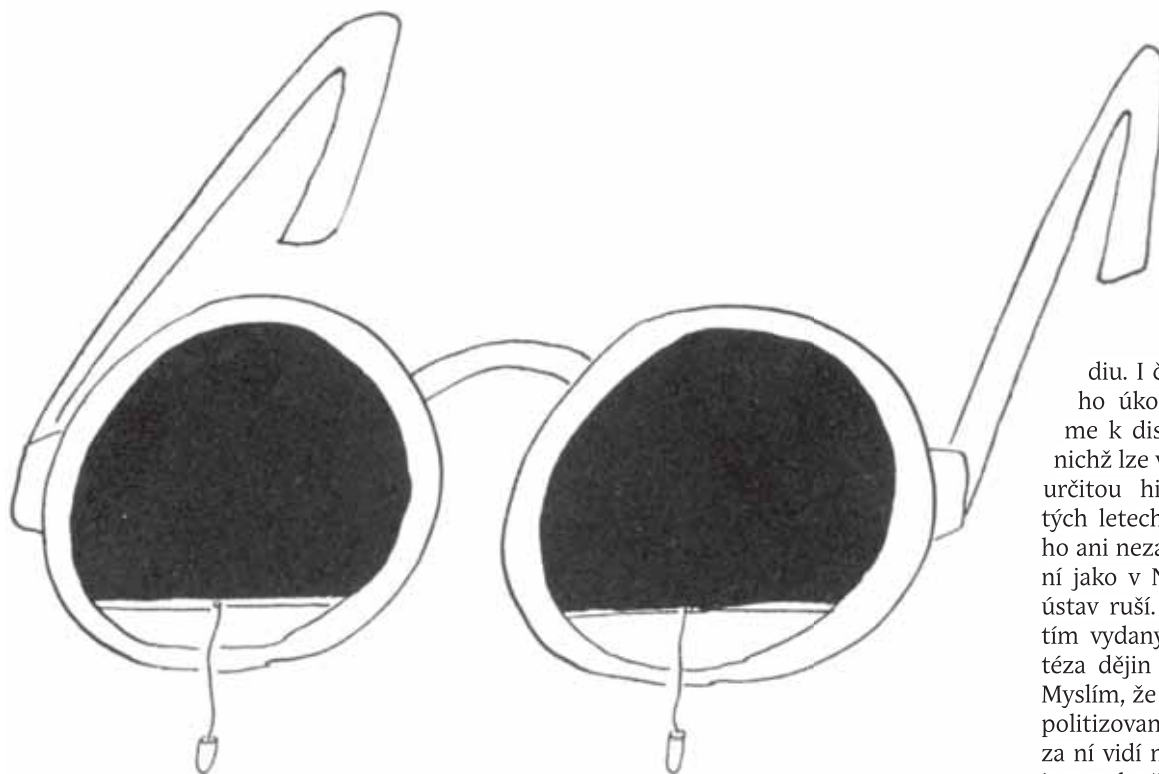
Václav Burian

Zpět k totalitě

K argumentům odpůrců Ústavu paměti národa

Zvláště v posledním roce je nezbytnou součástí domácí diskuse o vyrovnání se s totalitní minulostí otázka zřízení Ústavu paměti národa (ÚPN), o níž se v minulém týdnu diskutovalo i v parlamentu. Konečné rozhodnutí zatím nepadlo. A2 k veřejné i politické debatě připojuje dva rozdílné pohledy.

PAVEL PALEČEK

Kresba Ivan Steiger, 1968

Když jsem před časem odjížděl na studijní pobyt na Columbia University, plány na vznik Ústavu paměti národa (ÚPN) nepatřily k tématům, o nichž se diskutovalo. Zpozdálí a při pravidelných návratech jsem později sledoval debatu, která o ústavu vznikla a postupně se měnila v přestřelku plnou protichůdných soudů. Pokusím se nyní kriticky nahlédnout hlavní výhrady ke vzniku ÚPN. Mám pocit, že se stále opakují.

Argumentem odpůrců Ústavu paměti národa je tvrzení, že fyzická reorganizace archivů bezpečnostních složek komunistického režimu zamezí na několik let jejich studiu. Na místě je cynická otázka, zda může být situace ohledně přístupnosti archiválií z produkce Státní bezpečnosti horší, než byla dosud. Hlavním programem ÚPN má však podle dostupných informací být nikoliv fyzická reorganizace fondů, nýbrž jejich digitalizace. Navíc by ÚPN měl scelit, byť třeba jen virtuálně, ty fondy, které byly při dělení Československa roztrženy vedví a dnes jsou rozmístěny v několika institucích. Ty ale, jak lze vidět na příkladu Archivu Ministerstva vnitra České republiky, nemají často zájem na jejich zpřístupňování. Mám na mysli především dosud nedostupné materiály Úřadu pro zahraniční styky a informace (rozvědka, ÚZSI), vojenských a dalších orgánů.

Drahá hlásná trouba?

Budoucí činnost ÚPN byla už několikrát žerem srovnána s činností Ústavu marxismu-leninismu či Ústavu dějin KSČ, který měl monopol na výklad dějin v časech totality. Pokud někdo takové přirovnání myslí ale vážně, pak bychom se snad mohli ptát, zda dnešní Česká televize, která je pod kontrolou Parlamentu ČR, je hlásnou troubou politiků a zda je jí i Akademie věd České republiky, která čerpá ze státního rozpočtu okolo sedmi miliard korun ročně. Jistě dojdeme k závěru, že tomu tak může být pouze za předpokladu, že se politické poměry v České republice vyhradí - to však už nebude výhradně problémem ÚPN. Ačkoliv politika do českých veřejnoprávních institucí zasahuje, neovládá je. Zatím jsme nevynalezli lepší způsob, jak podobné instituce řídit a financovat.

ÚPN bude nepochybně stát peníze daňových poplatníků, podobně jako je stojí nemocnice nebo provoz vysokých škol. Pokud však sloučí dosavadní složky státu, které se zabývají stejnou problematikou, může naopak dojít k celkové úspoře. Funkční nezávislý audit je jediným receptem, jak omezit duplicitní výdaje. U mnohých kolegů založení ÚPN vzbuzuje podezření, že důsledkem jeho vzniku bude zrušení Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd. Velká část jeho zaměstnanců je placena prostřednictvím badatelských grantových úkolů, které nejsou závislé na institucionálním zaštitění. Logicky z toho vyplývá, že zrušením ústavu tedy nedojde k ušetření grantových prostředků, které se rozdělují nezávisle na tom, v jaké instituci jejich řešitel sedí. Ústav nelze sloučit s ÚPN a jeho existence není ohrožena, protože ÚPN se má zabývat především represáliemi a fungováním komunistického režimu v Československu, zatímco badatelské úkoly Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR mají mnohem širší záběr a důležitost.

Krok k minulosti

Ze stran odpůrců ÚPN zaznívají také názory, že minulost bezpečnostních složek ČSSR není třeba více zkoumat. To je, obávám se, nejméně pravdivý argument. Studiu totalitního režimu v Československu se dosud věnovalo jen málo pozornosti a jeho řídicím mechanismům ještě méně - tím myslím represivní složky a tajné služby. Nikoliv neúčast ve volbách, jak je tomu nyní, ale právě tyto neviditelné orgány určovaly osudy většiny lidí, ač to třeba nevěděli. Výzkumem v této oblasti se zabýval dosud zdařile Úřad vyšetřování a dokumentace zločinů komunismu Policie České republiky (ÚDV), avšak ne natolik, aby vznikla syntéza shrnující represivní opatření let 1948-1989. Dílčí studie, které jsou k takové syntéze zapotřebí, vznikají už řadu let také na univerzitách a v Akademii věd. Je škoda, že toho víme o komunistické minulosti naší země a způsobech jejího řízení tak málo. Podobně jako v Německu v padesátých letech: všichni věděli dost na to, aby nechali nacistickou minulost být. Poznání je přitom krok k vyrovnání se s minulostí.

Němci, zkušenější o dobu druhé světové války, se do vyrovnávání s komunistickou minulostí vrhli už v devadesátých letech a dnešní návrhy na zrušení jejich obdoby ÚPN vyplývají z toho, že již splnil svou úlohu. Tou je popsání, jak fungovaly bezpečnostní složky totalitního režimu, a zpřístupnění materiálů k jejich studiu. I český ÚPN by měl po splnění svého úkolu zaniknout, zatím však nemáme k dispozici ani archiválie, na základě nichž lze výzkum začít. Řada lidí v tom vidí určitou historickou zkratku: v devadesátých letech jsme nestihli ústav založit, tak ho ani nezakládejme a budeme stejně úspěšní jako v Německu - podívejte, vždyť tam ústav ruší. Jenže nám chybějí stovky meztím vydaných knih, pramenů, studií a syntéza dějin komunistického Československa. Myslím, že debata o vzniku ÚPN je zbytečně politizovaná a emotivně vedená lidmi, kteří za ní vidí nové čarodějnické procesy, jež nejsou v dnešní době možné.

Generační spor a antikomunismus

Je nepochybné, že je většina archivářů i historiků proti jakémukoli změně ve stávající historické obci. Samotní historici byli velmi zasaženi komunismem a založení ústavu, který by se rozprostíral mimo akademickou rovinu, jim není zcela srozumitelné, cítí ho jako ohrožení - že to bude fungovat podobně jako kdysi...

Tyto obavy mohou být snadno pochopitelné, protože nikdo jiný než spisovatelé a historici během trvání komunistického režimu nepocítil takový jeho tlak na autocenzuru i skutečnou cenzuru a naopak výhody z povolenosti vůči komunistickému zřízení. Proto nyní přirozeně intenzivněji pocítují imaginární nebezpečí, že budou opět a zase muset podrobovat svou práci politickým kritériím. Tím ale nelze v dnešní době nikoho strašit, podobná doba se nemůže vrátit. Někdy se trochu bojím, že naši nejlepší historici stojí mimo historický mainstream, neúčastní se historických sjezdů ani konferencí.

Iniciativa za vznik ÚPN přišla z řad občanů, nikoliv nějakých známých antikomunistů. Řadě z nich cenzura mlčením vadí. Samotný výraz antikomunismus patří do marxistické frazeologie, která hledá všude nepřítele. Jde o to pojmenovat minulost a udělat to konečně bez ideologizací, což lze jediné poté, co zpřístupníme historické prameny. Doufám, že se to podaří a že půjde o velký přínos pro celou historickou obec i pro občany České republiky, kteří by si bývali zasloužili vznik ÚPN už před deseti lety.

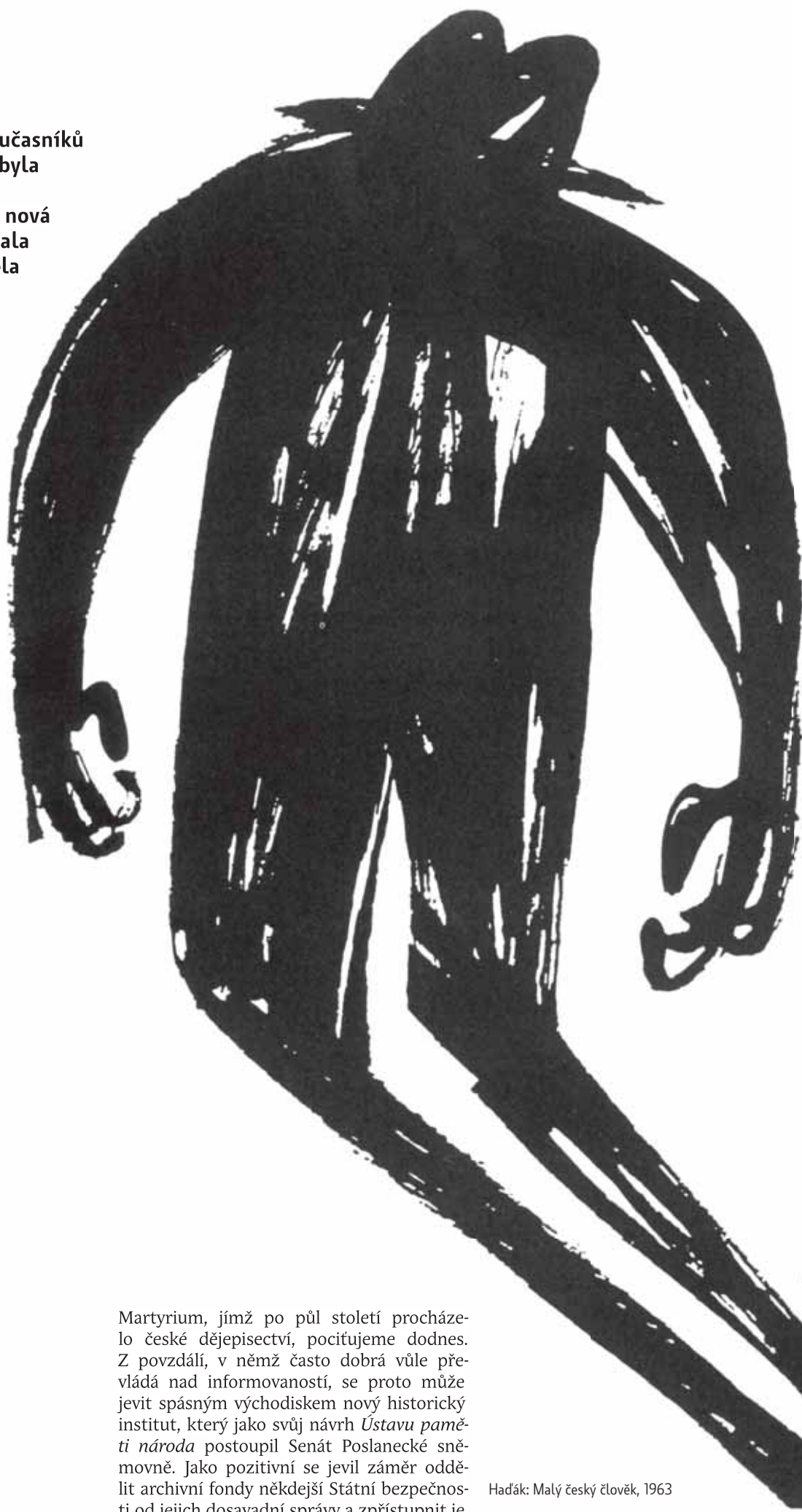
Věštění, že „to všechno špatně dopadne“, je pro mě nesrozumitelné a připomíná mi Ježkovu píseň *Už panikáři jedou*. Strašit a bát se je vždy jednodušší. Vytvářet morální paniku, která má vzbudit dojem, že bude ÚPN rozjíždět nové politické procesy, je vulgární. Ty nejhorší věci se už staly a ohrožit nezávislost vědeckého výzkumu v dnešní době jedna instituce už zkrátka nemůže. Psát jako historik o budoucím zákonitěm neúspěchu ÚPN je způsob nevědeckého věštění. Jako historik se spíš můžu ptát, z jakých důvodů nedošlo k jeho založení v minulosti.

Autor je člen Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR; působí na Kolumbijské univerzitě v New Yorku.

Nejistá budoucnost minulosti

Když nejstarší z našich současníků vycházeli obecnou školu, byla výuka dějepisu zakázána. Po necelých deseti letech nová státní doktrína odstraňovala zastaralé pomníky a stavěla jiné, odpovídající přepisovaným dějinám. V husákovském bezčasu byla pak pouze slavena vybraná výročí, upravená podle vrchnostenských směrnic. Ani devadesátá léta však nepřinesla skutečnou renesanci historického povědomí: místo poznání, že mnohé bylo jinak, začal převládat zjednodušený názor, že všechno bylo naopak.

JIŘÍ VANČURA

Martyrium, jímž po půl století procházelo české dějepisectví, pociťujeme dodnes. Z povzdálí, v němž často dobrá vůle převládá nad informovaností, se proto může jevit spásným východiskem nový historický institut, který jako svůj návrh *Ústavu paměti národa* postoupil Senát Poslanecké sněmovně. Jako pozitivní se jevil záměr oddělit archivní fondy někdejší Státní bezpečnosti od jejich dosavadní správy a zpřístupnit je historickému zkoumání na základě nezávislých a pevně stanovených pravidel. Tato snaha nevznikla z libovůle, ale jako důsledek praxe, za níž ministerstvo vnitra archivní fondy po léta utajovalo, jindy odmítalo zpřístupnit či popíralo jejich existenci. Myšlenka osvobodit archivní fondy od politické a byrokratické manipulace však vzala za své poté, když si ji osvojila skupina politiků a podrobila ji účelové transformaci.

Senátní návrh zákona uvozuje preambule slovy: „Parlament ČR, vědom si povinnosti vyrovnat se s komunistickým režimem,

Podstatnější než obecné proklamace jsou hlavní cíle budoucího ústavu. Chce ve své pravomoci soustředit všechny dokumenty a archiválie, které po sobě zanechaly represivní složky minulého režimu, tedy písemnosti v přibližně patnácti kilometrech archivních krabic jedna vedle druhé. Několik milionů stránek chce ústav digitalizovat a zpřístupnit veřejnosti, hodlá vydávat a šířit publikace, pořádat výstavy, semináře, odborné konference apod. Ústav, jehož sedmičlenné představenstvo má volit Senát, chce mít i svou vědeckou radu, neboť napodobuje ústav Akademie věd s tím rozdílem, že kompetence jeho vedení je vymezována politickými, nikoli odbornými hledisky. V návrhu, který požaduje desítky změn v dosavadních zákonech, je řada podstatných otázek včetně potřebných finančních nákladů pouze nadhozena, podrobně jsou zato zpracovány náležitosti vedoucích pracovníků nového ústavu, slibující nejedno dobré bydlo. Na funkcionáře ústavu má být rozšířen zákon 236/1995 Sb., upravující platy představitelů státní moci, některých státních orgánů, soudců a poslanců Evropského parlamentu. Výkonný historik nebo archivář s platem sotva průměrným si nad takto připraveným zákonem snadno připomene jedno z mudrosloví F. L. Čelakovského: „Viděla žába koně kout, zvedla taky nohu.“

Vyrovnaní

Co obsahuje vyrovnaní s minulým režimem? Zatímco předseda vlády tvrdí, že ČR se ani po sedmnácti letech s důsledky komunistické diktatury plně nevyrovnala, podle vyjádření poslance Miroslava Kalouska v parlamentní rozpravě k návrhu zákona „korektní a seriózní vyrovnaní s minulostí sedmáct let po listopadu 1989 ještě ani nezačalo“. Bylo by zajímavé poznat představu tohoto ministra, kdy

začne a jak má vyrovnaní s minulostí vypadat.

Podle projektu nového ústavu nás s minulostí vyrovná soustředění, zpracování a zveřejňování všech písemností, které vyprodukovaly represivní složky minulého státu. Teprve pak současná a budoucí generace získá imunitu, která zabrání recidivě.

Archiválie, ve které se písemná agenda represivních složek časem proměnila, jsou nepochybně podstatným historickým pramenem. Ne však jediným a sotva nejvýznamnějším. Většina

obyvatelstva nikdy nepřišla do kontaktu s živým estébákem, a přece žila v područí totalitního systému. Hlavní nástroje, jimiž státní moc ovládala společnost, byly různé a mnohé působily samočinně, mimo agendu Státní bezpečnosti. O tom, co lidé dělali, co museli dělat, aby se udrželi v zaměstnání, dostali své děti na střední a vysoké školy a případně získali drobné, na mocenské vůli však plně závislé výhody, se ve zmíněných archivech nedočteme.

Haďák: Malý český člověk, 1963

vyjadřuje vůli zkoumat a připomínat existenci zločinných organizací založených na ideologii KSČ...“ Zmiňuje se i mezinárodní souvislost: „...je nutné považovat prohlubování znalostí praktik represivních složek za významný příspěvek k současnému postupu proti mezinárodnímu terorismu.“ Opravdu patří k úkolům a možnostem parlamentu regulovat vyrovnaní s komunistickým režimem a je zmínka o příspěvku ÚPN k boji proti mezinárodnímu terorismu něčím víc než pouhou konjunkturní floskulí?

Paměť jako nástroj politického boje

To, co hodlá ústav pod svou pravomocí soustředit, je pouze jedním, a jak plynul čas, méně podstatným faktorem, udržujícím totalitní moc při životě.

K estébáckým písemnostem je zároveň nutno přistupovat velmi obezřetně, porovnávat jejich obsah s jinými prameny včetně osobních svědectví. Obavu, zda tomu tak bude, vzbuzuje současný vedoucí archivu ministerstva vnitra a designovaný ředitel budoucího ústavu, když láme kopí za pravdomluvnost zločinné složky slovy, že možnost nějaké nepravdy ve spisech StB je „velice slabá, velice nízká, neboť příslušníci StB byli řádnými státními úředníky“. Ve skutečnosti bylo málo tak prolhaných institucí jako Státní bezpečnost. Lhali vyšetřovaným, lhali veřejnosti, lež a falzifikaci měli v popisu práce. I ta hrstka příslušníků StB, která se po Listopadu dostala před soud, zapírá všechno včetně skutků, které byly zcela prokázány (a řada novinářů jejich výroky nekriticky prezentuje veřejnosti, snad jako „názor druhé strany“).

Ruku v ruce s přebíráním estébáckých písemností do nového archivního fondu byl nedávno ohlášen ministerský projekt *Otevřená minulost*, podle něhož mají být tyto písemnosti postupně uveřejněny na internetu. Kdo je předem očistí od zkresení, která do nich vnesl kariérismus, povrchnost a lajdáctví jejich autorů, a od čmuchalství ve sférách, do kterých nikomu nic není? Nad hloupostmi a výmysly, které nacházím ve svém svazku vytvořeném StB, se mohu usmívat, sotva se dnes dají zlovolně zneužít. Stejně bych však souhlas k jejich studiu dal jen serióznímu badateli, nikoli lovcí bulvárních senzací. Zcela volný přístup k osobním svazkům, doporučující přijatým mezinárodním závazkům i našemu zákonu o ochraně osobních dat, neexistuje v Německu ani na Slovensku, na které se projekt ÚPN soustavně odvolává. Pouze u nás může spisy „nepřátelských osob“ prohlížet, fotografovat a posléze zneužívat každý. Chráněné jsou jen osobní svazky příslušníků Státní bezpečnosti, tato výsada však má být co nejdříve odstraněna, takže pachatelé budou svým obětím konečně postaveni na roveň. Děkuji za takovou rovnost.

Institute obdobné projektovanému ústavu byly vytvořeny jen ve dvou postkomunistických zemích, v Polsku a za Dzurindovy vlády na Slovensku. (Ponechme stranou, kam tyto instituce zavedla a zavádí politická

snaha dirigovat „paměť národa“.) Obě napodobovaly německý tzv. Gauckův úřad, budící respekt i závist svými tisíci zaměstnanců a milionovými dotacemi. Jenže právě tento vzor je nyní z rozhodnutí spolkové vlády rušen a materiály z pozůstalosti někdejší *Stasi* se stávají součástí běžné archivní sítě. Důvodem nejsou politické zájmy, jaké lze jen těžko přehlédnout u našeho senátního projektu, ale logické poznání, že zejména pro generace, které někdejší totalitní režim neprožily, je třeba historické prameny osvědčit od pouhého zaměření na bezpečnostní složky a musí být zařazeny do celkové historie někdejší NDR. A tak v době, kdy inspirovaní Gauckův úřad z rozumných důvodů končí, má u nás jeho obdoba vzniknout. Je příznačné, že tuto skutečnost při navrhování našeho zákona nikdo nezmníní.

Co skutečně chybí?

Hořekování nad nedostatkem informací o povaze a metodách totalitního systému je v lepším případě projevem neznalosti. Aureolu sovětského komunismu u nás důkladně pošramotil už v roce 1956 N. S. Chruščov a také dokumenty a studie publikované za tzv. Pražského jara zřetelně ukázaly, že zločinný je i rodokmen československého komunismu. Množství přínosných, ale málo využívaných údajů shromáždili a publikovali historikové a pamětníci v exilu, přehlédnout se nedají ani studie, které ve stejné době napsali po večerech historikové zbavení své profese. Desítky významných publikací objasňujících funkci a prostředky používané totalitní mocí zpracovali a vydali pracovníci Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a další odborní badatelé ve všech krajích republiky.

Tyto výsledky vysoce kvalifikované práce zájem a pozornost většiny občanů stejně jako většiny poslanců a senátorů nezískají. Skutečná poptávka je po selektivním nebo cíleném zveřejňování jednotlivých selhání, týkajících se osob pokud možno známých. Ani zde však už není mnoho nepoznaného, a pokud je třeba očistit veřejné funkce od problematických odborníků či padělatelů lustračních osvědčení, jsou k tomu prostředky kulturnější než mediální kampaň. Ty mohou uspokojit leda čtenáře bulvárního tisku, posíleného v přesvědčení, že on, na rozdíl od toho „odhaleného“, by si takto nikdy nezadal.

Co chybí, na co nezbyl čas a prostředky a k čemu je přístupováno jen s krajními rozpaky, je období, které můžeme nazývat normalizací nebo husákovským režimem, tedy doba dvou desetiletí, již většina současné populace tak či onak prožila. Chybí anemie každodenního fungování totalitního systému, v podstatě práce na téma „my a komunistická moc“. Sotva kdo se ztotožní s příběhem estébáka nebo jeho informátora, každý by se však měl zamýšlet nad úlohou jednotlivce, který dostal své úloze občana, nebo na ni pod tlakem okolností rezignoval.

Chybí důkladnější a poctivé zamyšlení nad otázkou, proč a jak se převážně demokratické smýšlení českého obyvatelstva předmnichovské republiky změnilo do podoby, která posléze umožnila nástup vševládnoucího komunismu. Co s občanskou orientací národa udělal mnichovský diktát, kterak se na něm podepsala šestiletá nacistická okupace, druhá světová válka a následná touha začít „nový život“, neopakovat minulé krivdy a chyby? Proč a jak byla značná část obyvatelstva vylákána k cestě, která pro své násilí a prolhanost skončila hromadnou deziluzí?

Také představa, že čtyři desetiletí totalitního režimu byla jednotlým obdobím, může být projevem nevědomosti, častěji ovšem vyplývá z úmyslu. Při veškeré absurditě (na apologetických dějinách KSČ pracovalo po dlouhou dobu mnoho „badatelů“) je metodicky téměř nezbytné zpracovat objektivní dějiny komunistů v českých zemích. Důvody, proč se lidé v té či oné době s KSČ ztotožňovali, proč do ní vstupovali, drželi se jí nebo z ní odcházeli, byly značně odlišné. Měly by se s nimi seznámit i generace, které minulost nepoznaly a které se i v budoucnu budou ptát, „jak jste mohli?“. Nejde o to, aby poznání omlouvalo osobní selhání, ale o odpovědi přesnější, než je pouhá představa, že miliony lidí, kteří za půl uplynulého století komunistickou stranou prošli, byli stoupenci zločinu.

Teprve až začneme vážně přemýšlet, proč se totalitní moci vládlo celkem snadno a pohodlně, proč naprostá většina volila cestu přizpůsobení, proč byl odpor obecně chápán spíš jako extrém atd. atd., vykročíme jako občané z etapy dětství do věku dospělosti. Odpovědi na otázky, které si přitom musíme položit, nenajdeme v agendě represivních složek. Vyplynou ze zkoumání vývoje celé společnosti, z jejích hospodářských, sociál-

ních a kulturních dějin včetně tzv. dějin všedního dne. Úkolem historika při tom není soudit, ale vydat objektivní svědectví, aby si příští generace mohly zvolit vlastní cestu.

Při nejlepší vůli se nelze zbavit dojmu, že snahou pravicové části dnešního politického spektra je využít současnou převahu v parlamentu, vytvořit nový historický ústav zkoumající soudobé dějiny, poskytnout mu mimořádné finanční a personální zabezpečení a učinit ho nástrojem politického boje. Z hlediska stálého zápasu o politickou moc lze takovému postoji rozumět, z hlediska historie, která má být také učitelkou života, varující před opakováním draze zaplacených chyb, je nutné podobnou manipulaci s dějinami odmítnout. Signifikantní slova poslance Bendy, jimiž v loňském předvolebním letáku ODS avizoval Ústav paměti národa – „důkladně zmapovat praktiky totalitního režimu, abychom se byli schopni bránit jejich opětovnému zavádění“ –, připomínají zbrojení na minulou válku.

Sotva se dá rozumně předpokládat, že by jakékoli masové hnutí ochotné a schopné nastolit totalitní režim ještě někdy vystupovalo pod komunistickými prapory a hesly. Pokud bezbřehá honba za ziskem nedospěje k likvidaci sociálního smíru a k vytvoření hluboké propasti mezi nejbohatšími a nejchudšími, komunistická ideologie se svého vzkříšení nedočká. Mnohonásobně větší šanci než proklamace o třídním boji mají však hesla populistická, xenofobní a nacionalistická. Odklonem od demokratické politiky roste počet stoupenců „pořádku“ a „silné ruky“, nezbytného podhoubí pro každý totalitní režim. Podle únorového průzkumu STEM se u nás pro vládu silné ruky vyjádřily dvě třetiny respondentů a řada okolních evropských států je na tom podobně. Učinit za této situace hlavní náplní „paměti národa“ písemnosti někdejších represivních složek je počinání scestné, vedené jen krátkodobým politickým zájmem.

Nebude to v našich novodobých dějinách poprvé, kdy zaměření nejživější historie budou dirigovat osoby správně politicky orientované a prostředky nezbytné pro kulturní výstavbu národa budou rozdělovány politicky. Lze jen doufat, že škody, které skutečnění chystaného projektu způsobí, nebudou příliš velké, takže se z nich historická obec zase zotaví.

Autor je historik.

anketa

Hledá se prezident

Přinášíme další nominace známých osobností českého společenského a kulturního života na křeslo prezidenta republiky.

Vlastimil Ježek, ředitel Národní knihovny

Podle mne by prezident vůbec být neměl a měla by se sdružit role prezidenta a předsedy vlády, což se ale asi nikdy nestane. Já mám rád americký volební systém, a jestli se to jmenuje prezident nebo předseda vlády, je mi jedno. Už teď se děsím toho, jak se z volby stane trapný stranický boj o to, kdo tam bude,

a hlavně kdo tam nebude. Když si vzpomenu, co se dělo kolem minulé volby prezidenta, tak myslím, že to bude odporné. Nemohu si pomoci, ale já nevidím jiný důvod existence funkce prezidenta, než že to je přechodový článek mezi monarchií a demokracií. Aby lidé měli dojem, že se k někomu můžeme vztahovat – ale žádné pravomoci vlastně nemá. Je to komplikace navíc. Nicméně, jakkoliv nepatřím do fanklubu Václava Klause, tak vnímám jeho schopnosti a myslím si, že to ustojí.

Jiří Kovtun, spisovatel a historik

Před poslední prezidentskou volbou byl v diskusi jako možný kandidát profesor Josef Jařab. Myslím jsem si tehdy a myslím si i dnes, že člověk jeho druhu by byl dobře na místě ve funkci prezidenta. Univerzita je malou

republikou a tomu, kdo byl úspěšný v čele vysoké školy, můžeme přiřknout dobrou šanci, že bude úspěšný i v čele státu. Josef Jařab se nejdříve osvědčil jako univerzitní rektor a potom jako senátor. Lidé jako on zvolili správný postup. Cesta z kultury do světa politiky, jak ukazuje příklad prezidenta Havla, slibuje dobré výsledky. Nejsem si jist, že se dá totéž říci o cestě politika do světa vědy a umění.

Xavier Baumaxa, hudebník

Mými favority jsou lidé, kteří by tu funkci kvůli zbylé sběři v politice nikdy nepřijali, aby se s podobnými troskami nemuseli stýkat, navíc jsou to neloktaři, takže jde pouze o zbožné přání: Zdeněk Mahler, Zdeněk Svěrák, Marek Eben... a pochopitelně Václav Zahradník!

Ženy za životní prostředí

Ekologické hnutí v Indii má dnes především ženskou podobu

Na sklonku letošního února byl indickým parlamentem po několika letech ostrých debat přijat Zákon o kmenech. Někteří ochránci přírody však tento krok označují za „nejnebezpečnější legislativní počin od získání nezávislosti“. Zákon přerozděluje půdu kmenovému obyvatelstvu, které žije v posledních „zelených“ výspách indického subkontinentu. Tyto lokality jsou posledním útočištěm mizející indické fauny. Dochází tak ke střetu zájmů lidí a zvířat. A také ke střetu různých proudů indického ženského environmentálního hnutí.

HANA NOVÁKOVÁ

Účastníci vleklého sporu o znění Zákona o kmenech, mezi nimiž je celá řada žen, jsou nejznámějšími osobnostmi indického ekologického života. Jejich postoje ilustrují vývoj názorů na společenské a environmentální problémy v průběhu 20. a na začátku 21. století. Na jedné straně bylo při přijímání zákona argumentováno kvalitou života především lidí na kastovním dně. Do tábora zastánců tohoto názoru patřila například ekofeministka Vandana Šiva a přívrženci někdejšího hnutí Čipko, iniciovaného ženami nízkých kast ve státě Uttarančal. Na straně odpůrců zákona pak lidé jako zoolog Valmik Thapar, někdejší blízký spolupracovník Indíry Gándhiové, upozorňovali na potřebu ochrany unikátní indické fauny.

Pralesy a lidožraví tygři

Ekologické smýšlení bylo v Indii po získání nezávislosti modelováno podobnými ideologickými trendy jako jinde ve světě. „Pokrok“ byl všemocným zaklínadlem, které vedlo k frenetickému budování přehrad a k excesivnímu obchodu s dřevem. Výdobytky Západu (používání pesticidů, zavádění monokultur) byly aplikovány jako nejvýhodnější a jediná možná forma pěstitelství. Díky široké dostupnosti vakcín a léčiv klesla dětská úmrtnost, ale zároveň nijak zvlášť nenarůstala gramotnost obyvatelstva a jeho životní úroveň. Došlo k bezprecedentní populační explozi. To vše mělo devastující dopad na životní prostředí.

Řada ekologických tragédií se ostatně odehrála už za Britů. Již za jejich vlády došlo například k hroživé a bezohledné deforestaci při budování železniční sítě. Tyto zásahy však přinášely i jistou zpětnou reakci. O mohutnějším ekologickém uvědomění můžeme ale mluvit až od přelomu dvacátých a třicátých let 20. století. Tato aktivita byla iniciována spíše Brity, či „Indobrity“ (Angličané narození v Indii). Patřil mezi ně například Jim Corbett – známý pronásledovatel lidožravých tygrů a spiritus agens zakládání přírodních rezervací. V polovině třicátých let se pak první ochránci a biologové začali

rekrutovat také z indických řad – například ornitolog Sálím Alí, „kronikář indické divočiny“, či botanik Mádhvaih Kršnan.

Přes úsilí několika dalších výrazných ochránářských individualit padesátých let, jejichž zájmy však byly poměrně roztržštěné, a jež tak mohly jen těžko čelit devastaci životního prostředí za éry „premiérování“ Džavaharlála Nehrúa (1947–1964), nastal zásadní obrat v ekologických záležitostech Indie až v druhé polovině šedesátých let. Vlády se tehdy chopila žena – Nehrúova dcera Indíra Gándhiová. Po univerzalistických mocenských diskursích přístupu k přírodě, které byly příznačné pro období britské nadvlády a první dvě desetiletí indické nezávislosti, představila Indíra Gándhiová poprvé vizi světa, která z nich vybočovala. Jejím hlavním zájmem byla záchrana vzácné indické fauny, kterou upřednostňovala před zájmy lidí žijících v těsném kontaktu s touto faunou – kmenovým obyvatelstvem.

Díky ní však i ti nejzatvrzelejší pochopili, v jak katastrofálním stavu je indická příroda a jak zhoubný je způsob, jakým je nakládáno s přírodním bohatstvím země.

Hnutí Čipko a Indíra Gándhiová

Z celosvětových intelektuálních proudů, které ovlivňovaly environmentální myšlení a aktivity, si indické prostředí vzalo hlavně dvě inspirace. První z nich byl implus „návratu k přírodě“ – celkové oživení „zeleného povědomí“, které se projevovalo mimo jiné přehodnocováním lidského přístupu k „divoké“ přírodě (například zvýšením zájmu o volně žijící živočichy a voláním po jejich záchraně). Dalším podstatným trendem byly transformace, k nimž docházelo ve feministických hnutích.

V zemi se tak vytvořily postupem času dvě zásadní ochránářské platformy, které v sobě spojují nesmírně zajímavým způsobem afinitu k živému stvoření, jež je vlastní hinduismu, a právě ony dva nové, západní trendy. V obou případech se pak na rozdíl od minulosti jednalo o platformy ženské.

První z těchto „proudů“ je vlastně trochu bizarní takto nazývat, neboť byl tvořen především samotnou Indírou Gándhiovou. Těsně po své inauguraci do úřadu v roce 1966 zahájila sérii iniciativ. Pozornost celého světa upoutal zejména její *Projekt tygr* z počátku sedmdesátých let; neméně podstatné bylo přijetí zákona na ochranu divoce žijících zvířat v roce 1972 či oddělení problematiky divoké zvěře od odboru Lesní správy. Nenahraditelný význam osobní angažovanosti Gándhiové se ukázal po jejím zavraždění v roce 1984, které bylo zároveň smrtelnou ranou mnoha projektům, které iniciovala.

Druhou, snad ještě svébytnější ženskou ekologickou iniciativou se stalo hnutí Čipko z roku 1974. Šlo o celosvětově známé hnutí „objímání stromů“ („čip“ v hindštině znamená přilnout, přitisknout, obejmout). Bylo spontánní reakcí žen z několika vesnic indického svazového státu Uttarančal na těžářské praktiky Lesní správy, které ohrožovaly každodenní existenci lidí z celé oblasti. Později hnutí Čipko své aktivity rozšířilo nejen geograficky, ale stalo se nejdůležitější organizací usilující o to, aby indický stát navrátil obecní majetek pod správu samotných vesnic. Problémem tohoto požadavku však zůstává, že se ve vesnicích již téměř rozpadla tradiční klanová struktura. Obyvatelstvo dnes žije v nukleárních rodinách – a distribuce půdy přímo těmto rodinám se z ekologického hlediska jeví být ještě zhoubnější.

Hnutí Čipko však bylo i věc prvním ženským hnutím, které vzniklo z iniciativy venkovského obyvatelstva. Postupně přerostlo v celoindický boj za úpravu „ekologických“ poměrů. Ač jeho představitelky zpočátku neměly o západních ekofeministických východiscích žádnou představu, jejich ideologie, která vycházela z hinduismu, byla náplní ekofeminismu velice blízká. Stejně jako ekofeminismus totiž zahrnuje mužsky orientované modely fungování západní civilizace a hlásá stejnou hodnotu pohlaví, ras, všech živých bytostí a spřízněnost všech jmenovaných se zemí a přírodou a zahrnuje různé formy „dvojích standardů“.

Hnutím Čipko se inspirovala a dodnes s ním úzce spolupracuje i feministka a fyzička Vandana Šiva. Těžištěm jejího zájmu jsou témata jako zachování biodiverzity, rozmanitosti duchovního bohatství, boj proti Světové obchodní organizaci, Světové bance, boj proti biopirátství či geneticky modifikovaným plodinám. Záchrana planety přitom podle ní úzce souvisí s převzetím stěžejních mocenských struktur ženami a s přijetím „ženského přístupu“ ke světu.

Vandana Šiva představila alternativní strukturu vnímání ekologických problémů a ostře se ohradila proti mocenským vztahům na globální úrovni. I ona však vnímá indické problémy často z makroskopického hlediska a odhlíží například od ochrany ohrožených druhů zvířat, protože se více zajímá o sociální důsledky ekologických prohrůšek.

Přijetím Zákona o kmenech nyní dochází v Indii k zásadnímu paradigmatickému zlomu. Pro zákon se již celá léta zasazovala kmenová lokální ekologická i feministická hnutí celého subkontinentu; z pozice „proti“ se zase od počátku devadesátých let objevovaly temné věštby ve smyslu, že „tento zákon bude znamenat konec indické fauny, konec bengálského tygra“. Na jeho skutečné dopady si teď musíme všichni počkat, stejně jako na to, kterému proudu z indických ženských ekologických hnutí dají dějiny nakonec za pravdu.

Autorka je indoložka.

Ženy protestují proti následkům havárie chemické továrny a poškození životního prostředí v Bhópálu. Foto Václav Vašků

Indové upřednostňují muže

Rozhovor s Vasanti Ramanovou

Jaký má modernizace vliv na život indických žen, jak je vybíráno pohlaví dítěte před narozením a co mají tyto jevy společného s tradičními hodnotami, vysvětluje aktivistka a badatelka v oblasti gender studies.

ZSUZSA ÁRENDÁSOVÁ

Čím se zabývá vaše Centrum pro studium ženského rozvoje (CWDS)? Za posledních dvacet let se náš institut zapojil do různých výzkumných projektů, sociálních kampaní, dokumentace i do výukových programů. V souvislosti se změnami, které přišly začátkem devadesátých let, se snažíme hledat nové odpovědi na změněnou situaci a na nové problémy, kterým ženy čelí.

Jakou má vlastně hnutí za ženská práva a gender studies v Indii tradici?

V roce 1947 získala Indie nezávislost a pětadvacet let poté jsme chtěli zjistit, jak moc se situace žen v nové nezávislé Indii změnila. Zda se jejich život zlepšil, zda se staly rovnoprávnější. Abychom si na tyto otázky odpověděli, zpracovali jsme výzkumnou zprávu nazvanou Směrem k rovnoprávnosti, která se stala důležitým mezníkem v historii boje za ženská práva v Indii.

Samotná historie ženského hnutí se ale datuje ještě do doby před získáním nezávislosti, kdy ženy hrály klíčovou roli v hnutí za svobodu. Vstupovaly do Kongresové strany – která je momentálně u moci – i do různých sociálních organizací. Sám Gándhí vyzval ženy, aby se k jeho hnutí přidávaly. Toto počáteční období mělo na historii ženského hnutí velký dopad a jeho dědictví pociťujeme až do současnosti. Dodnes najdeme ženy, které vstoupily do politiky na základě Gándhího výzvy. V období před získáním nezávislosti se do hnutí za svobodu zapojily ženy ze všech vrstev společnosti, ze všech kast a všech povolání – farmářky, nevzdělané vesničanky, dělnice i městské intelektuálky. Byla to skvělá doba. Od získání nezávislosti ale účast žen v politice prud-

ce poklesla. Člověk se musí ptát proč? A právě na tuto důležitou otázku jsme se pokoušeli v roce 1975 odpovědět.

Jedním ze závěrů, k nimž jsme došli, bylo, že klesá nejen počet žen v politice, ale dokonce i počet žen ve společnosti celkově. Na základě našich zjištění se pak tímto problémem začali hlouběji zabývat demografové a sociologové. Skutečnost, že rodiny upřednostňují muže, nebo by se dalo přímo říct vznik „kultu“ chlapců a také neochota mnoha rodin vychovávat holčičky není v Indii novým fenoménem. Tento jev je dokumentován celých posledních sto let. Poprvé jsme ale tento poměr ukázali jako negativní projev modernizace, který je symptomatický pro celou Indii. Od té doby se většina odborníků shoduje na tom, že jde o jeden z nejvýznamnějších genderových problémů, který má vážné a nevratné důsledky. Podle posledního sčítání obyvatel, které v Indii proběhlo v roce 2000, neustále klesá poměr žen vůči mužům. Zároveň také klesá i počet nově narozených holčiček. To je však nový fenomén. Při sčítání v roce 1991 bylo napočítáno 945 narozených dívek na 1000 chlapců. V roce 2000 pak počet dívek poklesl na 928 ku 1000. A to je průměrné číslo! V Pandžabu, Harjaně a Rádžastánu jsou údaje ještě horší. Je velmi znepokojivé si představit, co se s těmito společnostmi stane za dvacet let. Jak se budou vůbec schopné reprodukovat?

A co by se proti tomuto vývoji dalo dělat?

V posledních letech vláda zahájila kampaň proti zdravotnickému výběru pohlaví. Jedná se o praxi, kdy je testem zjištěno pohlaví plodu, a pokud to má být dívka, vyvolá se potrat. Od roku 1987 dokonce platí zvláštní zákon, který takové postupy zakazuje. Jenže právní opatření sama o sobě nestačí. Musí s nimi být spojeny určité sankce a koordinované kroky, zaměřené na jejich prosazování. Lékaři, kteří navzdory všem zákazům provádějí tyto testy a potraty, musí být trestáni. Zároveň musí být zavedeny i pozitivní pobídky pro rodiny, které žijí ve špatných sociálních podmínkách. Vláda by jim měla dávat podporu, když budou vychovávat dívky. Pokud bude taková podpora fungovat, obecný postoj k této otázce se bude měnit. Zatím je alespoň dobrá zpráva, že závažnost tohoto problému pochopily různé sociální organizace i vláda a že se snaží postupovat společně.

Můžete popsat ještě nějaké programy, které se snaží negativní vývoj změnit?

Náš institut se podílel na několika kampaních, které se týkaly této otázky. Většinou jsme se zaměřovali na podporu vzdělávání dívek, na informační kampaně, které měly vzdělávat budoucí matky nebo páry o možnostech plánování rodiny. Snažili jsme se také pro dívky zařizovat stipendia.

Co je vlastně příčinou stavu, který jste popsala?

Jedná se pravděpodobně o ekonomické důvody. Ve společnosti se také vynořují nové hodnoty a ženy se jim musí přizpůsobovat. Rychlý ekonomický rozvoj Indie s sebou přináší i temnou stránku kapitalismu. Tím chci říci, že pokles počtu žen je nejtypičtější pro ty skupiny obyvatelstva, které mají určitou schopnost postupovat v kariéře a daří se jim relativně dobře. Z ekonomického pohledu tyto vrstvy společnosti získávají, ale na tento zisk doplácí ženy. Ztrácejí svou sociální hodnotu, sta-

tus a důstojnost. Dám vám konkrétní příklady. Negativní změny byly zjištěny i v matrilineárních komunitách, ve kterých bývala kdysi role žen mimořádně důležitá. Dnes ale muži požadují změny v tradičních vzorcích chování, mezi něž patřil i způsob, jak se nakládalo s dědictvím. To podle tradice patřilo ženám. Z mého vlastního terénního výzkumu mezi kmenem Karu v Bengálsku jsem ale zjistila, že to přestává platit. Stejně tak v nižších kastách, kde dříve bývala typickým jevem určitá rovnoprávnost žen – ženy se podílely na práci podobně jako muži, což jim zajišťovalo ekonomická práva a sociální nezávislost –, je tato rovnováha nyní porušena.

Jak je podle vás možné, že modernizace ve skutečnosti znamenala pro práva žen v Indii spíš úpadek?

Je třeba si nejprve ujasnit, co myslíme modernizací. Když mluvíme o Indii, hovoříme o zavádění pozdní kapitalistické modernity. Bývaly doby, kdy kapitalistická modernita považovala silně hierarchickou buržoazní společnost, jako je ta naše, za progresivní formu sociální organizace. Jenže dnes žijeme v pozdním kapitalistickém období, jehož negativní znaky úpadku můžeme sledovat dokonce i v Evropě. Konzumerismus a jeho étos má za následek destrukci tradičních hodnot a sociálních struktur včetně rodiny. Tato fáze kapitalismu ovlivňuje rodiny snad ze všeho nejvíce. Soutěžení přináší velkou nestabilitu a nejistotu, která zasáhla i ty nejhlubší struktury společnosti. Tato krize dopadá na každého, ale pro ženy má mnoho různých důsledků. Na to reagují ženská hnutí a organizace, které se zabývají ženskými otázkami. Snaží se hledat nové odpovědi.

Na jaké problémy se ženské hnutí nyní zaměřuje především?

V Indii jsou diskuse o ženských otázkách velmi důležitou součástí širších společenských debat. Možná by se dalo říct, že díky padesáti letům demokratického režimu je v Indii momentálně nejživější a nejzajímavější ženské hnutí v celém jihoasijském regionu. Indie je přitom mimořádně rozmanitá země a to má dopad i na ženské otázky. Z rozmanitosti plynou také různé problémy, které je třeba řešit. Platí tedy, že podobně jako je těžké hovořit o „ženském hnutí“ na Západě, je těžké mluvit jen o jednom takovém hnutí v Indii. Jakmile zahajujeme nějaké aktivity, musíme vždy dávat velký pozor na rozdíly. Jaký bude mít toto opatření dopad na ženy Dalitů nebo na muslimské ženy? To může být velmi různé. Indie je velmi hierarchizovaná a rozdělená země. Většina ženských organizací působí je ve svém svazovém státě – například v Kérole nebo Ásámu. Je těžké říct, co je všechny spojuje. Asi se ale shodnou ve svém důrazu na zlepšení ekonomického statutu žen, na tom, že by měly mít své politické zastoupení a že je třeba bojovat za opravdu demokratickou společnost.

Přeložil Filip Pospíšil.

Vasanti Ramanová. Foto Zsuzsa Árendášová

Vasanti Ramanová je zástupkyní ředitelky jednoho z nejznámějších indických výzkumných institutů, který se zabývá otázkami genderu. Centrum pro studium ženského rozvoje (Center for Women's Development Studies – CWDS) je nezávislá organizace, která je však z velké části financována vládou. Sídlí v Dillí a podléhá jí 28 poboček po celé zemi.

Vítejte v džamáhiríji

Libye slaví třicet let experimentu a mění se před očima

CYRIL BUMBÁLEK

Kongresový sál v městečku Sabhá asi 800 kilometrů na jih od Tripolisu se pomalu zaplňuje. Všichni netrpělivě vyhlíží hlavní atrakci programu, příchod libyjského vůdce Muammara Kaddáfího. Už 37 let se v Libyi bez jeho souhlasu neobejde jediné důležité rozhodnutí. Na veřejnosti se v posledních letech ale ukazuje jen zřídka. Tentokrát přichází proto, aby promluvil k více než sto padesáti zahraničním novinářům, které si libyjská vláda pozvala na oslavy třiceti let od vyhlášení džamáhiríje, svérázného libyjského modelu přímé vlády lidu. Vedle nich v sále se tísni barvitá směsice příznivců levicových myšlenek z celého světa. bolívariánští revolucionáři z Venezuely spolu se soudruhy z Ukrajiny. Také několik Čechů včetně experta z KSČM.

Režim se mění

Obří billboardy lemující cestu z letiště oznamují radostnou zprávu: Libyi vládnou lidové výbory. Jsou v každé vesnici, okrese i v hotelu pro novináře. Jen ony prý zajistí, že demokracii nezneužijí nadnárodní kapitalisté nebo se země nestane brutální diktaturou. Diktátory prý libyjský vůdce nemá v lásce, ale jedním z posledních arabských politiků, s nímž Libye udržovala přátelské vztahy, byl Saddám Husajn. Tomu chce Kaddáfí postavit dokonce sochu. Bude na ní zachycen v bronzu při popravě.

Parlament i svobodné volby jsou podle plukovníka Kaddáfího podvod. Sám sebe pokládá ikona libyjského experimentu za pouhého ideologa režimu. Lidé prý mohou jeho myšlenky beze všeho odmítnout, ale nikdo se o to zatím nepokusil. Portréty plukovníka stále zdobí každé nároží, ale režim se viditelně mění. Nejen že se po letech nepřátelství usmířil se Západem, ale také Libyjcům se žije lépe. Hlavně díky ropným dolarům je jejich životní úroveň srovnatelná spíše s jižní Evropou než arabskými sousedy. Revoluci už nepomáhají budovat spřátelení Sověti či Čechoslováci, ale na jejich místo nastoupili západní kapitalisté. Profese, o které nemají zpozdění Libyjců zájem, pak zastanou afričtí imigranti. Pro ty je na africké poměry bohatá Libye přestupní stanicí do Evropy. Za pár let se jim v Libyi podaří vydělat dostatek peněz, aby mohli zaplatit převaděčským mafím za splnění snu. Cestu přes moře do Evropy. „Musím vydělat nejméně 3000 dolarů. To je ještě rok práce,“ říká Súdánec Muhammad, který se už dva roky žije jako námezdní krejčí. „Do té doby mě ale mohou vyhostit, protože nemám žádné doklady ani povolení k pobytu. Slyšel jsem, že ty, co chytí, odvezou nákladáky do pouště a tam je nechají svému osudu,“ vysvětluje své obavy o budoucnost.

Plukovník a hranolky

Po několika minutách čekání vůdce konečně přichází. Sám. Osobní garda, kterou

tvorí vybrané libyjské krásy, zůstala tentokrát v povzdálí. Vůdce se usazuje do čela panelu a naslouchá svým předřečníkům. Pochlebovačná slova chvály ho očividně nudí. Ani doktorát, který mu slavnostně předali zástupci jedné srbské univerzity, mu náladu příliš nepozdvihl. Co zase asi chtějí? Že by nějaký výhodný obchod?, honí se možná plukovníkovi hlavou. Konečně se dostává ke slovu. Neobtěžuje se ani vstát a přejít k řečnickému pultíku. Do jedné ruky bere mikrofon, druhou si podpírá bradu. Působí spíše jako štamgast v restauraci čtvrté cenové skupiny než jako státník, který se chystá promluvit k národu. Publikum neoslňuje bravurní rétorikou ani plamennou řečí. Hovoří bez přípravy, ale jeho projev je spíše nesouvislým proudem myšlenek. Začíná o politice. Hovoří o tom, že je nyní jasnější než kdykoli předtím, že západní kapitalismus ani diktatury vydávající se za socialismus nemají žádnou budoucnost.

Řešení je už třicet let nabíledni. Libyjská třetí cesta, popsaná ve třech útlých svazcích Zelené knihy. Nikdo krom Libyjců to zatím nepochopil, lamentuje plukovník. Rozbor mezinárodněpolitické situace po 11. září prokládá méně závažnými osobními postřehy. Zmiňuje se třeba o tom, že mu nechutná Coca-Cola, ale smažené hranolky si prý občas dá. Řeč doplňuje jízlivými poznámkami na adresu saúdské-

ho monarchy, který prý potom, co Saúdové vyčerpají ropu, bude opět jezdit na oslu. Libyjcí jsou podle Kaddáfího chytřejší. I proto se neorientují na zrádné arabské bratry, kteří do Libye v době, kdy byla ostrakizována, dokonce kopali, ale na Afriku. Ta by se podle jeho představ měla s Libyí podělit o vodu, až globální změny klimatu vysuší všechny libyjské vodní zdroje. Ideální by prý bylo prokopat kanál z Nilu přímo ze Súdánu.

O podobných politických tématech ale v zemi mluví pouze její vůdce. Ani ne tak proto, že by lidé měli strach, ale proto, že většinu Libyjců příliš nezajímají. Ekonomika roste a průměrné platy jsou o mnoho vyšší než v ostatních zemích regionu. „Rok od roku je to lepší. Přicházejí cizinci, rostou nové obchody a můj byznys se slušně rozjíždí,“ říká majitel nové cestovní kanceláře Ahmad. Lidové výbory sice stále rozhodují o tom, do jakého zaměstnání nastoupí absolventi univerzit, ale za pár let může už být vše jinak. Lidé doufají, že budou mít více svobody, ale sociální jistoty, které jim džamáhiríja poskytuje, neztratí. Kaddáfimu je už přes šedesát, a tak se pomalu začíná hovořit o jeho nástupci. Kaddáfího syn Sajf al-Islám by určitě rád zaujal otcovu pozici, ale nebude to mít lehké. Plukovník se ale už nechal slyšet, že až odejde, nebude libyjský lid nového vůdce potřebovat.

Autor je arabista.

par avion

Možnému budování amerického protiraketového systému v Evropě se v arabských médiích zatím nevěnuje nápadná pozornost. Jednou z výjimek je článek Maamúna Husajního v listu al-Haját, který se zabývá „studenou válkou“ mezi americkým kongresem a administrativou prezidenta George Bushe.

Článek zhodnocuje šance demokrata ovládaného Kongresu na ovlivnění zahraniční politiky republikánské administrativy. Změna americké zahraniční politiky pozitivním směrem je ovšem podle autora zřejmě úkol přesahující možnosti demokratů. Pravděpodobnost prosazení odchodu z Iráku je údajně velmi malá i kvůli všeobecné americké nechuti „podrážet nohy vojákům v poli“. Husajní tak očekává spíše další pokračování Bushovy unilaterální politiky, přičemž jako příklad uvádí snahu vybudovat v Polsku a v České republice systém protiraketové obrany. Tyto a další kroky podle něj mohou vést jen ke zvyšování napětí s Ruskem a Čínou, potažmo k dalšímu vzestupu světových protiamerických nálad.

Stejný deník přinesl o dva dny později další článek, který se týkal České republiky. Text s názvem „Skupina Plastic People... opozice hudbou“ přiblížil arabskojazyčným čtenářům příběh legendárního českého undergroundového tělesa od jeho raného působení až po otevřený konflikt s režimem v roce 1976. Posléze autor došel k poněkud zjednodušenému závěru, že zákaz nonkonformní hudební skupiny a následný protest v podobě Charty 77 otevřely přímou cestu k sametové revoluci a rozpadu Sovětského svazu. Téma článku, jenž byl zakončen citátem z Havlova ese-

je Moc bezmocných, však bylo zajímavé spíše v kontextu debaty o svobodě slova v arabských zemích. Ta se nedávno naplno rozhořela po zatčení a následném odsouzení egyptského internetového publicisty Abdalkaríma Nabíla Sulajmána Abdalmadžída, který „blogoval“ pod jménem Karím Amir.

Tento dvaadvacetiletý rodák z egyptské Alexandrie dříve studoval na káhirské univerzitě al-Azhar islámské právo. Původně se chtěl věnovat přírodním vědám a ke studiu šaríi se odhodlal až po nátlaku svých rodičů. Studium na věhlasné univerzitě mu ovšem nebylo dopřáno dokončit. Za své provokativní názory, které začal posléze zveřejňovat na svém blogu, byl z univerzity vyloučen a na nátlak jejího vedení na konci roku 2006 dokonce zatčen. Samotné zatčení v souvislosti s internetovou publicistikou by nebylo v egyptských poměrech nic neobvyklého. Případ Karíma Amira vzbudil celosvětovou pozornost hlavně kvůli výroku soudu, který ho poslal na čtyři roky do vězení. Tři roky mu přitom byly údajně vyměřeny za urážku islámu a jeden rok za urážku prezidenta Husního Mubáraka.

Celé kauze se v obsáhlém článku ze 4. března věnoval libanonský list al-Mustaqbal. V první části shrnuje velmi četné reakce světové veřejnosti. Odsouzení mladého Egyptana nekritizovaly pouze nevládní organizace jako Human Rights Watch či Reporters sans frontières, ale i americké ministerstvo zahraničí, které bývá v otázkách porušování lidských práv v Egyptě spíše zdrženlivější.

Článek se dále věnuje samotnému fenoménu egyptské blogové scény. Ta údajně zůstává doménou zejména mladých lidí, což

ovšem v zemi s natolik nízkým průměrným věkem populace její význam nijak nesnižuje. V celé zemi je podle oficiálních údajů registrováno 1417 blogů, skutečný počet je však zřejmě daleko vyšší. Úroveň obsahu jednotlivých stránek není samozřejmě vždy vynikající, avšak někteří z autorů dokážou velmi kvalitně zpracovávat politická či ekonomická témata, kterým se oficiální média spíše vyhýbají. Celospolečenský dopad blogů je zatím omezený, počet připojení v osmdesátimilionovém Egyptě zřejmě nepřesahuje dva miliony. I tak ovšem bezpečnostní složky bloggerů stále častěji zastrašují, nebo jim dokonce přímo vyhrožují. Případ Karíma Amira může podle al-Mustaqbalu znamenat začátek zesílení protiinternetové ofenzivy, stejně tak je ovšem nepochybné, že přispěje i ke zvýšení čtenosti a tím i významu egyptských blogů.

Kritika se však na adresu egyptského režimu nesnesla jen ze zahraničí. Vysoký trest pro Karíma Amira odsoudili i někteří autoři v oficiálním egyptském listu al-Ahrám. Dne 4. března se zde kupříkladu sloupkař Saláma Ahmad Saláma postavil jednoznačně na stranu odsouzeného publicisty s tím, že je naprosto nutné, aby egyptský režim uznal právo na zveřejňování jakýchkoliv myšlenek a názorů, a to i na internetu či na obrazovkách satelitních televizí.

Novináři Muhammad Husajn Hajkal a zejména Adal Abdassadiq pak zcela jednoznačně podpořili stále rostoucí význam blogové scény. Podle Abdassadiqa končí období, kdy bylo utváření veřejného mínění v Egyptě v rukou několika málo tradičních hráčů. Spolu s internetem se otevřel nový prostor, odkud může být vyvíjen tlak na režim, který jej bude nutit

k větší průhlednosti rozhodování. Všichni zmínění autoři se k bloggerům přihlásili jako ke svým kolegům a jednoznačně trvali na tom, že internetová média se musí těšit stejným výsadám jako média tištěná.

To, že útoky nedemokratických režimů proti „měkkým cílům“ (publicistům či lidskoprávním aktivistům) nejsou nejšťastnějším postupem, si myslí i Mucháwí ar-Rašíd, který na stránkách listu al-Quds al-arabí analyzuje situaci v Saúdskoarabském království. V článku s názvem „Saúdská vnitřní politika mezi peticí a násilím“ z 5. března rozvíjí tezi o rostoucím odcizení mezi zdejším režimem a veřejností. Ta se snaží domoci podílu na řízení společnosti většinou pomocí nenásilných prostředků. Příkladem může být petice saúdských liberálů, kteří vyjádřili své znepokojení nad rostoucími pravomocemi ministerstva vnitra a jemu podřízených bezpečnostních složek.

Podobné aktivity však bývají v zemi dvou posvátných chrámů často potlačovány, což podle autora nechává opozici otevřenou jen jednu cestu, a tou je cesta násilí. Příkladem může být smrt čtyř francouzských turistů jen několik týdnů po zveřejnění zmíněné petice. Tato politováníhodná událost jednak dokazuje, že represe proti liberální opozici nijak neomezují působení radikálních zločineckých organizací, a zároveň odhaluje faktickou neschopnost saúdských bezpečnostních složek. Jedinou možností je tak podle autora opětovné nalezení smlouvy mezi režimem a lidem. Jinak lze očekávat další a další nevyšlešené petice a vedle nich, bohužel, i další násilné útoky.

Z arabského tisku vybíral Zdeněk Beránek.

Postindie a Postfrancie

Vzájemné kulturní ohledávání

Francouzi učí Indy a Indové pak zas Francouze rozumět svým kulturám a významu vykořisťování.

FELIX XAVER

Za konceptem *Subaltern Studies* stojí indická akademická diaspora počátku osmdesátých let, jmenovitě profesor historie na University of Sussex Ranajit Guha. Ten působil po většinu desetiletí v čele redakce specializovaného časopisu, jenž měl stejný název jako nový koncept. Studie autorů z řady kontinentů, které v něm byly publikovány, se věnovaly otázkám nastoleným „současnou kritikou moderní historiografie, nacionalismu, orientalismu a eurocentrismu v konstrukci vědění společenských věd“. Mezi inspirátory myšlenkové pozice redaktorů a příspěvateľů časopisu lze zařadit Michela Foucaulta, jehož práce, tematizující vztah vědění a moci, patřily v *Subaltern Studies* k nutnému myšlenkovému základu, a také Foucaultova žáka Edwarda Sadda, známého publikací knihy *Orientalism* (1978).

Teoretická debata, kterou okruh *Subaltern Studies* otevřel ve vztahu k moderním dějinám, brzy opustila úzce vymezené pole indických dějin a zabydla se v nejširší škále společenskovědních disciplín celého světa. Guha i Sadd vycházeli do jisté míry z marxismu, *Subaltern Studies* však nelze jednoznačně zařadit do schématu marxistické radikální historiografie. Hlavní bod, který může demonstrovat rozdíl mezi *Subaltern Studies* a například tradičním britským marxismem ovlivněnou „historiografií odspodu“, nachází Dipesh Chakrabarty v jasném upřednostnění teorií třídního vykořisťování před jeho dalšími formami v případě druhého směru. Pro *Subaltern Studies* stojí naopak v centru zájmu zejména koloniální varianta exploatace.

Mohou podřízení mluvit?

Stoupenci *Subaltern Studies* začali zhruba od poloviny osmdesátých let svoji oblast výzkumu sami označovat jako *Postcolonial Studies*. Mezi dnes klasické práce tohoto směru myšlení patří článek Gayatri Chakravorty Spivakové *Mohou podřízení mluvit? Spekulace o obětování vdov* (Can the Subaltern Speak?: Speculations on Widow Sacrifice, 1985), v němž se autorka dospívá k vlastní definici podřízenosti. Do velké míry přitom vychází z Gramsciho konceptu hegemonie a Derri-dovy Grammatologie. Pomocí příběhu sebevraždy bengálské vdovy nastoluje Spivaková otázku, zda se tato žena nacházela v podřízené pozici dialogického neporozumění ze strany patriarchální narativní struktury. Autorka později obhájila svoji vizi subalterity vůči inflačnímu užívání tohoto konceptu: subalterní není podle ní „jen slušivé slovo pro utlačované, pro Jiného, pro někoho, kdo nedostal kousek koláče“. Koncept definuje na základě původního významu Gramsciho poznámek z Mussoliniho vězení jako stav, kdy „hlas proletáře nemohl být zachycen, protože byl strukturálně vypsán mimo vyprávění buržoazie“.

Nejmladší zavedenou generaci indických „postprofesorů“ představují v současné době padesátníci Homi Bhabha a Arjun Appadurai, kteří napsali své nejznámější práce v polovině devadesátých let (*Místo kultury* – The Location of Culture, 1994, resp. *Modernita zblíz-*

Varanásí. Foto Václav Vašků

ka: Kulturní dimenze globalizace – Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalisation, 1996). Oba se však v rámci reflexe postkoloniální teorie věnují naprosto odlišným problémům. Zatímco Homi Bhabha vychází hlavně z literární teorie, věnuje se Arjun Appadurai v první řadě kulturní antropologii a geografii. Bhabhův přínos leží především ve znovuoživení původně Bachtinova konceptu hybridity, který byl od vydání jeho knihy aplikován na nejrůznější příklady. Hybridita má pro Bhabhu subverzivní a osvobozující účinek, protože je využívána v boji proti kulturní homogenizaci zakotvené v binárních opozicích (Sever/Západ – Jih/Východ, civilizace – barbarství ad.).

Arjun Appadurai vychází ve své práci, věnované kulturním proměnám v období globalizace, zejména z Deleuzova konceptu deterritorializace. Oproti Bhabhovi, jehož nesmírně husté „psaní“ s řadou neologismů a nečekaných slovních spojení je těžko stravitelné, je Appadurai mistrem jazyka a vyprávění. V jeho práci nacházíme mimo jiné odkazy na Frederika Jamesona a jeho dnes zcela zapomenutou postmoderní teorii, velkou roli v Appaduraiho úvahách hraje také imaginace (Anderson, Castoriadis ad.). V centru jeho výzkumu však stojí kulturní přenos (v tehdy nově pojmenované) transnacionální perspektivě. Appadurai pro něj nachází několik kanálů, které pojmenovává na základě anglického slova *landscape* (krajina) jako *ethnoscape*, *mediascape*, *technoscape*, *financescape* a *ideoscape*.

French Theory není doma prorokem

V devadesátých letech refletovala indická akademická diaspora v anglosaském prostředí značně populární francouzský poststrukturalismus (souhrnně občas nazývaný jako *French Theory*). Michel Foucault, Jacques Derrida, Jean Baudrillard, Pierre Bourdieu a další francouzští autoři patřili ve své době k vývozním společenskovědním arbitry,

samotné francouzské akademické prostředí devadesátých let však na ně do značné míry pozapomnělo. Příčinou může být fakt fakt, že byl poststrukturalismus příliš spjat s myšlenkovým klimatem západoevropského horkého jara 1968. Zatímco ve Spojených státech Clintonova administrativa podporovala v akademickém prostředí „posttrendy“, jejichž stoupenci byli často zároveň advokáty multikulturalismu a *affirmative action*, ve Francii patřili v devadesátých letech „osmdesátníci“ k obtlouštělému a zkorumpovanému establishmentu Mitterrandovy epochy (např. Jacques Attali).

Místní radikální levice se v této době orientovala (podobně jako v dalších latinských zemích) hlavně na „altermondialismus“ (anti-globalismus) a „postoperaismus“, reflektující italskou a vzhledem k přítomnosti početného italského akademického levicového exilu v Mitterrandově Francii i francouzskou zkušenost „olověných let“. Vztah radikální Francie k vlastním pomazaným hlavám uznávaným za oceánem lze ilustrovat názvem pařížské výstavy, která na přelomu tisíciletí ironicky volala po *Fresh Theory*. Zásadní význam mělo ale ve francouzském prostředí vydání knihy *Impérium* (Empire) autorů Michaela Hardta a Antonia Negriho v roce 2000. Kniha, která je základním textem postimperialistické vize filosofie dějin, měla značný vliv na zvýšený zájem jak o postkoloniální teorii, tak i na jistou revizi postsrukturalismu.

„Šílený profesor“ Antonio (Toni) Negri, který strávil ve Francii nemalou část svého politického exilu (připomeňme, že byl v osmdesátých letech v Itálii považován za hlavu Rudých brigád), byl během francouzského angažmá v úzkém kontaktu s místní akademickou elitou (Felix Guattari ad.).

Třetí svět za humny

Obdobně jako práce postkoloniální teorie vycházejí Hardt a Negri z odmítnutí imperialismu a západocentrismu. Impériem však

pro ně není žádná z klasických koloniálních velmocí ani Spojené státy, ale nadnárodní kapitál, který může a nemusí s klasickými imperialistickými centry splývat. Přesto však nemá Impérium jednoznačně lokalizovatelné centrum a jeho exploatace není namířena proti periferii v tradičním geografickém slova smyslu. Podle Hardta a Negriho jsou dnes hranice mezi prvním a třetím světem nejasně identifikovatelné. Druhý svět vzal za své pádem berlínské zdi a v prvním světě se objevuje stále více souvislých pásů chudoby připomínající třetí svět (např. severní lem pařížské aglomerace). Obdobně se v zemích donedávna pokládáných za rozvojové objevují čím dál více ohrazené zóny bohatství a luxusu (např. indické „Silicon Valley“).

Spoolečenské proměny v zemích, jako je Francie, bývají většinou veřejným míněním pokládány za přímý důsledek mohutné vlny přistěhovalectví posledního desetiletí. K otázce migrací se vyslovuje čím dál více odborníků i laické obce. Před francouzskými prezidentskými volbami v dubnu 2007 je téma přistěhovalectví tím, čím bylo téma bezpečnosti v minulých volbách (jež následovaly po atentátech ze září roku 2001). Mimo politické debaty se prohlubují i teoretické diskuse ve frankofonní radikální akademické obci a nacházejí svůj odraz zejména v časopisech *Le monde diplomatique* a *Multitudes*.

Právě tato periodika otiskla v polovině prvního desetiletí reakce na diskuse, které proběhly v rámci *Postcolonial Studies* již o deset let dříve. Použijeme-li Bhabhova konceptu, je současná frankofonní radikální teorie do jisté míry hybridem mezi pozdní reflexí poststrukturalismu (čteného navíc větší nou přes výklady indických autorů z diaspor), heterodoxního marxismu italské školy („postoperaismus“) a německé kritické teorie (Marcuse, Adorno, Benjamin ad.).

Autor je doktorand FF UK a UPV v Montpellier.

Astra vpáčená mezi zuby

JAKOB VAN HODDIS
(1887–1942)

Mraky jak sukna svíjejí se v tmách

Mraky jak sukna svíjejí se v tmách.
Tuším, že v nebi vládnou zase střety.
Andělé mají z boží kletby strach,
držíce v drzých držkách cigarety.

Vždyť Lucifer je dneska večer zvaný.
S jedním z nich půjde. A je jedno s kým.
Přes sedm nebí táhne čpavý, slaný
pach potu hříšných, tabákový dým.

GEORG HEYM
(1887–1912)

Parníky na Havole

Těch lodí bílý trup. A rudá pěna
v jezerech, v brázdách, které vyryl kýl.
Veliký soumrak. V žáru těchto chvil
třepotá hudba, větrem unášená.

Kolona lodí. Břeh se tlačí na ni.
Příšeří stromů nad karavanou.
Kaštanů bílé květy zůstanou
jak stříbrný déšť v důlcích dětských dlaní.

A zas a dále. Tam, kde šero klade
svůj černý věnec na ostrovní les,
kde vlny vráží do rákosí v řadě.

A jenom kouř z těch lodí zůstal dnes
na západě, jež měsíc stříbří chladem.
Kouř, průvod mrtvých, když jde do nebes.

ALFRED LICHTENSTEIN
(1889–1914)

Jízda do blázince II

Maličká dívka s malým bratrem dřepí, bosí,
vedle nich převrhnutá bečka.
V hadrech se válí lidská troska, žere cosi,
je jako od cigára v slunci vypálená tečka.

Hubené kozy na trávnících mezi domy
jsou na provaze, chvílemi se na něj věsí.
Neznatelně se nestvůrnými stromy
nesmírně mírně blíží bledé běsy.

PAUL BOLDT
(1885–1921)

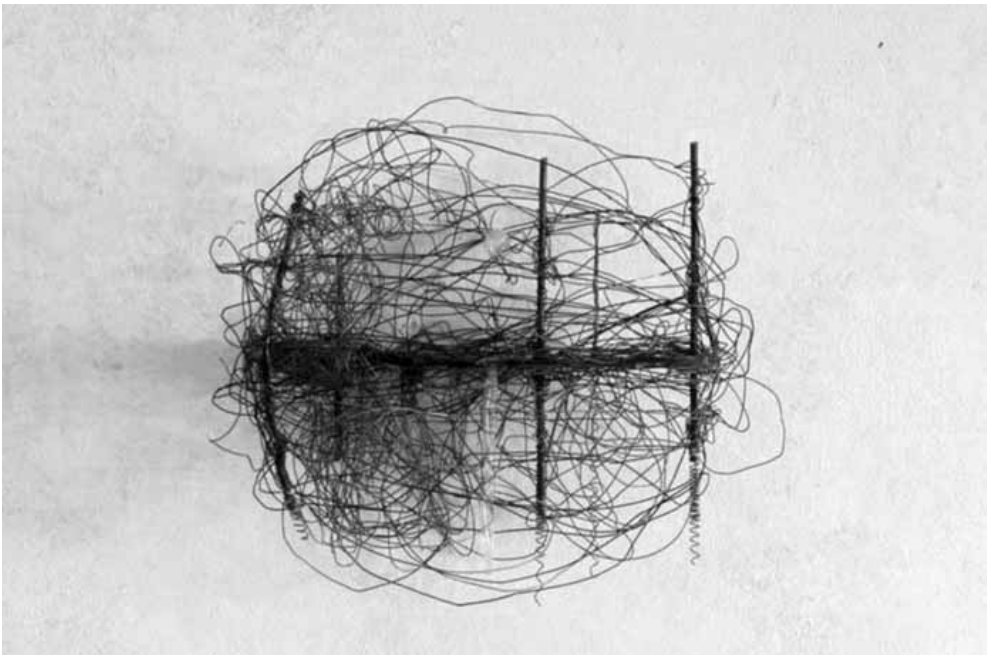
Děvky z Friedrichstraße

Jsou bárky, které loví na mělčině
postranních ulic, podobny teď ptákům,
dány v plen lačným nenechavým zrakům.
Strhnul je dav, jenž jak proud mořský plyne.

A tak se ženou rybím hejnům v patách;
plešatec čumí, okoun cítí muka,
zelenáč zabral, na vlasci se cuká
a na palubu švihnutím se natáh.

Je jako střela, kterou vede chtíč!
Jak střeva vyrvou mu tu chlípnost z těla
ty sprosté kuchtý. Odvrhnou ho pryč

bez sentimentu. Pak se připravují
na další útok. Skryty v roucha skvělá
s úsměvem znovu proti vlnám plují.

GOTTFRIED BENN
(1886–1956)

Malá astra

Na stůl nám dali utopeného rozvážče piva.
Kdosi mu vpáčil mezi zuby
astru: byla světle fialová.
Když jsem dlouhým nožem
pod kůží
směrem od hrudníku
vyřezával jazyk a patro,
zřejmě jsem se dotknul té květiny
a sklouzla do mozku, který ležel vedle.
Přibalil jsem mu ji do hrudní dutiny
mezi dřevitou vlnu,
když ho zašivali.
Napij se dosyta ve své váze!
Spi sladce,
malá astro!

AUGUST STRAMM
(1874–1915)

Zteč

Ze všech koutů ječí strachy chtění
Křič
Bič
Šlehá
Život
Před
Sebou
Sem
Supící smrt
Nebe rve se v cár
Slepě divě řezničí zděšení zmar

KLABUND
(1890–1928)

Jakýsi bůh

Jakýsi vyzvracel mě bůh,
tak ležím, a jde ze mě puch,
nehnu se z fleku, bludný kruh.

A že jsem asi hodný kluk,
vrhnul mě do voňavých luk,
kde květin pučí celý pluk.

Ještě jsem mladý, bože můj.
Kyticky, co to pletete?
Že díky mně tak kvetete?
Milujte mě! Jsem hnůj! Jsem hnůj!

YVAN GOLL
(1891–1950)

Smuteční pochod

Pohřební průvod – co já mezi nimi?
Bičován deštěm, křídly havraními
ovíván, vidím staré vdovy v poutech tance
a jeptišky se modlí, chlapci drze civí
na monstrance.

Pochybovači – zač mě pořád mají?
Mrtví a zakletí – zdali mnou pohrdají,
když v mokřím větru samot chladem hynu?
Proč pořád slyším tupě klouzat rakve v hlínu?
Kostelní věže štvány nebem dokola se řítí,
v ulici každé dřepí žebrající vytlí:
můj život prší, je déšť, bolné lkaní,
listopadové dlouhé umírání.

ALBERT EHRENSTEIN
(1886–1950)

Nerozlučně

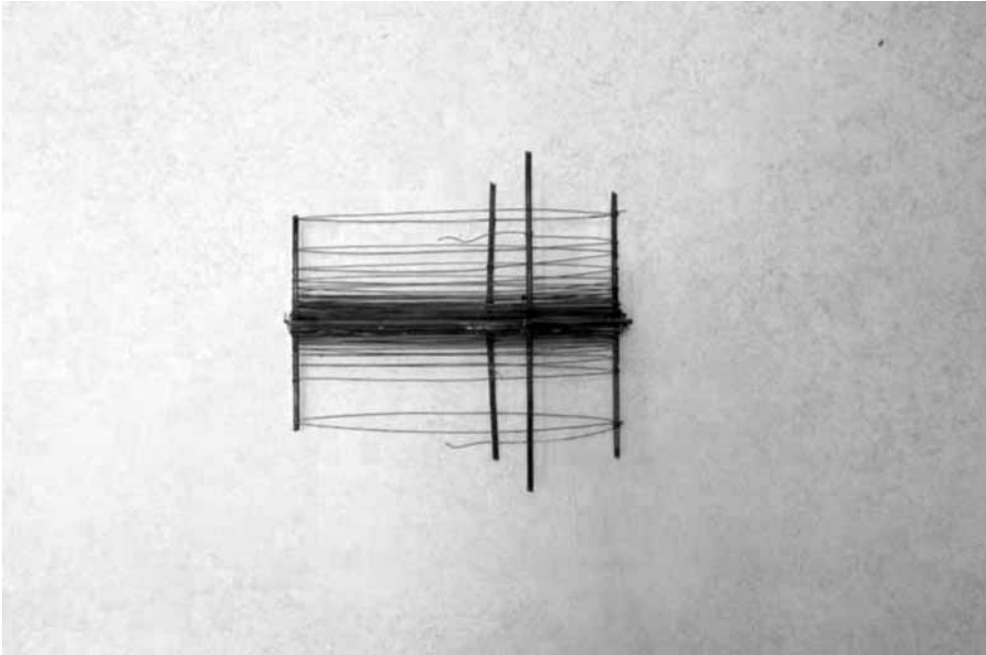
Kdo ví, zda není
život umíráním,
dech rdoušením,
slunce noci?
Z božských dubů
padají plody
přes prasata v lejna,
z nichž stoupají
vonné závany růží
v strašlivém koloběhu,
mrtvola je zárodek
a zárodek mor.

WALTER HASENCLEVER
(1890–1940)

Táboráky na pobřeží

Květen 1914

Šedý dým stoupá z ohňů na pobřeží.
Z hlubin mi kyne další pohroma.
Leopardi větří a srst se jim ježí.
Jsi blízko, Smrti, sestro má.
Evropa trhá svoje vlastní síť,
ta bídná bárka; bouře sráží ji.
Šílenou úzkost náhle rozbíjí
křik matky, která ztratila své dítě.
Můj kůň dnes v noci posel. Jsem teď sám.
Ty zrůdo! Viš, jak opuštěný jsem?
Z mršiny stoupá k jiným hodinám
a k jiným sluncím divná cizí zem.

Poezie německých expresionistů

EDLEF KÖPPEN
(1893–1939)

V noci

Mezi komíny rozstříleného baráku
sedí měsíc a zírá na hořící ves
a skučí.
Jak závoje se jeho slzy plazí přes střechy.
Občas zašteká puška
a kulka zakousne se do dřeva či střepy –
občas zařve dělo
a zpívající cáry pak se třepotají kolem
jak netopýři,
kdesi se uličkami řítí křik.
Na kříži s Kristem zableskla se lebka.

KARL OTTEN
(1889–1963)

Korunovace srdce

Rozevři své srdce, bratře:
tu knihu jitřních červánků, bratře
nové doby, bratře
ten plášť strachu, bratře
to oko poznání, bratře!

Tvé srdce uzří osvětlení
přes tvé vraždou požehnané dlaně:
bídne a bledé seškrabují marně
strup hanby ze znesvěceného těla.
Svátost! Svátost! Svátost!
Nevyslovitelnost, sněhové snášení se
Tvého nebeského dechu
Tvá smrtí rachotící hrud' –
lidstvo!

ARTHUR DREY
(1890–1965)

Mladý prorok

Jako kmen, jenž se v tvrdých vichrech bělá,
v paroží ztuhlé vypíná své dlaně.
Červi mu rozžírají slupku těla,
jež rozpálené jako nebe plane.

Z končin, kde doznívají jeho hromy,
jak moře černých ptáků jdou sem davy,
němě se valí, hluší, nevidomí,
pohřební průvod, proud smrtící lávy.

Přeložil Radek Malý

galerie

Na soklu i pod ním

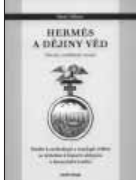
Jakub Lipavský (1976) je absolventem sochařské školy J. Zeithammla a zároveň malířské školy V. Skrepla. Pracuje s propojováním obou médií, hraje si s polaritou socha – obraz. V drátěných prostorových kresbách lze spatřovat odkaz na závěsný obraz s klasickým krajinným motivem (odraz měsíce ve vodě), stejně tak je lze chápat jako sochařské prostorové studie, připevněné ovšem na zeď. Zkoumání tohoto „obrazového prostoru“ vede k vytváření závěsných ploch, plošných objektů, které zrcadlí nebo absorbují okolní prostředí (aluminium, zlato, lak). Sochařské objekty úzce souvisí s prostředím, vycházejí z něj, Lipavský je staví na sokl i pokládá na zem, nechá je prorůstat podlahou, ve volném prostoru trávou. Jeho práce z poslední doby se více koncentrují na vztah vnějšího a vnitřního prostoru u trojrozměrné plastiky.
Marie Míčová

Robert Rohál
Kupředu levá, zpátky ni krok
Nakladatelství XYZ 2006, 193 s.

České země se mohou pochlubit v celoevropském kontextu ojedinělým počtem amatérských knih zabývajících se historií domácího filmu. Kromě desítek osobních zpovědí vyhaslých hvězd do této skupiny patří nadšenecky sepsané diletantské publikace skrývající se za roušku osobního zaujetí. Právě taková je kniha Kupředu levá, zpátky ni krok autora (a „celoživotního dělníka na poli kultury“, jak je na obálce charakterizován) Roberta Rohála. Když pomineme vpravdě normalizační grafiku a otřesnou kvalitu fotek, dostáváme se k citacím Blesku, Květů a jiných „ověřených“ zdrojů, potom můžeme pokračovat přes středoškolské jazykové formulace a skončit třeba umanutým autorským postojem. Kniha o bývalých hvězdách normalizačního filmu je napsána v podezřele smířlivém a familiárním duchu. Autor se smířuje s naprosto nedostačujícím „tak to tehdy prostě chodilo“ či „byl to sice komunista, ale výborný herec“. Smyslem celé knihy je znovu připomenout ty, kteří mohou být našťěstí v klidu zapomenuti, vyjmenovat jejich štky v kvalitních filmech a dlouze se zabývat jejich vůdčí úlohou v normalizačním balastu. Zásadním nedostatkem Rohálovy knihy není její téma, ale naprostá neschopnost vidět tehdejší dobu v kritických souvislostech. Vznikla tak publikace, která je odstrašujícím příkladem i pro výše zmiňovaný amatérský proud. Kniha beze zbytku zbytečná, kterou ocení snad jen opravdu zapálení (rudí) pamětníci.

Jan Jílek

René Alleau
Hermés a dějiny věd
Přeložil kolektiv autorů
Malvern 2006, 252 s.

Nakladatelství Malvern vydává knihy o alchymii, esoterice a též díla Zdeňka Neubauera. Kniha Reného Alleaua přináší výborný úvod do problematiky dějin alchymie a její symboliky, otevřený i nezasvěcenému čtenáři. Francouzský filosof a historik věd (1917) se věnuje zvláště tradici, způsobům alchymistické iniciace (nejen západní, ale též islámské a čínské), prezentuje rozsáhlý materiál tvořený symboly, vztahujícími se např. k mytologii města, symbolice těla, smrti etc. Svazek otevírá rozhovor s autorem, který konstatuje absenci archaismu v totalitě našeho současného bytí, nutností je mu „přimět transcendentno, aby sestoupilo a konkretizovalo se“. Velkým tématem jeho spisu se jeví rozklíčování alchymistického jazyka, který je gnostický i hluboce poetický a jehož poselství pro naši současnost dokázali nezávisle na sobě objevit C. G. Jung i surrealisté. Hermetismus alchymie v sobě obsahuje jiné, alternativní poznání a směřuje k velké syntéze protikladů. Alleau se přirozeně při svých studiích nemohl vyhnout našemu hlavnímu městu. A zde jeho vyznání: „miluji Prahu, neboť pro mne představuje centrum nového humanismu, jež ukončí epochu politických válek, stejně jako ukončilo války náboženské“.

Jiří Zizler

Já su stěhovavý pták – Natálie Masliková–Schmidtová (1895–1981)
Muzeum umění Olomouc 2006, 152 s.

Monografie vydaná u příležitosti pětadvacátého výročí úmrtí malířky Natálie Maslikové–Schmidtové. Na jejím vzniku se podílel okruh znalců naivního umění, jehož byla Masliková přední českou představitelkou. Autoři se výpravným pojetím vůbec první retrospektivy originálního výtvarného odkazu Maslikové snažili splatit dluh vůči této výtvarnici. Malby sice na první pohled působí jako dětské, ale při jejich detailnějším prozkoumání se otevírá fantazijní svět, který sahá až k mytickým kořenům lidské existence. Text doplňují odborné a vzpomínkové texty, nechybí ani rozhovor s malířkou. Rozsáhlá studie Arséna Pohribného sleduje její životní osudy – dětství na Sibiři, uzavření sňatku s Čechem, které ji zavedlo na moravský venkov, první umělecké pokusy, úspěchy vrcholící pařížskou výstavou, proměny tvorby na sklonku života. Autor vytyčuje důležité časové mezníky, které osvětlují různé etapy malířčiny tvorby, například období návratu k životu na ruském venkově či cyklus tzv. afrických kreseb, které se, přestože Natálie Masliková Afriku nikdy nenavštívila ani neznala tamější kulturu z literárních pramenů (byla negramotná), nápadně podobají africkým primitivním malbám. Kvalitní práci autorů monografie dokládá i fakt, že publikaci uzavírá stručná malířčina biografie, podrobné informace o výstavách a sekundární literatuře a dokonce i německé a francouzské resumé.

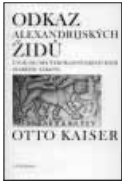
Helena Vyplelová

E. Coreth, P. Ehlen, G. Haeffner, F. Ricken
Filosofie 20. století
Přeložil Břetislav Horyna
Nakladatelství Olomouc 2006, 255 s.

Přehled filosofie 20. století začíná popisem fenomenologického hnutí, kde je správně věnováno nejvíce místa Husserlovi a Heideggerovi. Zmíněn je i Scheler, Merleau-Ponty a Ricoeur, ovšem chybí mi tu zmínka o Finkovi a našem Janu Patočkoví: i oni podstatným způsobem přispěli k rozvoji tzv. asubjektivní fenomenologie. Z tohoto oddílu jasně plyne, co to fenomenologie je – tedy filosofické umění, v němž se vědomí dostává k sobě samému a odtud, z transcendentální subjektivity je s to pravdivě popisovat fenomény, s nimiž se ve sféře niternosti setkává; takto se dodává smysl světu a člověku v něm. Stejně výstižně je probrána filosofie existence (Marcel, Sartre, Jaspers, Camus) a filosofie dialogu (Buber, Rosenzweig, Lévinas). Vystupuje zde pěkně Camus se svým revoltujícím člověkem, který se snaží překonat absurditu světa, a je zvyrazněn i Lévinas se svým pojetím tváře jako události, kdy se setkáváme s druhým, kdy podřizujeme ontologii etice, dbáme tedy spíše o transcenci druhého, než abychom viděli jen totalitu bytí. V dalším oddílu je probrána filosofická antropologie (Plessner, Gehlen) a strukturalismus (Lévi-Strauss, Foucault). V prvním náčrtu je vyjádřena i hermeneutika, symbolizovaná jmény Heidegger, Gadamer a Ricoeur. Po stoupcích kritické společenské teorie (Adorno, Horkheimer, Marcuse) je pak poměrně zešířena pojednána též analytická filosofie (Frege, Russell, Wittgenstein aj.).

Jiří Olšovský

Otto Kaiser
Odkaz alexandrijských Židů – úvod do deuterokanonických knih Starého zákona
Přeložil Jiří Hoblík
Vyšehrad 2006, 168 s.

U překladů, jež k nám uvádějí autora poprvé, je třeba se ptát, zda se jedná o kruciální dílo či jen „příležitostný“, byť z hlediska oboru důležitý spis. Jestliže náročnost překladu a jistě i finanční důvody zabránily nakladatelství Vyšehrad vydat stěžejní Kaiserovo dílo, třísvazkovou knihu Der Gott des Alten Testaments (Bůh Starého zákona), pak je možná škoda, že jako první nevyšla kniha Jenseits des Nihilismus – Christliche Existenz nach der Postmoderne (Mimo nihilismus – křesťanská existence po postmoderně), jež se zabývá Nietzscheho tématem evropského nihilismu, ale z pozic tradice Rudolfa Bultmanna. Přes tuto výhradu jde o vynikající úvod do spisů, jež zůstaly mimo ustálený kánon hebrejské bible. Precizně strukturovaná kniha seznamuje zájemce o tuto odlehlejší část křesťanství s jednotlivými deuterokanonickými knihami a kromě základních údajů poskytuje též informace o členění jednotlivých knih, datování, pramenech, původním jazyce, v němž byly sepsány, či teologickým charakteru a u každé kapitoly uvádí podrobnou bibliografii.

Michal Janata

Henry Miller
Obratník Kozoroha
Přeložil Pavel Dominik
Paseka 2006, 304 s.

Mladý člověk získal ve třicátých letech minulého století místo v americké telegrafické společnosti. Po nuzných letech má zajištěnou existenci a nebýt toho, že je přesvědčen o své jinakosti a výjimečnosti, mohl by vést docela spokojený život. Jenže kam se má podít ta hypertrofovaná část lidské osobnosti, která má ambice stát se spisovatelem, avšak na každém kroku naráží na podivnosti dennodenní skutečnosti, nebaví ji odpovídat naučenými replikami a cítí fyzicky až bolestně točící se kola systému se jménem „american society“? Henry Miller ten prostor vytvořil. Literárně ho umístil ve svých knihách-dvojčatech Obratníku Raka a Obratníku Kozoroha do meziprostoru fiktivní autobiografie. Právě v těchto polohách mezi autorem a hrdinou se odehrává napjatý a hutný běh myšlenek: zde je místo pro provokaci, rasistickou i machistickou, zde se splétají stopy všech žen, kterým to hrdina „udělal“. Zde je místo pro plané i hluboké filosofování, pro přemílání jmen řecké mytologie, vymyšlení vlastních mýtů, pro osvětlení i propady. Tento prostor je fantaskní, přestože ho autor vystavěl na věcech nejbližších a známých, každodenních, nevnímaných. Právě tento prostor postihuje skvěle i nový překlad Pavla Dominika. Jeho jazyk je neuvěřitelně živý a živelný. Millerovy spletence slov a významů rozšířoval do vybuchujících kytic, do řetězů asociací různých chutí, barev i expresivity.

Radka Bzonková

„Rýžoviště zlata a doly drahokamů...“ – sborník pro Václava Huňáčka
Editoři Věra Landělová, Michal Řoutil
Pavel Mervart 2006. 579 s

Znajе knihu s převzatým titulem Rýžoviště zlata a doly drahokamů iráckého historiografa Al-Mas‘údího z 10. století a nevěda, kdo je Václav Huňáček, zahloubal jsem se do uvedeného sborníku – a vida!, nanejvýš poučné čtení! Docent Huňáček působí na pražské Karlově univerzitě v Ústavu slavistických a východoevropských studií (tolik na srozuměnou, abychom jubilanta nepřeskočili). Sborník obsahuje příspěvky vztahující se k počátkům evropské kultury, křesťanské vzdělanosti a jejímu rozsahu od počátků k dnešním dnům. Jednotliví přispěvatelé podávají fasetovitý obraz historického dění i současnosti, z nějž čtenář získá jakýs takýs pojem o předmětu studia. V „temných stoletích“ po rozpadu Římské říše vznikaly křesťanské osady v Mezopotámii a na území dnešního Iráku, Íránu a Sýrie; zachycena je historie křesťanských obcí v Indii, význam glos na rukopisech a tiscích z otomanské doby, počátky christianizace Arménie ve světle územních sporů s nynějším Ázerbajdžánem, hodnocení osoby sv. knížete Václava, christianizace na Rusi (část příspěvků v ruštině a ukrajinštině), komentář ke Komenského Všeobecné poradě a ke Kronice Jana Malála – stručně: opulentní duchovní hostina vzdělcům i diletantům k poučení a východiskům. Sborník je opatřený černobílými fotografiemi a stručným poznámkovým aparátem s resumé.

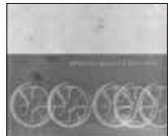
Vít Kremlička

Eva Koudelková
Od Homole k Hejšovině – lidová vyprávění z kladského pomezí
Ilustroval Petr Kříž
Bor 2006, 181 s.

V kladských pověstech převyprávěných Evou Koudelkovou, jež pojednávají o místech, o lidech a o strašidlech (jak zní názvy jednotlivých kapitol), se spojuje přesvědčení o predestinaci (výrazně artikulované ve středověkých exemplech) s atmosférou novodobých pohádek: tak vodník může se sedlákem cestovat na určité místo, kde je mu souzeno utopit někoho, komu to bylo předurčeno, ale se sedlákem, který jej tam odvezl, se stanou přáteli. Častým námětem je také (stejně jako už kdysi v cyklu o svatém grálu) osudovost položení otázky nebo vůbec oslovení: kdo odpověděl na volání hejkala, dopustil se fatální chyby, protože, pokud viníkem nebyl kněz, hejkal mu skočil za krk a oběť byla často roztrhána (a strážnému skřítkovi hlídajícímu poklad prosím také neodpovídat!); naopak k vysvobození duší bloudících po smrti světem stačí v pověstech často říci jedinou správnou větu, poděkovat nebo pozdravit (trestem za nedodržení této etikety může být také smrt). Kniha je výborně edičně vypravena (což je chvályhodnou praxí u všech autorčiných knih): najdeme v ní mapku celé oblasti, česko-polsko-německý místopisný slovník i krátké etnologické komentáře k jednotlivým pověstem.

Jan Lukavec

Rómovia a druhá svetová vojna – čítanka
 Editori Ingrid Vagačová, Martin Fotta
 Nadácia Milana Šimečku 2006, 190 s.
 + doprovodné DVD

Publikace navazuje na dlouhodobý projekt Nadácie Milana Šimečku Osudy tých, ktorí prežili holokaust, který se stal v roce 1995 součástí jednoho z ústředních programů nadace Oral History. Současně čítanka prezentuje i výstupy z projektu Rómske pracovné útvary: opomínaný aspekt druhej svetovej vojny, který Nadace realizovala v roce 2005. Ambicí čítanky, uvedenou editory v předmluvě k celé publikaci, je „stát se úvodem do tématu perzekucí Romů v období druhé světové války“, resp. „na omezeném místě soustředit klíčové texty o daném fenoménu, které by odborné i laické veřejnosti poskytlý základní informace a sloužily jako základ pro další výzkum“. Publikace tak vedle sebe prezentuje texty akademické, ale také zaznamenaná osobní svědectví, ukázky dobových dokumentů, fotografie či výňatky z biografii. Mozaiku textů, jejichž perspektiva variuje od distancovaného pohledu badatelů až k výpovědím ryze subjektivního charakteru, zasazují do jednotného rámce jednak úvodní texty obou editorů a také krátké komentáře předcházející každému z textů. Jednotlivé příspěvky jsou, v závislosti na jejich charakteru, doplněny buď celkovou verzí anebo krátkým resumé v romštině. Součástí publikace je DVD, obsahující ukázky svědectví vybraných pamětníků. Třebaže dnes již není možné říci, že by byl romský holocaust neznámý, přináší publikace řadu nových informací či perspektiv.

Marek Jakoubek

Renata Kalenská
LEXikon Otakara Motejla
 Nakladatelství Lidové noviny 2006, 372 s.

Čtenář by se neměl nechat odradit suchopárně znějícím názvem ani tím, že život protagonisty (advokát, soudce, ministr spravedlnosti, nyní ombudsman) je spojen s obvykle nezajímavým světem paragrafů. Ale již grafická hříčka v názvu, jakož i předmluva jednoho z jeho klientů (Pavla Landovského) od takového zjednodušení odrazuje. Nicméně odkaz k encyklopedičnosti není náhodný. Nemáme před sebou chronologizující kroniku. Uvolněné vyprávění životních příběhů, zážitků a názorů má v duchu titulu formu slovníkových hesel od „abstinence-absurdita-ambice“ až po „žebřák-žert-život“. Díky panoramatického puzzle mají různou historickou, společenskou či jen rodinnou a intimní závažnost (ke klíčovým patří okupace, normalizace, proces, charta, estébák, ministr, emigrace, privilegia) a jsou i různé délky: nejčastěji kolem stránky, výjimečně jich je desítka, či naopak jen jedna věta (apokalypsa, erotika, lež, obhájce, risk, řád, tma, waltz). Tato hlediska nejsou v přímé úměře: heslům prezident a premiér je věnováno méně řádek než sekretářce. Jen tak mezi řečí vypravěč neváhá „prásknout“ své partnery i soupeře z doby před Listopadem i po něm. A dobrodrušně zvěstuje i o svých (poněkud švejkovských) faux pas u královny či německého velvyslance. V kontrastu s přiznáním svých slabín ve znalosti cizích řečí (heslo jazyk) celý text demonstruje, jak dokonale zvládl pro angličtinu tak typický understatement.

Miloš Štěpánek

INZERCE

**konto
bariéry
77**

**Nadace Charty 77 – Konto BARIÉRY
 vyhláší výběrové řízení na rozdělení
 výnosů nadačního jmění za rok 2006
 a 15% Dodatku č. 7 z prostředků
 Nadačního investičního fondu (NIF).**

Téma I

Podpora projektů neziskových organizací, které připravují a nebo již provozují Centra pro setkávání a společné aktivity zdravých a handicapovaných občanů, jejichž cílem je co nejplnější integrace zdravotně postižených spoluobčanů do života. Konkrétně je výběrové řízení přednostně určeno na podporu vybudování a provozu víceúčelových zařízení, která budou poskytovat terapeutické, zdravotní, sociální a kulturně společenské služby a aktivity, vytvářet pracovní příležitosti pro handicapované a povedou k jejich přímému zapojení do těchto aktivit.

Téma II

Je určeno pro nestátní neziskové organizace, které poskytují sociálně-zdravotní služby. Nadace podpoří:

1. projekty, které pomáhají rodině v zajištění kvalitní péče a umožňují dožit seniorům a těžce nemocným členům rodiny v domácím prostředí;
2. projekty, které přicházejí s novými přístupy a napomáhají rozvoji paliativní a hospicové péče.

PODMÍNKY PRO ÚČAST VE VÝBĚROVÉM ŘÍZENÍ:

1. Přihláška – formulář
2. Podrobně zpracovaný projekt
3. Konkrétní žádost o podporu
4. Detailní rozpočet
5. Doporučení dvou nezávislých garantů
6. Kopie zakládací listiny, registrace organizace a plný statut
7. Výpis z účetní uzávěrky za minulý rok
8. Je-li žádost součástí širšího projektu, např. Evropských strukturálních fondů, požadujeme jako přílohu žádosti celý základní projekt

Veškeré dokumenty je třeba odevzdat v 9 kopiích.
 Formulář je k dispozici na internetu www.kontobariery.cz.

Uzávěrka přijetí přihlášek je 13. dubna 2007.

Kontaktní adresa:

Nadace Charty 77 – Konto BARIÉRY, Melantrichova 5, 110 00 Praha 1

www.kontobariery.cz

odjinud

V recenzi sborníku příspěvků z konference o **Boženě Němcové** *Božena Němcová. Život – dílo – doba* (Muzeum Boženy Němcové, Česká Skalice 2006) se Ivo Říha v Dějinách a současnosti č. 3/2007 podrobněji zastavil u příspěvku Roberta B. Pynsenta, srovnávajícího „některé rysy Babičky s knihou Mein Kampf Adolfa Hitlera“. Recenzent konstatoval, že „jakoli provokativní – věcně i ne/metodologicky – se v jistých bodech může studie jevit, obsahuje ve svém jádru několik podstatných momentů, jež mohou být vnímány nikoliv jako autorova samoučelná exhibice, nýbrž jako nesmírně cenná pobídnutí k dalším diskusím a novým přístupům k dané problematice“.

Hermeneutickou imaginaci **Mircei Eliada** (1907–1986) analyzoval ve studii v revui pro religionistiku Religio č. 2/2006 Ondřej Sládek. Předmluvu Louise Aragona k *Noci s Hamletem Vladimíra Holana* otiskl v překladu Anny Čmejkové časopis Plav v čísle 2/2007. V témže čísle s tematickým vymezením „Světová spisovatelé o české literatuře“ najdeme i recenzi románu **Milana Kundery** *Nesnesitelná lehkost bytí*, kterou v roce 1984 publikoval v The New York Times autor románu Ragtime Edward L. Doctorow. – Domácí vydání Kunderova románu „jedenadvacet let poté“ (Atlantis, Brno 2006) komentoval v Hostu č. 1/2007 Jiří Trávnický.

Romány **Libuše Moníkové** *Fasáda* (přeložila Jana Zárubová, Argo 2004) a *Pavana za mrtvou infantku* (přeložil Radovan Charvát, Argo 2005) rozebrala v Souvislostech č. 4/2006 Marta Ljubková.

S autorem dobrodružných a historických románů **Pavlem Hejmanem**, letošním osmdesátníkem (nar. 23. 3. 1927 v Praze), otiskl rozhovor regionální časopis Zvuk Zlínského kraje (zima 2006).

V editoriale letošního 1. čísla „českého zahraničního časopisu“ *Nový Polygon* prozradila jeho nová šéfredaktorka **Michaela Swinkels-Nováková** svůj někdejší autorský pseudonym z exilových časopisů *Reportér* (Švýcarsko) a *Západ* (Kanada), předchůdců dnešního Nového Polygonu. Zněl Nathalie Malinová.

Z poznámky v bookletu CD Pavla Smetáčka & Traditional Jazz Studia Nevšední jiskra vzplála / Let Us Face Sparks Of Rare Gifts (Supraphon 2007) jsme se dozvěděli, že za pseudonymem Wendy Darlenová, jímž jsou podepsány detektivky *Pokoj její duši*, *Přežij jen mrtví*, *Znamení vraždy* a několik podobných (vše v nakl. Signet 1997–99), se skrývá skladatel, textař a překladatel **Petr Lander**, loňský pětasedmdesátník.

Dvě verze tradicionálu *Casey Jones (Strojvůdce Příhoda)* – se skupinou The Jubilairs z roku 1944 a s Greatful Dead z roku 1970 – odvysílal **Bob Dylan** 14. 3. t. r. v 45. části svého pořadu Theme Time Radio Hour nazvané *Trains*.

František Knopp

Francie

Ve Francii vycházejí stovky románů za rok, na knižním trhu se protočí jistě tisíce titulů. A tak není divu, že dochází ke kuriózním souhrám náhod. Někdy zcela obvyklým: třeba že vyjdou (nejen) dva romány pojednávající o Rusku. Anebo poněkud nepřijemným: vyjdou dva rozdílné romány o Rusku, ovšem se stejnou fotografií na obálce. Březnové číslo literární revue Lire takový nešťastný případ popisuje. V kapesním formátu vydaná kniha, jejímž autorem je Vladimír Fedorovskij, Le roman de la Russie insolite (Román o nevšedním Rusku), má své dvojče a zároveň rivala, totiž publikaci běžných rozměrů o 450 stranách, na níž stojí: James Meek, Un acte d'amour (Akt lásky). Proč dvojče? Obě knížky mají na obálce tentýž snímek vlaku uhánějícího zasněženou krajinou, pravděpodobně jde o soupravu taženou parní lokomotivou, protože značnou část záběru tvoří z komína se k nebi valící kouř.

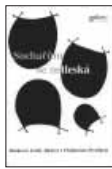
Na první pohled si potenciální kupující a čtenář oba výtisky snadno splete. Pro nakladatelství Métailié, jež pustilo do oběhu knížku Jamese Meeka, je to pěkná smůla. Meekova kniha měla být jejich letošním kasovním trhákem, autorská práva byla drahá. Jde o román skotského autora, americký best-seller přeložený dosud do 27 jazyků, který se prý Johnny Depp chystá zfilmovat. Jak se tak fatální náhoda mohla stát, snažila se dopátrat revue Lire. Kapesní vydání pouze převzalo obálku předchozího vydání románu V. Fedorovského, který vyšel už roku 2004 v nakladatelství Editions du Rocher. V obou případech je u fotografie jako nositel práv uvedena agentura Getty Images, jež patří k největším na světě. Agentura možná měla druhému žadateli sdělit, že snímek již byl na knižní obálku použit. Jenže ani jeden z nakladatelů nezaplatil vysokou částku, z níž vyplývá exkluzivita. A ještě jeden detail. Nakladatelství Rocher v době prvního vydání knihy koupilo fotografii přímo u zdroje, jímž byl National Geographic, kde snímek tvořil součást jisté reportáže, a nikoli u Getty Images, kteří prodej práv zprostředkovávají dnes. A poslední kapka všeho pátrání: ta zatracená fotka vůbec nebyla pořízena v ruské tajze, nýbrž v Coloradu. James Meek (1962) žil osm let v Rusku jako novinář, roku 2004 se proslavil reportážemi z Iráku. Jeho prý pozoruhodný román se odehrává roku 1919 na Sibiři „těsně předtím, než bude pohlcena bolševickou hydrou“. Městečko Jazyk okupuje česká posádka, jde o oddíl legií, jenž měl původně zamířit na Západ. Češi si tohle místo doslova kolonizují. Čtyři protagonisté – fotografka Anna, Samarin, který utekl z pracovního tábora, fanatic Balašov a český poručík Mutz s duší rytíře – mají každý zcela jinou představu o lásce. A právě rozdílný pohled na věc, nemožnost dojit lásky, když ji každý pojímá po svém, se stává hlavní linkou námetu, jež rezonuje s politickou freskou, obrazem rozpadajícího se impéria a hlavně úvahami o třech největších nemocech civilizace: válce, terorismu a fanatismu. Dílo má překvapivě hluboký filosofický podtext, a navíc vyniká výborně podaným příběhem. Francouzská kritika knihu vychvaluje, i v Le Monde vyšla před dvěma týdny dlouhá oslavná recenze.

Jovanka Šotolová

soutěž

Sochařům se netleská

Napište nám, kdy a kde bylo otevřeno muzeum sochaře Vladimíra Preclíka. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá knihu Sochařům se netleská. Uzávěrka soutěže je 4. 4. 2007. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

knihy v redakci

Sebastian Faulks: Abeceda bláznů / BB art 2007, 255 s. **Marie von Ebner-Eschenbachová: Obecní dítě** / Barrister & Principal 2006, 198 s. **Jan Patočka: Češi II** / Oikymenh 2006, 517 s. **Stanislav Sousedík: Identitní teorie predikace** / Oikymenh 2006, 167 s. **Witold Gombrowicz: Kosmos** / Argo 2007, 154 s. **Michael Lorenc: Urousaný orel** / Balt-East 2007, 73 s. **Hernani Donato: Děšť a jaguár – pohádky brazilských indiánů** / Argo 2007, 115 s. **Bedřich Fučík: Paralipomena. Bibliografie Bedřicha Fučíka** / Triáda 2006, 491 s. **Agenda pro českou zahraniční politiku 2007** / Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) 2007, 53, 49 s. **Vladimír Havlík: Soft spirit** / Dům umění města Brna 2006, 264 s. **David J. Bercuson, Holger H. Herwig: Vánoce ve Washingtonu – tajná schůzka mezi Rooseveltem a Churchilem, která změnila svět** / BB art 2007, 381 s. **Milan Konšel: Satelitní atlas světa** / Mladá fronta 2006, 248 s. **Jan E. Svoboda, Jindřich Noll: Praha 1945–2003 – kapitoly o moderní/poválečné architektuře** / Libri 2006, 300 s. **Jitka Škápíková: Báječný svět** / Mladá fronta 2006, 224 s. **Ondřej Havelka, Michaela Lorencová: Nahá Afrika** / Mladá fronta 2006, 224 s. **Masaru Emoto: Voda a léčivá síla modlitby – odhalení skrytého kódu univerzálního jazyka vodních krystalů** / Eminent 2006, 150 s. **Holger Kalweit: Dunkeltherapie – léčba tmou a vize vnitřního světla** / Eminent 2006, 247 s. **Alex Grey: Transfigurace** / Eminent 2006, 168 s.

Linie násilí
The End of Violence
Wim Wenders, 1997, 122 min.

Ve svých „amerických“ filmech se Wendersovi daří střídavě. Vedle téměř geniálních děl typu Paříž, Texas (1983) jsou mezi nimi i průměrná díla nebo vyslovené propadáky (Země hojnosti, 2004). Snímek Linie násilí z roku 1997 lašku jeho v zámoří realizovaných filmů nezvedne. Kombinace thrilleru a existenciálního dramatu o bohatém producentovi násilných filmů, jenž se stane obětí únosu – sice zachyceného policejním kamerovým systémem, ale nevyšetřovaného standardním postupem –, vyznívá velmi rozpačitě. Přehršel dějových zápletek stejně jako jejich významová rozmanitost (motiv manipulace se skutečností prostřednictvím filmu či tajných nahrávek) činí děj filmu až chaotickým, většina rolí je i nepříliš přesvědčivě zahraná. Zaujme snad jen Gabriel Byrne a jako rarita také slavný režisér a scenárista Sam Fuller. U Wenderse tradičně zajímavá hudba (Ry Cooder, Mark Everett aj.) ani kvalitní kamera ale nestačí na udržení divácké pozornosti. DVD přináší film v dobrém obrazovém transferu 2.35:1 (anamorf) s anglickým zvukem v DD 2.0.

Petr Gajdošík

Laibach
Volk
Mute 2006

Pokud předchozí počiny slovinských hudebních ideologů mohly vzbudit dojem, že kapela poněkud ztrácí provokativní drive a začleňuje se do konvenčních mantinelů, aktuální album Volk přináší vítanou změnu. Ani ne tak hudební náplní, ale spíš chytrým konceptem, skýtajícím dost prostoru pro provokace, dvojsmysly a reflexe moderní doby, tolik typické pro jejich ranou tvorbu. „Volk“ je německy lid a slovinsky vlk, v podání Laibach obojí. Album přináší ty nejlidovější písně v pravém slova smyslu – 12 státních hymen, z toho jednu nadnárodní (Slovania) a jednu fiktivní (NSK). Laibach zde spojili své síly s krajany Silence a předkládají notoricky známé zástavy, ovšem ve zcela jiném provedení. Elektronický dusot předchozího alba WAT střídají pestré aranže a větší žánrový rozptyl, široký rejstřík vokálů i doplňkových nástrojů. Předlohy jsou rozmetány a z původní struktury zůstávají pouze povědomé úryvky, stmelené záměrem jejich nových tvůrců, jenž spolehlivě přehlušuje původní ideologický nános. Patos originálu zahaluje vlastním vlčím rouchem a odkrývají tak svou reflexi současného světa – sofistikovanou, provokativní a zábavnou. Zbavují národní hymny jejich monumentalitu a nutí je plynout v pokorných hladinách samplovaných podkresů. Albem Volk Laibach opět dokazují svou schopnost dokonalé manipulace s ideologickými emblémy.

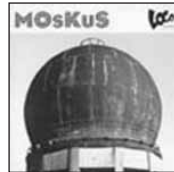
Vítek Schmarc

Jukebox Buddha
Staubgold 2006

Během loňského roku se na hudebním trhu objevilo opravdu podivné médium: plastová krabička připomínající zčásti kapesní rádio, zčásti neforemný iPod. Tento přístroj, nazvaný Buddha Machine, jehož vznik ovlivnila současná podoba buddhistických modlitebních mlýnků, je dílem pekingského dua FM3. Krabička obsahuje devět zasmýčkových melodií, které při menší hlasitosti příjemně ukořezávají, při plné naopak hrozivě drnčí. Německý label Staubgold oslovil umělce různých žánrů s jasným úkolem: nahrát skladbu, která by se nějakým způsobem týkala tohoto nezvyklého „nosiče“. Umělci se této výzvy zhostili různě – od přímého využití nijak neupravených smyček (norští elektronici Alog svými hlasy kopírují melodie produkované přístrojem a tento materiál pak elektronicky zpracovávají do jednoduchých rytmických struktur) přes prostředky omezenou, ale jasně čitelnou poetiku interpretů (sunnO))) nebo Kammerflimmer Kollektief) až po vtipnou reklamu tria Jelinek/Pekler/Leichtman nebo pípání elektronických ptáků Blixy Bargelda. Asi nejlepšími skladbami kompilace jsou The Buddha in New York od elektronika Aki Ondy, kombinující terénní nahrávky s elektronickými smyčkami, a Tietä Valojen Taa od finského ambientního psychedelika ES. Tento různorodý, avšak konzistentní jukebox poukazuje na to, že originální nápad dvou pekingských rezidentů dokáže být nejen dobrou kulisou, ale i potenciálním hudebním nástrojem.

Karel Kouba

Moskus
Moskus
Ninth World Music 2005

Dánská dvojice improvizátorů, Mikkel Ring a Christian Skjædt, na svém debutovém CD osciluje mezi freejazzovou polohou – zejména ve zvuku bicích –, drobivou a cvrlikající insect music ve zvucích elektrické (v jednom případě preparované akustické) kytary a občasnou repetitivní pomalostí vybrnkávaného postrocku. Pouze na dvou z třinácti krátkých skladeb na CD se neobjeví hosté; o roli třetího do mariáše se dělí trombonista Peter Dahlgren, hráč na barytonovou kytaru a laptop Robert Cole Rizzi a vládce desítek hraček, vábniček, pípátek, mluvítek a cinkátek, v Dánsku usazený Čech Martin Klapper. Dahlgrenův trombon svými krátkými vpády „drsného šepotu“ potřebně zhuťuje mnohdy pouze ve výškách se odehrávající dialog kytary a bicích, Klapperovy hračky na jiných místech zase vytvářejí typickou platformu nervózního těkání (viz podzimní koncert s Eugenem Chadbournem na Stimulu), která si většinu času umanutě žije vlastním životem, ale je překvapivě kompatibilní k nejrůznějším zvukům. Rizziho příspěvky se odvíjejí v duchu stěží dešifrovatelného hlubokého zvuku, bez typicky laptopových kliků a katů. Krátké studiové improvizace bez pozdějších dotáček občas přecházejí jedna do druhé, jen se na jejich hranici změni hostující doprovod základní dvojice, která většinu času drží jednotnou, komorní atmosféru. V závěrečném ghosttracku už tak komorní, že těch utajených dvacet minut skoro není slyšet.

Petr Ferenc

INZERCE

EKOLOGICKÝ PRÁVNÍ SERVIS

občanské sdružení právníků aktivní od roku 1995

při právní ochraně životního prostředí a lidských práv

hledá

VEDOUcíHO PROGRAMU LEGISLATIVA

Náplň práce:

- řízení programu Legislativa, jeho strategický rozvoj a prosazování programových témat
- vedení lidí, koordinace aktivit
- odborné připomínkování právních předpisů významných pro ochranu životního prostředí (zejména v oblasti správního práva, práva životního prostředí a související legislativy EU)
- koordinace a podíl na lobbyingových aktivitách EPS

Požadujeme:

- Absolvované vysokoškolské právní vzdělání
- Orientaci v právní úpravě ochrany životního prostředí, správního práva a správního soudnictví, včetně relevantních předpisů evropského práva
- Komunikační a organizační schopnosti, odolnost vůči stresu, schopnost týmové práce
- Motivaci aktivně prosazovat principy občanské společnosti
- Relevantní právní praxe je výhodou
- Znalost práce na PC
- Aktivní znalost angličtiny

Nabízíme:

- Dobré platové podmínky
- Práci se smysluplným cílem a obsahem
- zaškolíme: vhodné i pro absolventy
- Nonkonformní pracovní prostředí
- Místo výkonu práce v Praze nebo Brně

Předpokládaná doba nástupu: květen 2007

Kontakty:

Příhláška ke konkurzu: Životopis, motivační dopis a krátký text shrnující váš pohled na význam legislativní činnosti NNO
Příhlášky posílejte k rukám Ludka Šikoly na adresu: EPS Brno, Dvořákova 13, 602 00 Brno, na e-mail: brno@eps.cz (předmět: Vedoucí programu legislativa).
Bližší informace také na tel.: **545 575 229**

Více o EPS na www.eps.cz

Uzávěrka přihlášek: 15. dubna 2007

Cyklus výstav fotografií a nových médií studentů a čerstvých absolventů vysokých škol,
na nichž se v současnosti v České republice vyučuje samostatný obor fotografie.

šestka /

šest českých

fotografických škol

V průběhu výstavního cyklu se uskuteční prezentace škol:
Institut tvůrčí fotografie, FPF SU v Opavě: 26/10/06–19/11/06
Ateliér nových médií II, AVU v Praze: 23/11/06–17/12/06
Katedra fotografie, FUUD UJEP v Ústí n. L.: 21/12/06–21/1/07
Ateliér reklamní fotografie, FMK UTB ve Zlíně: 25/1/07–18/2/07
Ateliér fotografie, VŠUP v Praze: 22/2/07–18/3/07
Katedra fotografie, FAMU v Praze: 22/3/07–15/4/07

php. pražský dům fotografie
prague house of photography

Aktuální informace najdete na **www.php-gallery.cz**.
Pořadatelem je **Pražský dům fotografie – Prague House of Photography, o.p.s.**
Václavské náměstí 31, dvorní trakt budovy ABF, 110 00 Praha 1, php@ecn.cz

Děkujeme Ministerstvu kultury ČR, Hl. m. Praha a Městské části Praha 1.

Dále děkujeme všem sponzorům a mediálním partnerům.

Vratné lahve

Laskavé české lhaní

Nový snímek otce a syna Svěrákových je v české kinematografii zatím nejvíce medializovanou událostí tohoto roku. Podobně jako loni v případě Menzelova Obsluhoval jsem anglického krále je tu přítom uvedení díla a jeho okolnosti důležitější a diskutovanější než kvality filmu samotného.

ANTONÍN TESAŘ

Otázka, zda Svěrákových novinku vnímat jako dílo „samo o sobě“, nebo zda snímek získává smysl teprve v kontextu jeho tvůrců a společenské reality, do níž se rodí, se v souvislosti s *Vratnými lahvemi* vkrádá na mysl obzvláště naléhavě. Rovina díla se tu totiž prolíná s příběhem vzniku filmu i s osobností jeho tvůrce (a zároveň protagonisty), a to zcela záměrně. Autoři otevřeně tvrdí, že hlavní hrdina je alter ego jeho tvůrce, čímž se snímek zdánlivě dostává do společnosti sebereflexivních děl režisérských osobností, jako je Felliniho *8 1/2* nebo Antonioniho *Noc* či *Identifikace ženy*. Avšak zatímco zmínění autoři směřují k demystifikaci a rozbití vlastní hvězdné aury, rodina Svěráků tu vlastní zmytizování jen posiluje. Pokud ale čteme *Vratné lahve* jako svrchovaný počín bez ohledu na výše uvedené, vyvstanou nám z něj motivy, které si s tvorbou těchto autorů většinou nespojujeme.

Zdeněk Svěrák ležící, spící

Většina recenzí na *Vratné lahve* se shoduje na tom, že režisér Jan v tomto případě umenšil svůj autorský vklad ve prospěch svého otce Zdeňka. Figura Svěráka staršího je skutečně ústředním prvkem filmu – vidíme ho hrát hlavní roli, jeho typický slovní humor slyšíme i z úst ostatních postav, v ději rozpoznáváme „svěrákovské“ motivy, témata a konflik-

Svěráka, dokumentu *Tatínek*, jehož vrcholem byla hádka obou členů tvůrčího dua právě o budoucnost scénáře k *Vratným lahvím*. To je ovšem pouze nejzjevnější projev provázanosti obou děl. V *Tatínkovi* totiž dochází k definitivnímu prolnutí osobnosti Zdeňka Svěráka s obsahem filmů jeho syna; Svěrák senior se tak stává hlavním tématem tvorby Svěráka juniora. Jan Svěrák však zůstává stále především komerčním režisérem, jehož hlavní profesionální ambicí je divácky oblíbený, lehce stravitelný filmový produkt. Jeho poslední dva počiny proto nejsou žádnou dekonstrukcí osobnosti jeho otce a jejího obrazu ve společenském povědomí, ale naopak posílením statutu Svěráka staršího jakožto lidového mudrce, v jehož osobě se koncentruje bytostná laskavost a humor českého národa. (Což je pověst, kterou jejímu nositeli pomáhaly budovat i předchozí filmy Svěrákových s *Obecnou školou* a *Koljou* v čele). *Tatínek* tuto iluzorní auru bezostyšně exploatuje a ve *Vratných lahvích* už se Zdeněk Svěrák stává obchodní značkou: k zajištění úspěchu dílka stačí, aby se na plakátech objevila jeho postava na bílém pozadí.

Vratné lahve jsou tedy jakýmsi potvrzovacím kultu osobnosti Zdeňka Svěráka, prováděným prostřednictvím nesčetných paralel s jeho předchozí tvorbou. *Tatínek* představoval v podstatě sběr materiálu k tomuto

ných vedlejších postav, málo opravdu vtipných situací a mdlé režijní zpracování. Skutečnou slabinou této oslavy Zdeňka Svěráka ale je právě film „o sobě“. Dílu totiž dominují motivy, které pilíř „vládného češství“, na němž Svěrákův monument stojí, notně nahlodávají.

Pozoruhodné je například to, jak snímek nekriticky uctívá kult práce. Hlavní hrdina Tkaloun umanutě hledá zaměstnání ne proto, že by ho k tomu hnala finanční tíseň, ale z čiré touhy něco dělat (v duchu Svěrákovy písně „Dělání, dělání, všechny smutky zahání...“). Nakonec přijme místo v supermarketu, který je ve filmu líčen jako idylický svět, kde vládnou vřelé familiární vztahy, v němž se člověk potká s příjemnými lidmi a který má svá malá tajemství, jež se pozorným očím postupně vyjevují.

Druhým velkým tématem je zde sex. Ten je zde rovněž líčen jako všelék a motor jednání prakticky všech mužských postav, jenž znovu vžene úsměv do tváře melancholickému mladíkovi s přezdívkou Úlisný, a který je příčinou útěku milence Tkalounovy dcery za vášnivější partnerkou. Naproti tomu inteligentní, ale sexuálně nevýbojné postavy hrdinovy manželky a dcery jsou odsouzeny k vnitřnímu vadnutí, z něhož je může probrat jen zájem mužů. Sexuální výkonnost je zřejmě palčivý problém české společnosti, neboť je jí v domácích filmech poslední doby věnováno hodně prostoru; ať už vezmeme Hřebejkovu *Krásku* v *nesnázích*, Ondříčkův *Grandhotel* či plejádu pubertáckých komedií, *Snowboardáky* počínaje a zhovadilostí *Panic je nanic* (prozatím) konče.

Vratné lahve jsou také velkou oslavou lhaní. Snímek je plný scén, v nichž postavy něco zatajují, utulávají, předstírají nebo otevřeně lžou (většinou kvůli sexu a práci). Tohle jednání přitom není nijak zproblematizováno nebo zpochybněno, ale bere se za něco zcela samozřejmého či dokonce svým způsobem sympatického. To je především případ Svěrákovy postavy, která své lži pronáší zkroutěným a odzbrojujícím tónem, v němž se mísí prosebnost a provinilost.

Další motiv, jenž se ve *Vratných lahvích* opakovane vrací, je infantilita. Ta navíc představuje velké téma (a bohužel také značný problém) současné české kinematografie. Zatímco hrdinové Ondříčkova *Grandhotelu* se vyrovnávali s vlastní nedospělostí ve věku třiceti let, hrdinou novinky svěrákovského tandemu cloumá dětinskost stařecká. *Grandhotel* i *Vratné lahve* také vrcholí scénami se vzlétnutím balonu (podobně jako starší a tematicky spřízněné *Babí léto* Vladimíra Michálka), které jsou sice odpovídajícími odrazy infantilility hlavních postav, ale zároveň se dost ukoptěně snaží zamaskovat fakt, že ani jeden z filmů nemá smysluplný konec.

Poslední snímek otce a syna Svěrákových nakonec dojíždí na svou bezelstnost a otevřenost, která mu původně měla zajistit úspěch. Díky *Tatínkovi* před námi film ležel jaksi nepatřičně odhalený dávno předtím, než začalo jeho natáčení. A výsledkem bylo výrazné propojení snímku jako takového s příběhem jeho vzniku. Ze samotného díla jsou pak nejvíce vypovídající ty obsahy, jež se zde objevují mimoděk, a které auru laskavého českého moudra spíše nabourávají, nežli podporují.

Autor je přispěvatel serveru Nomenomen.cz.

Vratné lahve. ČR 2007, 95 minut. Režie Jan Svěrák, scénář Zdeněk Svěrák, kamera Vladimír Smutný, hudba Ondřej Soukup. Hrají Zdeněk Svěrák, Daniela Kolářová, Tatiana Vilhelmová, Nela Boudová ad.

Daniela Kolářová (nejlepší herecký výkon filmu) a Zdeněk Svěrák ve *Vratných lahvích*

ty (učitelství, stáří, pozitivní přístup k životu versus únava). Snímek rovněž obsahuje řadu narážek na autorovu předchozí tvorbu (hrdinovy kamarády hrají členové Divadla Járy Cimrmana, ústřední píseň složil Jaroslav Uhlíř). *Vratné lahve* skutečně lze chápat jako určité bilancování, avšak není tak jednoznačné, kdo a co se tu bilancuje.

Snímek je obtížné rozebírat jako dílo „o sobě“ především kvůli předchozímu opusu Jana

zvláštnímu pomníku – svým způsobem byl obdobou velkolepé mystifikace *Jára Cimrman ležící, spící*, až na to, že v tomto případě se neexistující zásluhy nepřipisovaly vybjané chiměře, ale skutečnému člověku.

Sex, lži a supermarket

Vratné lahve však nakonec jako pomníček selhávají. Zčásti za to může neujasněné téma snímku, velké množství polovičatě rozehra-

objednávka předplatného **A2** kulturní týdeník

předplatné	noviny do schránky	noviny v elektronické podobě a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
☐ TIŠTĚNÉ	X		280 Kč	520 Kč	988 Kč
☐ ELEKTRONICKÉ		X	195 Kč	364 Kč	650 Kč
☐ STUDENTSKÉ	X	X	221 Kč	429 Kč	832 Kč
☐ KOMPLET	X	X	312 Kč	611 Kč	1196 Kč
☐ SPONZORSKÉ PŘEDPLATNÉ (roční) ☐ SPONZOR STŘÍBRNÝ 2 600 Kč / ☐ SPONZOR ZLATÝ 5 200 Kč / ☐ SPONZOR PLATINOVÝ 10 400 Kč					

Fakturační adresa

Titul Jméno Příjmení Organizace
 Ulice PSČ Město
 Telefon e-mail

Adresa pro zaslání (pokud se liší od fakturační, např. adresa obdarovaného)

Titul Jméno Příjmení Organizace
 Ulice PSČ Město
 Telefon e-mail

Platbu provedu

- ☐ Složenkou A (na základě údajů ze složenky, kterou od nás obdržíte, lze platit převodem)
☐ Fakturou uveďte prosím IČ DIČ

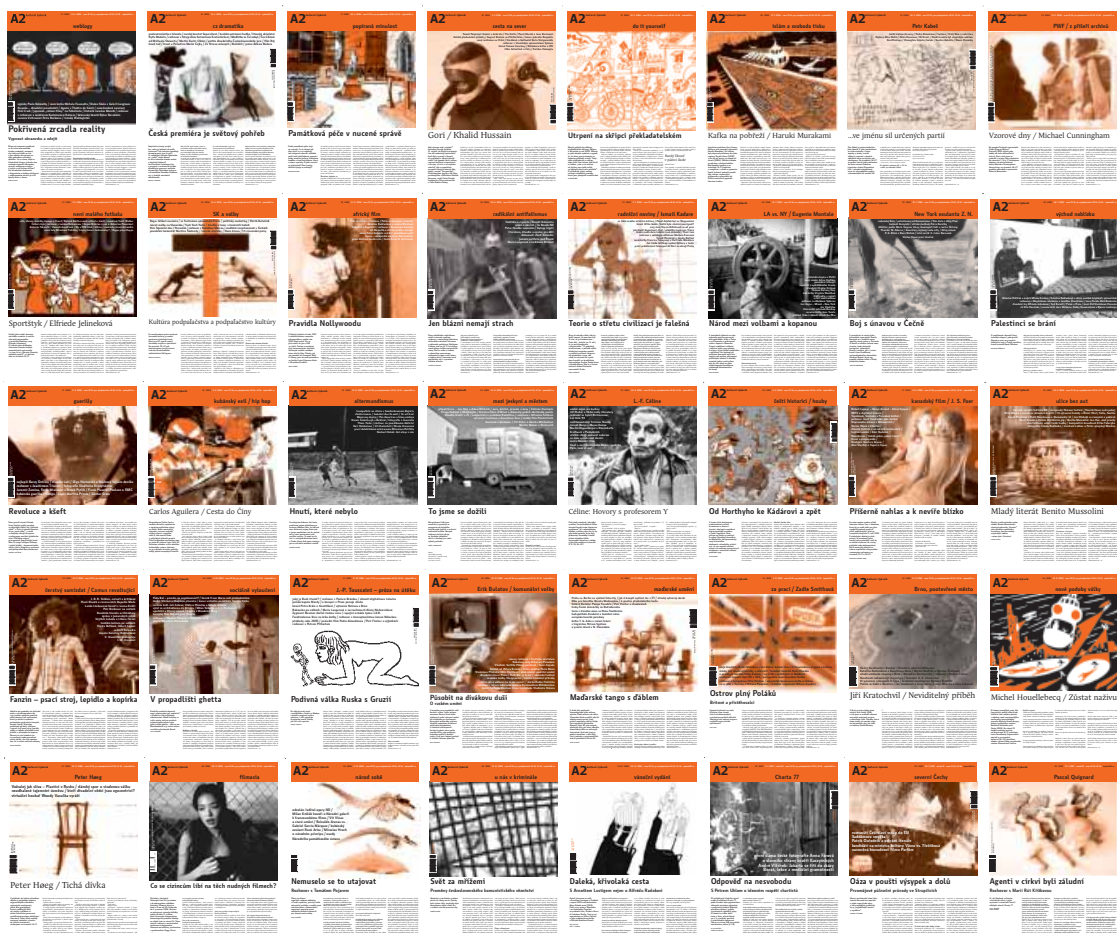
☐ prostřednictvím SIPO, uveďte prosím spojovací číslo

Pro uplatnění studentské slevy prosím zašlete potvrzení o studiu (fax nebo e-mail v jpg)

Objednávky přijímá jménem vydavatele firma SEND Předplatné, P. O. Box 141, 140 21 Praha 4
 tel. 225 985 225, fax 225 341 425, SMS 605 202 115, e-mail send@send.cz, www.send.cz

veřejné osvětlení

literatura / hudba / společnost / film / politika / divadlo
 výtvarné umění / recenze / rozhovory / esej / nové knihy
 cd a dvd / komentáře / beletrie / zkratka / kulturní tipy
 glosy / reportáž / par avion / komiks / galerie

ovšem

Vystoupení Miloše Zemana (muže, který nejprve zjednal své straně účast ve vládě za cenu kompromisu s úhlavním ideovým nepřítelem a pak se odebral na Vysočinu) z ČSSD nabízí zajímavou paralelu. Podobným ústupkem se k moci dostala Strana zelených. Jako si Zeman nechal dát celou vládu, ale připustil, aby kolem ní ODS rozestavila své kontrolní pojistky, SZ si ponechala neúměrný počet vládních křesel a připustila, aby činnost jejích ministrů kontrolovaly různé představené hlídky ODS (Vondra, Litomický aj.). Lze očekávat, že stav, kdy ODS má moc a její malí oponenti odpovědnost, zelené přestane bavit. Bursík pak bude moci (muset) odejít: sotva bude věrohodným vůdcem postkoaličních zelených, tak jako Zeman nemohl být věrohodným vůdcem postpozicičněsmulvnických sociálních demokratů. Třeba Zeman založil tradici a politický důchodce Bursík se – až opadnou vzpomínky na faktickou bezmoc zelených v současné vládě – stane hlavou nostalgiků, vzpomínajících na „zlaté časy“, kdy SZ měla čtyři ministry. Na rozdíl od Zemana bude patrně postrádat vtip. Pěstování vlastního zbytnělého sebevědomí se může stát hlavní činností českých politiků na odpočinku. Vždyť o ego jde až v první řadě. Nebo ne?

Ondřej Slaček

„Dne 29. září 1938 se sjeli do německého Mnichova zástupci tehdejších čtyř evropských mocností, aby rozhodli o osudu posledního demokratického státu na východ od Rýna... Zítra se sjíždějí do Berlína zástupci čtyř evropských mocností (a dalších států), aby rovněž svým způsobem rozhodli o osudu mimo jiné i Československa. A opět stojí naši zástupci v čele s Janem Zahradilem v předpokojí a čekají, co nakonec bude s textem, který má vejít do dějin jako Berlínská deklarace.“ To není citát z Haló novin, nýbrž z komentáře Dušana Šrámků na velmi pravicovém serveru Fragmety. Tvzení, že EU je plynulým pokračovatelem Hitlerovy Nové Evropy, je z úst českých odpůrců integrace (vzpomeňme třeba některé statě ideologa ODS Milošlavy Bednáře) obehnaná písnička. Spíš by měl překvapovat očividný rozpor, že ji často titíž hlasatelé nazývají reinkarnací a ztělesněním komunistické ideologie. Že by unie byla jakýmsi dáblským virtuálním bodem absolutního zla, v němž se obě zločinné ideologie konečně setkaly? Po lopotném archeologickém internetovém průzkumu mi tu hroznou domněnku potvrdil předseda Mladé pravice Lukáš Petřík v takřka tři roky starém článku v (rovněž velmi pravicovém) časopise ePortál: „Rudý a hnědý totalitarismus se v EU slil ve zvláště odpornou eurototalitární omáčku, z níž je každému svobodychtivému

člověku zle.“ Jenže i kdybych po tomto zdrcujícím odhalení začal Brusel nenávidět sebevíc, jedna věc mi nepřestane vrtat hlavou: v jakémže bodě se setkali udatní pravicoví euroexorcisté s komunistickými škarohlídy? To však neví ani google.

Tomáš Tichák

Ve vzácné shodně komentovaly všechny deníky znovuzvolení Jiřího Paroubka předsedou sociální demokracie. Volilo ho šedesát procent delegátů a noviny v této souvislosti použily slovo „jen“. Sociální demokraté ukázali, že svého předsedu podporují, stejně tak proměnu strany. Nicméně dvě pětiny delegátů demonstrovaly odlišný názor. Mohou to být Zemanovi příznivci, levicoví konzervativci, již odmítají jakékoliv modernizační prvky, nebo naopak liberálové, kteří požadují změny daleko výraznější. Pátrat po jejich zařazení a motivech nemusíme, je to zpráva především pro Paroubka. Bude muset více komunikovat s těmi, kdo ho nevolili a zastupují tisíce jeho spoluobčanů. Změnit by měl rovněž své chování. Ale s oněmi šedesáti procenty jsou nakonec spokojeni všichni. Paroubek je rád, že obhájil post, jeho kritici mohou tvrdit, že neuspěl výrazně, a nejšťastnější je patrně Karel Steigerwald. Budoucnost komentátora Mladé fronty Dnes s „provokativním stylem“,

jak sám sebe označuje, má zajištěnu. Několik dalších let nebude muset měnit téma svých komentářů.

Pavel Šaradín

Vídeňští radní bojují proti nočním excesům v hlubinách metra kuriózním způsobem. Na stanici metra Karlsplatz v centru města valčíků byla jako mírumilovná obrana před sduřováním „alkoholiků a drogově závislých“ nasazena téměř homeopatická léčba: z reproduktorů se tu v nočních hodinách line opera a vážná hudba, což má asociální občany vypudit, protože „tato sorta lidí není zrovna proslulá svou láskou k opeře a klasické hudbě“. Jedna z radních dokonce doufá v převýchovný efekt, díky němuž „civilizovaná hudba vyvolá také civilizované chování“. Ponechme stranou otázku „civilizovanosti“ v hudbě a konstatujme, že metoda je odsouzena k neúspěchu. Dnes, kdy jsou různé formy tzv. muzaku – podkresové hudby ve výtažích či supermarketech – všudypřítomné, si patrně tohoto časem omlétoho hudebního pozadí většina cestujících ani nevšimne. Vedení města zkrátka musí změnit žánr: současné odnože metalu, free jazz nebo hlučivá elektronika by při náležitě intenzitě měly tu správnou repelentní účinnost. Plošně, bez sociálních rozdílů.

Karel Kouba